

KO E ONGOONGOLELEI NA'E TOHI E LUKE

1 Ko e tala teuteu kia Tiofilusi. 5 Ko e tuitu'ia 'o Sione ko e Papitaiso, 26 Pea mo Kalaisi. 39 Ko e kikite 'a 'Ilisapeti, mo Mele, kia Kalaisi. 57 Ko e fā'ele'i mo e kamu 'a Sione. 67 Ko e kikite 'a Sakalaia kia Kalaisi, 76 Pea kia Sione

¹ Ko e me'a 'i he fai 'e he tokolahi ke tohi fakaholo hono fakamatata 'oe ngaahi me'a ko ia 'oku tui mo'oni ki ai 'iate kitautolu, ² 'O hangē ko ia kuo tuku mai kiate kitautolu, 'ekinautolu na'e mamata pau *ki ai*, pea hoko ko e kau faifekau 'oe folofola, talu hono kamata'anga; ³ 'E Tiofilusi lelei, ko e me'a 'i he'eku kumi fakatotolo ki he me'a kotoa pē talu hano kamata'anga, 'oku ou loto ai ke u tohi fakaholo atu ia kiate koe, ⁴ Koe'uhi ke ke 'ilo hono mo'oni 'oe ngaahi me'a ko ia, 'aia kuo akonekina ai koe.

⁵ ¶ NA'E ai 'i he ngaahi 'aho 'o Helota, ko e tu'i 'o Siutea, 'ae taula'eiki 'e taha, 'i he lakanga 'o 'Apia, ko Sakalaia hono hingoa: pea ko hono uaifi na'e mei he ngaahi 'ofefine 'o 'Elone, pea ko 'Ilisapeti hono hingoa. ⁶ Pea na'a na angatonu fakatou'osi pe he 'ao 'oe 'Otua, 'o na 'alu ta'ehala 'i he ngaahi fekau mo e tu'utu'uni kotoa pē 'ae 'Eiki. ⁷ Pea na'e 'ikai ha'ana tama, koe'uhi na'e pa'a 'a 'Ilisapeti, pea kuo na motu'a fakatou'osi pe. ⁸ Pea pehē, 'i he'ene fai ki he ngāue fakataula'eiki, 'i he 'ao 'oe 'Otua, 'i he lakanga 'o hono vahe, ⁹ Ko hono lakanga, 'o hangē ko hono anga 'oe

ngāue fakataula'eiki, ke tutu 'ae me'a namu lelei 'i he'ene hū ki he potu tapu 'ae 'Eiki. ¹⁰ Pea na'e lotu 'ae fu'u kakai kotoa pē 'itu'a, 'i he lolotonga 'ae tutu 'oe 'akau namu lelei. ¹¹ Pea na'e hā mai kiate ia ha 'āngelo 'ae 'Eiki, 'oku tu'u ia 'i he potu fakato'omata'u 'oe 'esifeilaulau 'oe 'akau namu lelei. ¹² Pea tāfu'ua 'a Sakalaia 'i he'ene mamata ki ai, pea tō kiate ia 'ae manavahē. ¹³ Ka na'e pehē 'e he 'āngelo kiate ia, "Sakalaia, 'oua te ke manavahē, he kuo tau ho'o lotu; pea 'e fā'ele'i 'e ho uaifi ko 'Ilisapeti, 'ae tama kiate koe, pea te ke ui hono hingoa ko Sione. ¹⁴ Pea te ke mā'u ai 'ae fiefia mo e nekeneka; pea 'e fiefia 'ae tokolahi 'i he'ene fanau'i. ¹⁵ Koe'uhi 'e lahi ia 'i he 'ao 'oe 'Eiki, pea 'e 'ikai te ne inu 'ae uaine pe ha inu fakakona; pea 'e fonu ia 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 'io, mei he manāva 'o 'ene fa'ē. ¹⁶ Pea 'e fakatafoki 'e ia 'ae tokolahi 'oe fānau 'a 'Isileli ki he 'Eiki ko honau 'Otua. ¹⁷ Pea 'e mu'omu'a ia 'iate ia 'i he anga mo e mālohi 'o 'Ilaisiā, 'Ke fakatafoki 'ae loto 'oe mātu'a ki he fānau,' mo e talangata'a ki he poto 'oe angatonu; ke teu'i 'ae kakai ke lelei ma'ae 'Eiki." ¹⁸ Pea pehē 'e Sakalaia ki he 'āngelo, "Te u 'ilo 'i he hā 'ae me'a ni? He ko e tangata motu'a au, pea kuo lahi 'ae ta'u 'o hoku uaifi." ¹⁹ Pea lea 'ae 'āngelo, 'o pehēange kiate ia, "Ko au Kepaleli, 'oku ou tu'u 'i he 'ao 'oe 'Otua; pea kuo fekau au ke u lea kiate koe, mo fakahā kiate koe 'ae ngaahi me'a fakafiefia ni. ²⁰ Pea vakai, te ke noa koe, 'e 'ikai te ke fa'a lea, 'o a'u ki he 'aho 'e hoko ai 'ae ngaahi me'a ni, ko e me'a 'i ho'o ta'etui ki he'eku ngaahi lea, 'aia 'e fakamo'oni 'i hono kuonga."

²¹ Pea na'e tatali 'ae kakai kia Sakalaia, pea na'a

nau ofo 'i he'ene tuai mai mei he potu tapu. ²² Pea kuo ha'u ia kitu'a, pea 'ikai te ne fa'a lea kiate kinautolu: pea nau 'ilo ai kuo hā mai ha me'a kiate ia 'i he potu tapu: he na'e kamokamo ia kiate kinautolu, pea ta'elea. ²³ Pea pehē, 'i he *toki* hili 'ae ngaahi 'aho 'o 'ene ngāue, na'e 'alu ia ki hono fale. ²⁴ Pea hili 'ae ngaahi 'aho ko ia, na'e tuitu'ia 'a hono uaifi ko 'Ilisapeti, pea na'e nofo ia 'i he lilo, 'i he māhina 'e nima, 'o ne pehē, ²⁵ "Kuo fai pehē 'e he 'Eiki kiate *au*, 'i he ngaahi 'aho na'a ne vakai'i *au*, ke to'o 'iate *au* hoku manuki'anga 'i he kakai." ²⁶ Pea 'i hono ono 'oe māhina, na'e fekau 'e he 'Otua 'ae 'āngelo ko Kepaleli ki he kolo 'e taha 'i Kāleli, ko Nāsaleti hono hingoa, ²⁷ ki ha tāupo'ou 'i he fale 'o Tevita, kuo fakanofu ki he tangata na'e hingoa ko Siosefa; pea ko e hingoa 'oe tāupo'ou ko Mele. ²⁸ Pea ha'u 'ae 'āngelo kiate ia, 'o ne pehē, "Si'oto'ofa, 'oku ke 'ofeina lahi, 'oku 'iate koe 'ae 'Eiki: 'oku ke monū'ia 'i he fefine *fulipē*." ²⁹ Pea kuo mamata ia *ki ai*, pea tāfu'ua ia 'i he'ene lea, mo ne fifili 'i hono lotu, pe ko e hā hono 'uhinga 'oe fetapa ko ia. ³⁰ Pea pehē 'e he 'āngelo kiate ia, "Mele, 'oua 'e manavahē: he 'oku ke 'ofeina mei he 'Otua. ³¹ Pea vakai, te ke tuitu'ia 'i *ho* manāva, pea fā'ele'i 'ae tama, pea ke ui hono huafa ko Sisu. ³² Pea 'e lahi ia, pea 'e ui ia ko e 'Alo 'oe Fungani Mā'olunga; 'e ange kiate ia 'e he 'Eiki ko e 'Otua 'ae nofo'a 'o 'ene tamai ko Tevita: ³³ Pea 'e pule ia ki he fale 'o Sēkope 'o ta'engata; pea 'e 'ikai hano ngata'anga 'o 'ene pule." ³⁴ Pea pehē 'e Mele ki he 'āngelo, "E fēfē ai 'ae me'a ni, he'eku 'ikai te u 'iloa ha tangata?" ³⁵ Pea lea 'ae 'āngelo, 'o pehēange kiate ia, "E hoko mai 'ae Laumālie

Mā'oni'oni kiate koe, pea 'e fakamalū koe 'e he mālohi 'oe Fungani Mā'olunga; pea ko ia foki 'e ui ai 'ae hako mā'oni'oni te ke fā'ele'i ko e 'Alo 'oe 'Otua. ³⁶ Pea vakai, ko ho kāinga ko 'Ilisapeti, kuo tuitu'ia ia 'i he tama 'i he'ene motu'a: pea ko hono ono mahina eni 'o ia na'e ui koe pa'a. ³⁷ He 'oku 'ikai ha me'a 'e faingata'a ki he 'Otua." ³⁸ Pea pehē 'e Mele, "Vakai, ko e kaunanga au 'ae 'Eiki; ke hoko mai kiate au 'o hangē ko ho'o lea. Pea na'e 'alu 'ae 'āngelo 'iate ia." ³⁹ Pea tu'u hake 'a Mele, 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'o 'alu fakavave ki he fonua mo'unga, ki ha kolo 'o Siuta; ⁴⁰ Pea na'e hū ia ki he fale 'o Sakalaia, 'o fetapa kia 'Ilisapeti. ⁴¹ Pea na'e pehē, kuo fanongo 'a 'Ilisapeti ki he fetapa 'a Mele, pea hopohopo 'ae tama 'i hono manāva; pea fakafonu 'a 'Ilisapeti 'i he Laumālie Mā'oni'oni: ⁴² Pea na'e lea 'aki 'e ia 'ae le'o lahi, 'o ne pehē, "Oku ke monū'ia koe 'i he fefine *kotoa pē* pea 'oku monū'ia mo e fua 'o ho manāva. ⁴³ Pea 'oku fēfē nai eni kiate au, koe'uhi kuo ha'u 'ae fa'ē 'a hoku 'Eiki kiate au? ⁴⁴ Pea vakai, kuo ongo leva 'ae le'o 'a ho'o fetapa ki hoku telinga, pea hopohopo fiefia 'ae tama 'i hoku manāva. ⁴⁵ Pea 'oku monū'ia 'aia kuo tui: koe'uhi 'e fakamo'oni 'ae ngaahi me'a ko ia 'aia na'e fakahā kiate ia mei he 'Eiki."

⁴⁶ ¶ Pea pehē 'e Mele,

"Oku fakahikihiki 'ae 'Eiki 'e hoku laumālie,

⁴⁷ Pea 'oku fiefia hoku laumālie 'i he 'Otua ko hoku fakamo'ui.

⁴⁸ He kuo ne vakai 'e ia 'ae vaivai 'a 'ene kaunanga:

Vakai, ngata mei he 'aho ni 'e ui au ko e monū'ia 'e he ngaahi to'utangata kotoa pē.

- 49 He ko ia 'oku māfimafi kuo ne fai kiate au 'ae ngaahi me'a lahi;
 pea 'oku mā'oni'oni hono huafa.
- 50 Pea 'oku 'iate kinautolu 'oku manavahē kiate ia 'a 'ene 'alo'ofa Mei he to'utangata ki he to'utangata.
- 51 Kuo fakahā mai 'e ia 'ae mālohi 'o hono nima;
 Pea kuo veteki 'e ia 'ae laukau 'i he ngao'i 'a honau loto.
- 52 Kuo fakahifo 'e ia 'ae mālohi mei he ngaahi nofo'anga,
 Pea kuo ne hakeaki'i 'akinautolu na'e mā'ulalo.
- 53 Kuo fakamākona 'e ia 'ae fiekaia, 'aki 'ae ngaahi me'a lelei;
 Ka ne teke'i atu 'ae ma'ume'a ke masiva.
- 54 Kuo tokoni 'e ia 'a 'ene tamaio'eiki ko 'Isileli, 'I he'ene manatu ki he 'alo'ofa;
- 55 Kia 'Epalahame, mo hono hako 'o lauikuonga,
 'O hangē ko 'ene lea ki he'etau ngaahi tamai.”
- 56 Pea na'a na nonofo mo Mele 'i he māhina nai 'e tolu, pea *toki* 'alu ia ki hono fale. 57 Pea kuo hokosia 'ae 'aho ke fā'ele ai 'a 'Ilisapeti; pea fā'ele'i 'e ia 'ae tama. 58 Pea fanongo 'a hono kaungā'api mo hono kāinga, kuo fakahā 'e he 'Eiki 'ae 'alo'ofa lahi kiate ia; pea nau fiefia mo ia. 59 Pea pehē, 'i hono 'aho valu na'a nau omi ke kamu 'ae tamasi'i; pea na'a nau ui ia ko Sakalaia, 'o hangē ko e hingoa 'o 'ene tamai. 60 Pea leaange 'ene fa'ē, 'o ne pehē, “E 'ikai, kae ui ia ko Sione.” 61 Pea na'a nau pehē kiate ia, “Oku 'ikai hao kāinga 'oku ui 'i he hingoa ko ia.” 62 Pea nau kamokamo ki he'ene tamai, pe ko e hā hono loto ke ui ia. 63 Pea ne me'a ke

‘omi ‘ae tohi‘anga, pea tohi ‘e ia, ‘o pehē, “Ko Sione hono hingoa.” Pea na‘a nau ofo ai kotoa pē. ⁶⁴ Pea mato‘o leva hono ngutu, pea mo hono ‘elelo, pea lea ia ‘o fakamālō ki he ‘Otua. ⁶⁵ Pea na‘e tō ‘ae manavahē ki he kakai kotoa pē na‘a nau nonofo ‘i he potu ko ia: pea na‘e ongoongoa ai ‘ae ngaahi me‘a ni kotoa pē ‘i he fonua mo‘unga kotoa pē ‘o Siutea. ⁶⁶ Pea ko kinautolu kotoa pē na‘e fanongo ki ai, na‘a nau fifili ‘i honau loto, mo pehē, “E fēfē nai ‘ae anga ‘ae tama ni!” Pea na‘e ‘iate ia ‘ae nima ‘oe ‘Eiki. ⁶⁷ Pea na‘e fakafonu ‘a ‘ene tamai ko Sakalaia ‘i he Laumālie Mā‘oni‘oni, pea kikite ia, ‘o pehē,

⁶⁸ “Fakafeta‘i ki he ‘Eiki ko e ‘Otua ‘o ‘Isileli;

He kuo ne ‘a‘ahi mo huhu‘i ‘a hono kakai,

⁶⁹ Pea kuo ne fokotu‘u ‘e ia ‘ae mālohi ‘oe fakamo‘ui kiate kitautolu, ‘I he fale ‘o ‘ene tamaio‘eiki ko Tevita;

⁷⁰ ‘O hangē ko ‘ene folofola ‘i he ngutu ‘o ‘ene kau palōfita mā‘oni‘oni, Na‘e ai talu ‘ae tupu‘anga ‘o māmani:

⁷¹ Koe‘uhi ke fakamo‘ui ‘akitautolu mei hotau ngaahi fili, Mo e nima ‘okinautolu kotoa pē ‘oku fehi‘a kiate kitautolu;

⁷² Ke fakamo‘oni ‘ae ‘alo‘ofa ki he‘etau mātu‘a, Mo manatu ki he‘ene fuakava mā‘oni‘oni;

⁷³ ‘Ae fuakava ‘aia na‘a ne fuakava ‘aki ki he‘etau tamai ko ‘Epalahame,

⁷⁴ Ke tuku ‘e ia kiate kitautolu, Ke tau hao mei he nima ‘o hotau ngaahi fili,

Pea tau tauhi ia ta‘emanavahē,

⁷⁵ ‘I he mā‘oni‘oni mo e angatonu ‘i hono ‘ao, ‘i he ‘aho kotoa pē ‘o ‘etau mo‘ui.

- 76 Pea ko koe, 'e tama, 'e ui koe ko e palōfita 'oe Fungani Mā'olunga:
 He te ke mu'omu'a 'i he 'ao 'oe 'Eiki ke teuteu hono hala;
- 77 Ke faka'ilo 'ae fakamo'ui ki hono kakai 'i he fakamolemole 'o 'enau hia,
- 78 Ko e me'a 'i he 'alo'ofa ongongofua 'a hotau 'Otua;
 'Aia kuo hoko mei ai 'ae hengihengi 'oe 'aho mei 'olunga kiate kitautolu,
- 79 Ke fakamaama kiate kinautolu 'oku nofo 'i he fakapo'uli mo e 'ata 'oe mate,
 Ke fakahinohino hotau va'e ki he hala 'oe fiamālie."
- 80 Pea na'e tupu 'ae tama, pea faka'a'au 'o mālohi 'i he laumālie, pea na'a ne 'i he toafa 'o a'u ki he 'aho na'a ne fakahā ai ia ki 'Isileli.

2

1 'Oku pule 'a 'Aokositusi ke tohi 'ae kakai. 6 'Oku fā'ele'i 'a Kalaisi. 8 'Oku fakahā ia 'e he 'āngelo ki he kau tauhimanu. 13 'Oku fakamālō ai 'ae kau 'āngelo tokolahi. 21 'Oku kamu 'a Kalaisi. 22 'Oku fakama'a 'a Mele. 28 'Oku kikite 'a Simione mo 'Ana kia Kalaisi: 40 'Oku tupulaki ia 'i he poto, 46 'Oku nau alea mo e kau akonaki 'i he falelotu lahi, 51 'Oku anganofo ia ki he'ene mātu'a.

¹ Pea pehē, na'e fai 'ae fono 'e Sisa 'Aokositusi, 'i he ngaahi 'aho ko ia, ke tohi 'ae kakai kotoa pē 'oe pule'anga. ² (Pea na'e fuofua fai 'ae tohi ni 'i he pule 'a Kilinio 'i Silia.) ³ Pea na'e taki taha 'alu 'ae kakai kotoa pē ki hono potu, ke tohi ai ia. ⁴ Pea 'alu hake foki 'a Siosefa mei Kāleli, mei he kolo ko Nāsaleti, ki Siutea, ki he Kolo 'o Tevita,

‘oku ui ko Petelihema; (he na‘a ne ‘oe fale mo e fa‘ahinga ‘o Tevita;) ⁵ Ke tohi ia mo hono uaifi ko Mele, na‘e fakanofu, kuo feitama ia. ⁶ Pea na‘e lolotonga ‘ena ‘i ai, pea pehē, kuo kakato hono ngaahi ‘aho ke fā‘ele ai ia. ⁷ Pea fā‘ele‘i ‘e ia ‘ae tama ko hono ‘olopo‘ou, pea ne takatakai ‘aki ia ‘ae kofu, ‘o fakatokoto ia ‘i he ‘ai‘anga kai ‘oe manu; koe‘uhi na‘e ‘ikai te nau hao ‘i he fale talifononga. ⁸ Pea na‘e ‘i he fonua ko ia ‘ae kau tauhi sipi ‘oku nofo ‘i he ngoue, ‘o le‘ohi ‘enau fanga sipi ‘i he po‘uli. ⁹ Pea ‘iloange, na‘e tu‘u mai kiate kinautolu ‘ae ‘āngelo ‘ae ‘Eiki, pea malama ‘ae nāunau ‘oe ‘Eiki ‘o takatakai ‘akinautolu: pea na‘a nau manavahē ‘aupito. ¹⁰ Pea pehē ‘e he ‘āngelo kiate kinautolu, “‘Oua ‘e manavahē: vakai, he ‘oku ou ‘omi kiate kimoutolu ‘ae ongoongolelei ‘oe fiefia lahi, ‘aia ‘e hoko ki he kakai fulipē. ¹¹ He kuo ‘alo‘i kiate kimoutolu ‘i he ‘aho ni, ‘i he Kolo ‘o Tevita, ‘ae Fakamo‘ui, ‘aia ko Kalaisi ko e ‘Eiki. ¹² Pea ko e faka‘ilonga eni kiate kimoutolu; te mou ‘ilo ‘ae tamasi‘i kuo takatakai ‘aki ia ‘ae kofu, pea tokoto ia ‘i he ‘ai‘anga kai ‘oe manu.” ¹³ Pea fakafokifā pe kuo ‘i he ‘āngelo ‘ae tokolahi ‘oe kau ‘āngelo mei he langi, ‘onau fakamālō ki he ‘Otua, ‘o pehē,

¹⁴ “Fakafeta‘i ki he ‘Otua ‘i ‘olunga,

Pea ‘i māmani ‘ae melino, ko e ‘ofa ki he kakai.”

¹⁵ Pea pehē, ‘i he liliu ange ‘ae kau ‘āngelo ki he langi meiate kinautolu, na‘e fepehē‘aki ‘e he kau tauhi sipi, “Ke tau ō eni ki Petelihema, ‘o mamata ki he me‘a ni kuo fai, ‘aia kuo fakahā mai ‘e he ‘Eiki kiate kinautolu.” ¹⁶ Pea na‘a nau omi fakavave, ‘o ‘ilo ‘a Mele, mo Siosefa, mo e tama ‘oku tokoto ‘i he ‘ai‘anga kai ‘oe manu. ¹⁷ Pea

kuo nau mamata, pea nau ongoongoa ‘ae lea na‘e fakahā kiate kinautolu ‘i he tama ni. ¹⁸ Pea ofo ai ‘akinautolu kotoa pē na‘e fanongo ‘i he ngaahi me‘a ko ia na‘e fakahā ‘e he kau tauhi sipi kiate kinautolu. ¹⁹ Ka na‘e fa‘oa ‘e Mele ‘ae ngaahi me‘a ni kotoa pē ki hono loto, ‘o fifili ki ai. ²⁰ Pea na‘e liu mai ‘ae kau tauhi sipi, ‘o fakamālō mo fakafeta‘i ki he ‘Otua, koe‘uhi ko e ngaahi me‘a kotoa pē kuo nau fanongo mo mamata ai, ‘o hangē ko ia ne fakahā kiate kinautolu. ²¹ Pea ‘i he‘ene kakato ‘ae ‘aho ‘e valu na‘e kamu ‘ae tama, pea ui hono huafa ko Sisu, ‘aia na‘e fakahingoa ‘e he ‘āngelo kae te‘eki tuitu‘ia ia ‘i he manāva. ²² Pea kuo hili ‘ae ngaahi ‘aho ‘o ‘ena fakama‘a, ‘o fakatatau ki he fono ‘a Mōsese, na‘a nau ‘omi ia ki Selūsalema ke ‘atu ia ki he ‘Eiki; ²³ (‘O hangē ko ia kuo tohi ‘i he fono ‘ae ‘Eiki, “Ko e tama kotoa pe, ‘ae ‘olopo‘ou, ‘e ui ia ko e tapu ki he ‘Eiki;”) ²⁴ Pea ke ‘atu ‘ae feilaulau, ‘o fakatatau mo ia ‘oku fakahā mai ‘i he fono ‘ae ‘Eiki, “Ko e ongo kulukulu, pe ko e lupe mui ‘e ua.” ²⁵ Pea vakai, na‘e ‘i Selūsalema ‘ae tangata, ko Simione hono hingoa; pea na‘e angatonu ‘ae tangata ko ia mo fa‘a lotu, mo tatali ki he fiamālie‘anga ‘o ‘Isileli: pea na‘e ‘iate ia ‘ae Laumālie Mā‘oni‘oni. ²⁶ Pea na‘e fakahā mai kiate ia ‘e he Laumālie Mā‘oni‘oni, ‘e ‘ikai mate ia, kae‘oua ke ne mamata ki he Kalaisi ‘ae ‘Eiki. ²⁷ Pea ha‘u ia ‘i he Laumālie ki he falelotu tatau ki hono anga ‘oe fono, ²⁸ Na‘a ne toki to‘o hake ia ‘i hono nima, pea fakafeta‘i ki he ‘Otua, ‘o ne pehē,

²⁹ “E ‘Eiki, ko eni, ‘oku ke tukuange ‘a ho‘o tamaio‘eiki ke fononga ‘i he fiamālie, ‘O hangē ko ho‘o

folofola:

³⁰ He kuo mamata ‘a hoku mata ki ho‘o fakamo‘ui,
³¹ ‘Aia kuo ke teuteu ‘i he ‘ao ‘oe kakai kotoa
 pē;

³² Ko e maama ke fakamaama‘aki ‘ae Senitaile,
 Mo e nāunau ‘o ho‘o kakai ko ‘Isileli.”

³³ ¶ Pea ofo ‘a Siosefa mo ‘ene fa‘ē ‘i he ngaahi
 me‘a ko ia na‘e fakahā ‘iate ia. ³⁴ Pea tāpuaki‘i
 ‘e Simione ‘akinaua, ‘o ne pehē ki he‘ene fa‘ē ko
 Mele, “Vakai, kuo fokotu‘u ‘ae tamasi‘i ni ko e
 tūkia‘anga mo e toetu‘u‘anga ‘oe tokolahi ‘i ‘Isileli
 pea ko e faka‘ilonga ke lea kovi *ki ai*; ³⁵ koe‘uhi ke
 hā ai ‘ae ngaahi mahalo ‘oe loto ‘oe tokolahi: (‘io,
 ‘e tui pea ‘asi ‘ae heletā ‘i ho laumālie foki.)” ³⁶ Pea
 na‘e ‘i ai ‘ae fefine palōfita ko ‘Ana, ko e ‘ofefine
 ‘o Fanueli, ‘i he fa‘ahinga ‘o ‘Asa: na‘e lahi hono
 motu‘a, pea na‘a na nonofo mo *hono* husepāniti
 ‘i he ta‘u ‘e fitu talu ‘ene tāupo‘ou; ³⁷ ka ka nofo
 ai pe ia ko e fefine ia kuo mate hono husepāniti,
 pea kuo valungofulu ma fā ‘ae ta‘u ‘o *‘ene motu‘a*,
 pea ne ‘ikai mahu‘i ia mei he falelotu lahi, ka na‘a
 ne ngāue ‘i he ‘aukai mo e fa‘a lotu he pō mo e
 ‘aho. ³⁸ Pea ‘i he‘ene ha‘u ‘o fe‘unga mo ia, na‘a
 ne ‘atu foki ‘ae fakafeta‘i ki he ‘Eiki, ‘o ne fakahā
 ia kiate kinautolu kotoa pē na‘e tatali ki he huhu‘i
 ‘i Selūsalema. ³⁹ Pea hili ‘ena fai ‘ae ngaahi me‘a
 kotoa pē, ‘o fakatatau ki he fono ‘ae ‘Eiki, na‘a
 nau foki mai ki Kāleli, ki hona kolo ko Nāsaleti.
⁴⁰ Pea tupu ‘ae tamasi‘i, pea mālohi ‘i he laumālie,
 pea fonu ia ‘i he poto: pea na‘e ‘iate ia ‘ae ‘ofa
 ‘ae ‘Otua. ⁴¹ Pea na‘e ‘alu ‘ene mātua ‘i he ta‘u
 kotoa pē ki Selūsalema, ki he kātōanga ‘oe *Lakaatu*.
⁴² Pea kuo hongofulu ma ua hono ta‘u, pea nau

ō hake ki Selūsalema, ‘o hangē ko hono anga ‘oe kātoanga. ⁴³ Pea kuo nau faka‘osi ‘ae ngaahi ‘aho, ka ‘i he‘enau liliu mai, na‘e nofo pe ‘ae tama ko Sisu ‘i Selūsalema: pea na‘e ‘ikai ‘ilo ‘e Siosefa mo ‘ene fa‘ē. ⁴⁴ Ka na‘e mahalo ‘akinaua ‘oku ‘i he fononga ia, pea fononga ‘i he ‘aho ‘e taha; pea *toki* kumi ia ‘i hona kāinga mo e kau fononga. ⁴⁵ Pea ‘i he ‘ikai te na ‘ilo ia, na‘a na foki atu ki Selūsalema, ko hono kumi. ⁴⁶ Pea pehē, kuo hili ‘ae ‘aho ‘e tolu, pea na *toki* ‘ilo ia ‘i he falelotu lahi, ‘oku nofo ‘i he hā‘oha‘onga ‘oe kau akonaki, ‘o fakafanongo kiate kinautolu, mo fakafehu‘i kiate kinautolu. ⁴⁷ Pea ko kinautolu kotoa pē na‘e fanongo kiate ia, na‘a nau ofo ‘i he‘ene poto mo ‘ene tali ‘ae fehu‘i. ⁴⁸ Pea ‘i he‘ena mamata kiate ia, ne na ofo ai ‘aupito: pea pehē ‘e he‘ene fa‘ē kiate ia, “Tama, ko e hā kuo ke fai pehē ai kiate kimaua? Vakai, ko ho‘o tamai mo au kuo ma kumi koe ‘i he mamahi.” ⁴⁹ Pea pehē ‘e ia kiate kinaua, “Ko e hā ‘oku mo kumi ai au? ‘ikai te mo ‘ilo ‘oku ‘a‘aku ke fai ‘ae ngāue ‘a ‘eku Tamai?” ⁵⁰ Ka na‘e ‘ikai te na ‘ilo *hono ‘uhinga* ‘oe lea ne ne lea ‘aki kiate kinaua. ⁵¹ Pea ‘alu hifo ia mo kinaua, ‘o hoko ki Nāsaleti, pea anganofa ia kiate kinaua: ka na‘e fa‘o ‘e he‘ene fa‘ē ‘ae ngaahi lea ni kotoa pē ki hono loto. ⁵² Pea tupulaki ‘ae poto ‘ia Sisu mo e lahi, pea na‘e ‘ofeina ia ‘e he ‘Otua mo e tangata.

3

3 Ko e malanga mo e papitaiso ‘a Sione: 15 Ko ‘ene fakamo‘oni kia Kalaisi. 20 ‘Oku fakamamahi‘i ‘e Helota ‘a Sione. 21 ‘Oku papitaiso ‘a Kalaisi, pea fakamo‘oni ki ai mei he langi. 23 Ko e motu‘a,

mo e hohoko 'a Kalaisi meia Siosefa 'o fai hake kia 'Atama.

¹ Pea 'i hono hongofulu ma nima 'oe ta'u 'oe pule 'a Taipiliusi Sisa, ko e 'eiki pule 'a Ponito Pailato 'i Siutea, pea tu'i ai 'a Helota 'i Kāleli, pea tu'i 'a hono tokoua ko Filipe 'i 'Aitulia mo e feitu'u 'o Tilakonite, pea tu'i 'a Lisiansi 'i 'Apiline, ² Pea ko 'Anasi mo Kaiafasi ko e ongo taula'eiki lahi 'akinaua, na'e hoko 'ae folofola 'ae 'Otua kia Sione ko e foha 'o Sakalaia 'i he toafa. ³ Pea ha'u ia ki he potu fonua kotoa pē 'o ofi ki Sioatani, 'o ne malanga'aki 'ae papitaiso 'oe fakatomala ki he fakamolemole 'oe angahala: ⁴ 'O hangē ko ia kuo tohi 'i he tohi 'ae ngaahi lea 'ae palōfita ko 'Isaia, 'o pehē,

“Ko e le'o 'oe tokotaha 'oku kalanga 'i he toafa,
 'Mou teuteu 'ae hala 'o Sihova,
 pea fakatonutonu hono 'alu'anga.

⁵ 'E tanu 'ae luo kotoa pē,
 'E holoki hifo 'ae mo'unga mo e tafungofunga
 kotoa pē;
 Pea 'e fakatotonu 'ae pikopiko,
 Pea 'e fakatokalelei 'ae ngaahi hala 'oku
 tokatāmaki;

⁶ Pea 'e mamata 'ae kakai kotoa pē ki he fakamo'ui
 'ae 'Otua.' ”

⁷ Pea toki pehē 'e ia ki he kakai kuo 'alu ange ke nau papitaiso 'iate ia, “'Ae fānau 'ae ngata fekai, Ko hai ne ne valoki 'akimoutolu ke mou puna mei he houhau 'e ha'u? ⁸ Ko ia mou fakahā 'ae ngaahi fua 'oku ngali mo e fakatomala, pea 'oua na'a lau leva 'i homou loto, “Oku mau tamai 'aki 'a 'Epalahame:' he 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku fa'a fai 'e

he 'Otua ke fakatupu 'i he ngaahi maka ni 'ae fānau kia 'Epalahame. ⁹ Pea ko eni foki, kuo tuku 'ae toki ki he tefito 'oe ngaahi 'akau: pea ko ia, ka 'ilonga 'ae 'akau 'oku 'ikai tupu ai 'ae fua lelei 'e tā hifo ia, 'o laku ki he afi." ¹⁰ Pea fehu'i 'ae kakai kiate ia, 'o pehē, "Ko e hā nai te mau fai?" ¹¹ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko ia 'oku ma'u 'ae kofutu'a 'e ua, ke ne foaki kiate ia 'oku 'ikai ma'u; pea ko ia 'oku ma'u 'ae me'a kai, ke fai pehē foki." ¹² Pea ha'u foki 'ae kau tānaki tukuhau ke papitaiso, 'onau pehē kiate ia, "Eiki, ko e hā te mau fai?" ¹³ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oua na'a mou ma'u 'o lahi 'i he me'a kuo tu'utu'uni ma'amoutolu." ¹⁴ Pea fehu'i foki 'e he kau tau kiate ia, 'o pehē, "Pea ko e hā te mau fai?" Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oua na'a fai fakamālohi ki ha taha, pea 'oua na'a lohiaki'i; pea mou fiemālie 'i ho'omou totongi." ¹⁵ Pea na'e lolotonga 'ae amanaki 'ae kakai, mo nau fifili kotoa pē 'i honau loto kia Sione, pe ko e Kalaisi ia pe 'ikai; ¹⁶ Pea lea 'a Sione, 'o ne pehēange kiate kinautolu kotoa pē, "Ko e mo'oni 'oku ou papitaiso 'aki 'akimoutolu 'ae vai; ka 'oku ha'u 'ae tokotaha 'oku mālohi 'iate au, pea 'oku 'ikai taau mo au ke u vete 'ae nono'o 'o hono topuva'e: pea 'e papitaiso 'aki 'e ia 'akimoutolu 'ae Laumālie Mā'oni'oni mo e afi: ¹⁷ 'Oku 'i hono nima 'a hono fohe, pea te ne fakama'a 'aupito hono haha'anga, pea 'e ia 'ae kafukafu 'aki 'ae afi ta'emate."

¹⁸ ¶ Pea lahi 'ae me'a kehekehe na'a ne malanga'aki 'i he'ene enginaki ki he kakai. ¹⁹ Ka na'e valoki 'e ia 'a Helota ko e tu'i, koe'uhi ko Helotiasi ko e uaifi 'o hono tokoua ko Filipe, pea mo e kovi kotoa pē ne fai 'e Helota. ²⁰ Pea ne

fakalahi ‘aki ‘ae me‘a ni kotoa pē, ‘a ‘ene fakahū ‘a Sione ki he fale fakapōpula.

²¹ ¶ Pea kuo papitaiso ‘ae kakai kotoa pē, pea pehē, ne papitaiso foki mo Sisu, pea ‘i he‘ene lotu, ne mato‘o ‘ae langi, ²² Pea maliu hifo ‘ae Laumālie Mā‘oni‘oni kiate ia ‘o hangē ko e sino ‘oe lupe, pea hoko mai mo e le‘o mei he langi, ‘o pehē, “Ko hoku ‘Alo ‘ofa‘anga koe; ‘oku ou fiemālie lahi ‘iate koe.”

²³ ¶ Pea kuo tolungofulu nai ‘ae ta‘u ‘o Sisu, ‘aia (na‘e ui) ko e foha ‘o Siosefa, ‘aia ko e foha ‘o Helai, ²⁴ Ko e foha ia ‘o Matati, ko e foha ia ‘o Livai, ko e foha ia ‘o Melikai, ko e foha ia ‘o Sana, ko e foha ia ‘o Siosefa, ²⁵ Ko e foha ia ‘o Matatiasi, ko e foha ia ‘o Emosi, ko e foha ia ‘o Neumi, ko e foha ia ‘o Esilai, ko e foha ia ‘o Naki, ²⁶ Ko e foha ia ‘o Mati, ko e foha ia ‘o Matatiasi, ko e foha ia ‘o Semiai, ko e foha ia ‘o Siosefa, ko e foha ia ‘o Siuta, ²⁷ Ko e foha ia ‘o Soana, ko e foha ia ‘o Lisa, ko e foha ia ‘o Solopepeli, ko e foha ia ‘o Saletieli, ko e foha ia ‘o Nilai, ²⁸ Ko e foha ia ‘o Milikai, ko e foha ia ‘o ‘Atai, ko e foha ia ‘o Kosami, ko e foha ia ‘o Elimotami, ko e foha ia ‘o ‘Ea, ²⁹ Ko e foha ia ‘o Sose, ko e foha ia ‘o ‘Eliesa, ko e foha ia ‘o Solimi, ko e foha ia ‘o Matati, ko e foha ia ‘o Livai, ³⁰ Ko e foha ia ‘o Simione, ko e foha ia ‘o Siuta, ko e foha ia ‘o Siosefa, ko e foha ia Sonani, ko e foha ia ‘o Iliakimi, ³¹ Ko e foha ia ‘o Melia, ko e foha ia ‘o Menani, ko e foha ia ‘o Matata, ko e foha ia ‘o Netani, ko e foha ia ‘o Tevita, ³² Ko e foha ia ‘o Sese, ko e foha ia ‘o ‘Opeti, ko e foha ia ‘o Poasi, ko e foha ia ‘o Salimoni, ko e foha ia ‘o Neasoni, ³³ Ko e foha ia ‘o ‘Aminitape, ko e foha ia ‘o ‘Elami, ko e foha ia ‘o Esiloni, ko e foha ia ‘o Felesi, ko e foha ia ‘o Siuta, ³⁴ Ko e foha ia ‘o Sēkope, ko e foha ia ‘o ‘Aisake, ko e foha ia ‘o ‘Epalahame,

ko e foha ia 'o Tela, ko e foha ia 'o Nekoa, ³⁵ Ko e foha ia 'o Seluki, ko e foha ia 'o Lekoa, ko e foha ia 'o Feleki, ko e foha ia 'o Hepa, ko e foha ia 'o Sala, ³⁶ Ko e foha ia 'o Kēnani, ko e foha ia 'o 'Afakisati, ko e foha ia 'o Semi, ko e foha ia 'o Noa, ko e foha ia 'o Lemeki, ³⁷ Ko e foha ia 'o Metusela, ko e foha ia 'o 'Inoke, ko e foha ia 'o Seleti, ko e foha ia 'o Melilieli, ko e foha ia 'o Kēnani, ³⁸ Ko e foha ia 'o 'Inosi, ko e foha ia 'o Seti, ko e foha ia 'o 'Atama, ko e foha ia 'oe 'Otua.

4

1 Ko e 'ahi'ahi mo e 'aukai 'a Kalaisi. 13 'Oku ne ikuna 'ae tēvolo: 14 'Oku fua malanga. 16 'Oku ofo 'ae kakai 'o Nāsaleti 'i he'ene malanga. 33 'Oku ne fakamo'ui 'ae tokotaha na'e ulusino ai 'ae tēvolo, 38 Mo e fa'ē 'ae uaifi 'o Pita, 40 Mo e mahaki kehekehe. 41 'Oku fakamo'oni 'ae kau tēvolo kia Kalaisi, pea ne valoki ai kiate kinautolu. 43 'Oku malanga 'i he ngaahi kolo.

¹ Na'e liu mai 'a Sisu mei Sioatani, kuo fonu 'i he Laumālie Mā'oni'oni, pea na'e tataki ia 'e he Laumālie ki he toafa. ² Pea 'ahi'ahi'i ia 'e he tēvolo 'i he 'aho 'e fāngofulu. Pea ko e ngaahi 'aho ko ia na'e 'ikai te ne kai ai ha me'a: pea hili ia, na'a ne fiekaia. ³ Pea pehē 'e he tēvolo kiate ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fekau ki he maka ni ke liliu ko e mā." ⁴ Pea leaange 'a Sisu kiate ia, 'o pehē, "Kuo tohi, "E 'ikai mo'ui 'ae tangata 'i he mā pe, ka 'i he folofola kotoa pē 'ae 'Otua.'" ⁵ Pea na'e 'ave ia 'e he tēvolo ki he mo'unga mā'olunga, 'o fakahā fakafokifā pe kiate ia 'ae ngaahi pule'anga kotoa pē 'o māmani. ⁶ Pea na'e pehē 'e he tēvolo kiate ia, "Te u 'atu mo'ou 'ae mālohi ni kotoa pē, mo hono

nāunau: he kuo tuku mai ia kiate au; pea 'oku ou foaki ia ko 'eku fa'iteliha. ⁷ Ko ia kapau te ke hū kiate au, 'e 'o'ou ia kotoa pē." ⁸ Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Sētane, ke ke 'alu ki hoku tu'a; he kuo tohi, 'Ke ke hū kia Sihova ko ho 'Otua, pea ko ia pe te ke tauhi.' " ⁹ Pea ne 'omi ia ki Selūsalema, 'o ne tuku ia ki he tu'a falelotu lahi, pea pehē kiate ia, "Kapau ko e 'Alo koe 'oe 'Otua, fakatō koe 'i heni ki lalo: ¹⁰ He kuo tohi, "E fekau 'e ia 'ene kau 'āngelo kiate koe, ke nau tauhi'i koe;

¹¹ Pea,

"Te nau hapahapai koe,

telia na'a tou'ia ho va'e 'i ha maka.' "

¹² Pea leaange 'a Sisu, 'o ne pehē kiate ia, "Ka kuo pehē, "Oua te ke 'ahi'ahi kia Sihova ko ho 'Otua.' "

¹³ Pea kuo faka'osi 'e he tēvolo 'ae 'ahi'ahi kotoa pē, na'e 'alu ia 'iate ia 'o fuoloa si'i.

¹⁴ ¶ Pea foki atu 'a Sisu ki Kāleli, 'i he mālohi 'oe Laumālie: pea na'e mafola hono ongoongo ki he potu fonua ko ia kotoa pē. ¹⁵ Pea ako ia 'i honau ngaahi falelotu, pea fakamālō ai 'ae kakai fulipē.

¹⁶ Pea ha'u ia ki Nāsaleti, 'aia na'e tupu ai ia: pea hū ia ki he falelotu 'i he 'aho Sāpate, 'o hangē ko 'ene fa'a fai, pea tu'u hake ke lautohi. ¹⁷ Pea na'e 'atu kiate ia 'ae tohi 'ae palōfita ko 'Isaia. Pea 'i he'ene folahi 'ae tohi, na'a ne 'ilo 'ae potu kuo tohi ai, 'o pehē,

¹⁸ "Oku 'iate au 'ae Laumālie 'o Sihova,

Koe'uhi kuo ne fakanofu au ke u malanga'aki
'ae ongoongolelei ki he masiva;

Kuo ne fekau au ke fakamo'ui 'ae loto mafesi,

Ke malanga'aki 'ae huhu'i ki he kau pōpula,

Mo e faka‘ā ‘oe kui,
 Ke veteange ‘akinautolu kuo lavea,
¹⁹ Ke malanga‘aki ‘ae ta‘u lelei ‘o Sihova.”

²⁰ Pea ne takai ‘e ia ‘ae tohi, ‘o ‘ange ki he tauhi, pea nofo hifo. Pea sio fakamama‘u kiate ia ‘ae mata ‘okinautolu kotoa pē na‘e ‘i he falelotu. ²¹ Pea ne fua lea ia kiate kinautolu, “Kuo fakamo‘oni ‘i he ‘aho ni ‘ae tohi ko eni ‘i homou telinga.” ²² Pea na‘a nau fakamālō kotoa pē kiate ia, ‘onau ofo ‘i he ngaahi lea mālie na‘e ‘alu atu ‘i hono fofonga. Pea na‘a nau pehē, “Ikai ko e foha eni ‘o Siosefa?”

²³ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ka ko e mo‘oni te mou lea ‘aki ‘ae fakatātā ni kiate au, ‘Faito‘o, fakamo‘ui koe:’ pea ko ia kotoa pē kuo mau fanongo kuo fai ‘i Kapaneume, fai foki ‘i heni ‘i ho fonua.” ²⁴ Pea pehē ‘e ia, “Ko e mo‘oni ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘Oku ‘ikai ha palōfita ‘e ‘ofeina ‘i hono fonua. ²⁵ Ka ‘oku ou tala mo‘oni atu kiate kimoutolu, na‘e tokolahi ‘ae fefine kuo mate honau husepāniti ‘i ‘Isileli, ‘i he ngaahi ‘aho ‘o ‘Ilaisiā, ‘i he lolotonga ‘ae tāpuni ‘oe langi, ‘i he ta‘u ‘e tolu mo e māhina ‘e ono, pea na‘e hongē lahi ‘ae fonua kotoa; ²⁶ Ka na‘e ‘ikai fekau ‘a ‘Ilaisiā ki ha taha ‘iate kinautolu, ka ki he fefine kuo mate hono husepāniti ‘i Salepita ‘i Saitoni. ²⁷ Pea na‘e tokolahi ‘ae kilia ‘i ‘Isileli, ‘i he kuonga ‘o ‘Ilaisiā ko e palōfita; ka na‘e ‘ikai ke fakama‘a ha taha ‘iate kinautolu, ka ko Neamani ko e Silia.” ²⁸ Pea ko kinautolu kotoa pē na‘e ‘i he falelotu, na‘a nau mātu‘aki lili ‘i he‘enau fanongo ki he ngaahi me‘a ni, ²⁹ ‘O nau tutu‘u, pea kapusi ia kitua‘ā kolo, ‘o tataki ia ki he matanga ‘oe mo‘unga ‘aia na‘e tu‘u ai ‘enau kolo, koe‘uhi ke nau li ia ‘i he lilifa ki lalo. ³⁰ Ka na‘e ‘alu

ia mei honau lotolotonga, pea mole atu ia, ³¹ ‘O ne ‘alu hifo ki Kapaneume, ko e kolo ‘o Kāleli, ‘o ne ako kiate kinautolu ‘i he ngaahi ‘aho Sāpate. ³² Pea na ‘a nau ofo ‘i he ‘ene akonaki he na ‘e lea ia ‘i he mālohi.

³³ ¶ Pea na ‘e ‘i he falelotu ‘ae tangata, na ‘e ‘iate ia ‘ae laumālie ‘oe tēvolo ‘uli, pea na ‘e kalanga ia, ‘o le ‘o lahi, ³⁴ ‘O pehē, “E Sisu ‘o Nāsaleti, tuku ai pe; ko e hā ‘akimautolu kiate koe? Kuo ke ha ‘u ke faka ‘auha ‘akimautolu? ‘Oku ou ‘ilo koe; ko e tokotaha mā ‘oni ‘oni ‘oe ‘Otua.” ³⁵ Pea lolomi ia ‘e Sisu, ‘o pehē, “Ke ke fakalongo pe, pea ke ha ‘u kitu ‘a ‘iate ia.” Pea kuo lī ‘ae tangata ‘e he tēvolo ki he ha ‘oha ‘onga pea ha ‘u ia kitu ‘a ‘iate ia, pea na ‘e ‘ikai te ne fakamamahi kiate ia. ³⁶ Pea na ‘a nau ofo lahi ai kotoa pē, ‘onau fepehē ‘aki, “Ko e hā ‘ae akonaki ni! He ‘oku ne fekau ‘i he pule mo e mālohi ki he kau laumālie ‘uli, pea ‘oku nau ha ‘u kitu ‘a.” ³⁷ Pea na ‘e mafola hono ongoongo ki he potu kotoa pē ‘oe fonua ko ia.

³⁸ ¶ Pea na ‘e tu ‘u hake ia, mei he falelotu, ‘o hū ki he fale ‘o Saimone. Pea ko e fa ‘ē ‘ae uaifi ‘o Saimone kuo pukea ‘i he mofi lahi; pea na ‘a nau kole kiate ia koe ‘uhi ko ia. ³⁹ Pea na ‘a ne tu ‘u hake kiate ia, ‘o ta ‘ofi ‘ae mofi, pea mahu ‘i ia: ka ka tu ‘u leva ia, ‘o tauhi ‘akinautolu.

⁴⁰ ¶ Pea kuo tō ‘ae la ‘ā, pea ko kinautolu kotoa pē na ‘e ai ha ‘anau mahaki ‘i he mahaki kehekehe, na ‘e ‘omi ‘akinautolu kiate ia; pea ne hilifaki hono nima kiate kinautolu taki taha, ‘o fakamo ‘ui ‘akinautolu. ⁴¹ Pea ha ‘u kitu ‘a ‘ae kau tēvolo mei he tokolahī, ‘onau kalanga, ‘o pehē, “Ko koe ‘ae Kalaisi ko e ‘Alo ‘oe ‘Otua.” Pea ne lolomi ‘akinautolu ke ‘oua ‘e fakahā ‘oku nau ‘ilo ia ko e Kalaisi. ⁴² Pea kuo ‘aho, pea ‘alu ia, ‘o nofo ‘i ha

potu lala: pea kumi ia 'e he kakai, 'onau omi kiate ia, pea na'a nau ta'ofia ia, ke 'oua na'a ne 'alu 'iate kinautolu. ⁴³ Ka na'e pehē 'e ia kiate kinautolu, "Oku totonu ke u malanga'aki 'ae pule'anga 'oe 'Otua ki he ngaahi kolo kehe foki he ko ia kuo fekau ai au." ⁴⁴ Pea malanga 'e ia 'i he ngaahi falelotu 'o Kāleli.

5

1 'Oku ako 'e Kalaisi mei he vaka 'o Pita: 4 'I he ma'u 'ae ika lahi na'a ne fakahā 'e toutai tangata 'a Pita: 12 'Oku ne fakama'a 'ae kilia: 16 Ko 'ene lotu 'i he toafa: 18 Ko e fakamo'ui 'ae taha 'i he mahaki tete: 27 'Oku ne ui 'a Mātiu ko e tānaki tukuhau: 29 'Oku kai 'a Sisu mo e angahala, he ko e faito'o ki he laumālie: 34 Ko 'ene fakahā 'ae 'aukai mo e mamahi 'ae kau 'aposetolo 'oka 'alu ia 'iate kinautolu: 36 Mo e fakatātā 'ae kau ākongā vaivai ki he ngaahi hina mo e kofu motu'a.

¹ Pea pehē, 'i he'ene tu'u 'i he matātahi 'o Kene-saleti, na'e lolofi mai kiate ia 'ae kakai ke fanongo ki he folofola 'ae 'Otua. ² Pea mamata ia ki he vaka 'e ua 'oku toka 'i he ve'e ano: ka kuo 'alu mei ai 'ae kau toutai ika, 'onau fō honau ngaahi kupenga. ³ Pea heka ia ki he vaka 'e taha, 'aia na'e 'o Saimone, pea ne kole kiate ia ke tukutuku si'i mei 'uta. Pea na'e nofo hifo ia, 'o akonaki ki he kakai mei he vaka.

⁴ ¶ Pea kuo hili 'ene lea, pea pehē 'e ia kia Saimone, "Ma'u atu ki he loloto, pea 'a'au homou ngaahi kupenga koe'uhi kae fusi hake." ⁵ Pea lea 'a Saimone, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, kuo mau ngāue 'anepō 'o 'aho, ka na'e 'ikai ma'u ha me'a: ka 'i ho'o fekau te u 'a'au 'ae kupenga." ⁶ Pea

kuo nau fai ia, pea nau ma'u 'ae ngaahi ika 'o lahi 'aupito: pea kamata mahae honau kupenga. ⁷ Pea nau ta'alo ki he'enau kaunga *toutai ika* 'i he vaka 'e taha, ke nau ha'u 'o tokoni 'akinautolu. Pea na'a nau omi, 'o fakapito 'ae vaka fakatou'osi, pea na kamata ngalo hifo. ⁸ Pea kuo mamata 'a Saimone Pita, pea fakatōmape'e ia ki he tui 'o Sisu, 'o ne pehē, "E 'Eiki, 'alu 'iate au; he ko e tangata angahala au." ⁹ He na'e ofo ia, mo kinautolu kotoa pē na'e 'iate ia, 'i he ngaahi ika kuo ma'u: ¹⁰ Pea pehē foki 'a Semisi, mo Sione ko e ongo foha 'o Sepeti, ko e kaunga toutai mo Saimone. Pea pehē 'e Sisu kia Saimone, "Oua 'e manavahē; ngata heni te ke *toutai* tangata." ¹¹ Pea kuo 'omi honau ongo vaka ki 'uta, na'a nau li'aki kotoa pē, 'o muimui kiate ia.

¹² ¶ Pea na'e lolotonga 'ene 'i he kolo 'e taha, pea vakai, ko e tangata kuo fonu 'i he kilia: pea ne mamata kia Sisu, mo tō fakafo'ohifo, 'o kole kiate ia, 'o pehē, "Eiki, kapau ko ho loto 'oku ke fa'a fakama'a au." ¹³ Pea mafao 'e ia hono nima, 'o ala ki ai mo ne pehē, "Ko hoku loto: ke ke ma'a koe." Pea mahu'i leva 'iate ia 'ae kilia. ¹⁴ Pea ne fekau ia, "Ke 'oua na'a tala ki ha taha: kae 'alu, 'o fakahā koe ki he taula'eiki, mo ke 'ange koe'uhi ko ho'o fakama'a, 'o fakatatau *mo ia* na'e fekau 'e Mōsesese, ko e fakamo'oni kiate kinautolu." ¹⁵ Ka na'e 'āsili ai 'ae mafola 'a hono ongoongo: pea na'e fakataha 'ae kakai tokolahi 'aupito ke fanongo, pea koe'uhi ke ne fakamo'ui 'akinautolu 'i honau ngaahi mahamahaki.

¹⁶ ¶ Pea na'e 'alu ia *mei ai* ki he toafa, 'o lotu ai. ¹⁷ Pea pehē, ko e 'aho 'e taha, 'i he'ene akonaki, na'e

nofu ai 'ae kau Fālesi mo e kau akonaki 'i he fono, kuo nau omi mei he potu kakai kotoa pē 'o Kāleli, mo Siutea, mo Selūsalema: pea na'e 'i ai 'ae mālohi 'oe 'Eiki ke fakamo'ui 'akinautolu.

18 ¶ Pea vakai, na'e 'omi 'e he kau tangata 'ae tangata 'i hono mohenga kuo pukea 'i he mahaki tete: pea na'a nau feinga pe fēfee 'i hono lava mai ki lotu, ke tuku 'i hono 'ao. 19 Pea kuo 'ikai te nau 'ilo pe fēfee 'i hono lava mai ki lotu, koe'uhi ko e kakai, na'a nau 'ohake ia kitu'a fale, 'o tukutuku hifo ia 'i he 'ato 'i he mohenga ki he ha'oha'onga, 'i he 'ao 'o Sisu. 20 Pea kuo mamata 'e ia ki he'enau tui, pea ne pehē kiate ia, "Tangata, kuo fakamolemole kiate koe ho'o ngaahi angahala." 21 Pea fakakaukau leva 'ae kau tangata tohi mo e kau Fālesi, 'onau pehē, "Ko hai eni 'oku ne lea fie 'Otua? Ko hai te ne fa'a fakamolemole 'ae angahala, ka ko e 'Otua pe?" 22 Ka kuo 'ilo 'e Sisu 'enau mahalo, pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou femahalo'aki ai 'i homou lotu? 23 He 'oku faingofua 'a fē, ke lea, 'Kuo fakamolemole kiate koe ho'o ngaahi angahala,' pe ko e lea, "Tu'u hake 'o 'alu?" 24 Ka koe'uhi ke mou 'ilo 'oku 'i he Foha 'oe tangata 'ae mālohi 'i māmani ke fakamolemole 'ae angahala," (pea pehē 'e ia ki he mahaki tete,) "'Oku ou pehē atu kiate koe, Tu'u hake, 'o to'o ho mohenga, pea ke ke 'alu ki ho fale." 25 Pea na'e tu'u hake leva ia 'i honau 'ao, pea ne to'o mai 'aia na'e tokoto ai, 'o 'alu ki hono fale, mo fakamālō ki he 'Otua. 26 Pea nau ofo ai kotoa pē, mo nau fakamālō ki he 'Otua, pea fonu 'i he manavahē, 'onau pehē, "Kuo tau mamata 'i he 'aho ni ki he ngaahi me'a fo'ou!"

27 ¶ Pea hili ‘ae ngaahi me‘a ni, pea ‘alu atu ia, ‘o ne mamata ki he tangata t̄naki tukuhau, ko Livai hono hingoa, ‘oku nofo ia ‘i he tukuhau‘anga; pea ne pehē kiate ia, “Muimui ‘iate au.” 28 Pea tukuange ‘e ia ‘ae me‘a kotoa pē, ‘o tu‘u hake, pea muimui ‘iate ia. 29 Pea na‘e fai ‘e Livai ‘ae kātoanga lahi kiate ia ‘i hono fale: pea na‘e nofo mo kinautolu ‘ae kau t̄naki tukuhau tokolahi, mo e kakai ni‘ihi. 30 Ka na‘e lāunga honau kau tangata tohi mo e kau Fālesi ki he‘ene kau ākonga, ‘onau pehē, “Ko e hā ‘oku mou kai mo inu fakataha ai mo e kau t̄naki tukuhau mo e angahala?” 31 Pea leaange ‘a Sisu, ‘o pehē kiate kinautolu, “‘Oku ‘ikai ‘aonga ‘ae faito‘o kiate kinautolu ‘oku mālōlō; ka ki he mahaki. 32 Na‘e ‘ikai te u ha‘u ke ui ‘ae mā‘oni‘oni, ka ko e angahala ke fakatomala.”

33 ¶ Pea nau pehē kiate ia, “Ko e hā ‘oku fa‘a ‘aukai mo lotu ai ‘ae kau ākonga ‘a Sione, mo kinautolu foki ‘oe kau Fālesi; ka ‘oku kai mo inu ‘akinautolu ‘oku ‘o‘ou.” 34 Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Te mou fa‘a pule ke ‘aukai ‘ae kāinga ‘oe tangata ta‘ane, ‘i he kei ‘iate kinautolu ‘ae tangata ta‘ane? 35 Ka ‘e hoko ‘ae ngaahi ‘aho ‘e ‘ave ai ‘ae tangata ta‘ane ‘iate kinautolu, pea ko e ngaahi ‘aho ko ia te nau toki ‘aukai ai.”

36 ¶ Pea lea ‘aki foki ‘e ia ‘ae fakatātā kiate kinautolu; “‘Oku ‘ikai ha taha te ne monomono ‘aki ‘ae kofu motu‘a ha konga ‘oe kofu fo‘ou; ka pehē, ‘e hae *ia* ‘e he me‘a fo‘ou, kae‘uma‘ā ‘oku ‘ikai fai tatau ‘ae konga fo‘ou mo e motu‘a *kofu*. 37 Pea ‘oku ‘ikai ha taha te ne ‘utu ‘ae uaine fo‘ou ki he ngaahi hina ‘oku motu‘a; telia na‘a hae ‘e he uaine fo‘ou ‘ae ngaahi hina, pea tafe, pea maumau ‘ae ngaahi

hina. ³⁸ Kae 'utu 'ae uaine fo'ou ki he ngaahi hina fo'ou; pea tolonga ai fakatou'osi. ³⁹ 'Oku 'ikai foki ha tangata kuo inu 'i he *uaine* motu'a pea fili leva ia ki he *uaine* fo'ou; he 'oku ne pehē, "Oku lelei lahi 'a e *uaine* motu'a."

6

1 'Oku valoki'i 'e Kalaisi 'ae kau Fālesi 'i he'enau lau ki he Sāpate: 13 'Oku ne fili 'ae kau aposetolo 'e toko hongofulu ma toko ua: 17 'Oku fakamo'ui 'ae mahaki: 20 'Oku ne malanga ki he kau ākongā he 'ao 'oe kakai: 27 Pe fēfē 'etau 'ofa ki hotau ngaahi fili: 46 Ke talangofua 'i he 'etau fanongo ki he lea: telia na'a tau hinga 'i he 'ahi'ahi, 'o hangē ko e fale kuo langa ta'ehanotu'unga.

¹ Pea ko eni, na'e ai ha Sāpate, na'e 'alu ia 'i he ngaahi ngoue uite; pea toli 'e he'ene kau ākongā 'ae fua 'oe uite, 'o momosi 'i honau nima mo nau kai. ² Pea na'e pehē 'e he ni'ihi 'oe Fālesi kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou fai ai 'aia 'oku 'ikai ngofua ke fai 'i he 'aho Sāpate?" ³ Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē kiate kinautolu, "Na'e 'ikai te mou lau 'aia na'e fai 'e Tevita, 'i he'ene fiekaia, mo kinautolu na'e 'iate ia; ⁴ 'A 'ene hū ki he fale 'oe 'Otua, pea ne to'o 'o kai 'ae mā 'oe 'ao, pea 'ange foki kiate kinautolu na'e 'iate ia; 'aia 'oku 'ikai ngofua ke kai ai ka ko e kau taula'eiki pe?" ⁵ Mo ne pehē kiate kinautolu, "Ko e Foha 'oe tangata ko e 'Eiki foki ia 'oe Sāpate."

⁶ ¶ Pea 'i he hoko ki he Sāpate foki 'e taha, na'e hū ia ki he falelotu 'o ako ai: pea na'e 'i ai 'ae tangata kuo mate hono nima to'omata'u. ⁷ Pea lamasi ia 'e he kau tangata tohi mo e kau Fālesi, pe te ne fakamo'ui ia 'i he 'aho Sāpate; koe'uhi ke nau 'ilo

ha me‘a ke talakovi‘i ai ia. ⁸ Ka na‘e ‘ilo ‘e ia ‘enau mahalo, pea ne pehē ki he tangata na‘e nima mate, “Tu‘u hake, ‘o tu‘u mai ki lotu. Pea na‘e tu‘u hake ia, ‘o tu‘u ‘i ai.” ⁹ Pea toki pehē atu ‘e Sisu kiate kinautolu, “Te u fehu‘i kiate kimoutolu ki he me‘a ‘e taha; Ko e hā ‘oku ngofua ke fai ‘i he ‘aho Sāpate, ko e lelei pe ko e kovi! Ko e fakamo‘ui pe ko e tāmata‘i?” ¹⁰ Pea na‘e vakai folia ‘e ia ‘akinautolu kotoa pē, pea pehē ‘e ia ki he tangata, “Mafao atu ho nima.” Pea ne fai ia: pea mo‘ui hono nima ‘o hangē ko *hono nima* ‘e taha. ¹¹ Ka na‘e mātu‘aki lili ‘akinautolu: ‘onau fakakaukau pe ko e hā te nau fai kia Sisu.

¹² ¶ Pea pehē, ‘i he ngaahi ‘aho ko ia na‘e ‘alu hake ia ki ha mo‘unga ke lotu, pea lotu ai pe ia ki he ‘Otua ‘i he pō ‘o ‘aho. ¹³ Pea kuo ‘aho hake, pea ne ui kiate ia ‘a ‘ene kau ākongā; pea na‘a ne fili ‘iate kinautolu ‘ae toko hongofulu ma toko ua, ‘aia foki na‘a ne fakahingoa ko e kau ‘aposetolo; ¹⁴ Ko Saimone, (na‘a ne fakahingoa ko Pita,) mo ‘Anitelū ko hono tokoua, mo Semisi, mo Sione, mo Filipe, mo Pātolomiu, ¹⁵ Mo Mātiu, mo Tōmasi, mo Semisi ko e foha ‘o ‘Alefiusi, mo Saimone ‘oku ui ko Selote, ¹⁶ Mo Siutasi *ko e tokoua* ‘o Semisi, mo Siutasi ‘Isikaliote, ‘aia foki ko e lavaki.

¹⁷ ¶ Pea na‘e ‘alu hifo ia mo kinautolu, ‘o tu‘u ‘i he potu tafangafanga, fakataha mo ‘ene kau ākongā, pea na‘e ha‘u ‘ae kakai tokolahi ‘aupito mei Siutea kotoa pē mo Selūsalema, mo e matātahi ‘o Taia mo Saitoni, ke nau fanongo kiate ia, mo mo‘ui mei honau ngaahi mahaki; ¹⁸ Pea mo kinautolu na‘e mamahi ‘i he kau laumālie ‘uli: pea na‘e fakamo‘ui ‘akinautolu. ¹⁹ Pea holi ‘ae kakai kotoa pē ke nau

ala kiate ia: he na'e 'alu 'iate ia 'ae mālohi, 'o fakamo'ui kotoa pē.

20 ¶ Pea tangaki hake 'e ia hono mata ki he'ene kau ākonga, 'o ne pehē,

“Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku masiva;
He 'oku 'omoutolu 'ae pule'anga 'oe 'Otua.

21 “Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku fiekaia ni:
Koe'uhi 'e fakamākona 'akimoutolu.

'Oku monū'ia 'akimoutolu 'oku tangi ni:
He te mou kata.

22 “Oku monū'ia 'akimoutolu 'oka fehi'a 'ae kakai kiate kimoutolu, Mo fakamavahe'i 'akimoutolu *meiate kinautolu*, 'O taukae *kiate kimoutolu*, Pea li kitu'a homou hingoa 'o hangē ko e kovi, Koe'uhi ko e Foha 'oe tangata.

23 Mou fiefia 'i he 'aho ko ia, Pea hopohopo 'i he fiefia: Vakai, he 'oku lahi ho'omou totongi 'i he langi: He na'e fai pehē 'enau ngaahi tamai ki he kau palōfita.

24 “Kae mala'ia 'akimoutolu 'oku koloa'ia!
He kuo mou ma'u ho'omou fiemālie.

25 “E mala'ia 'akimoutolu 'oku mākona!
He te mou fiekaia.

'E mala'ia 'akimoutolu 'oku kata ni!
He te mou tangi mo tangilāulau.

26 “E mala'ia 'akimoutolu 'oka lau'i lelei 'akimoutolu 'e he kakai kotoa pē!

He na'e fai pehē 'a 'enau ngaahi tamai ki he kau palōfita kākā.

27 ¶ “Ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu 'oku fanongo, 'ofa ki homou ngaahi fili, fai lelei kiate kinautolu 'oku fehi'a kiate kimoutolu. 28 Tāpuaki'i 'akinautolu 'oku kape'i 'akimoutolu, pea hūfia

‘akinautolu ‘oku fakakovi’i ‘akimoutolu. ²⁹ Pea ko ia ‘oku ne sipi’i koe ‘i ho kou‘ahe ‘e taha, fulihi *kiate ia ho kou‘ahe* ‘e taha; pea mo ia ‘oku ne ‘ave ho pulupulu, ‘oua na‘a ta‘ofi *‘ene ‘ave* mo ho kofutu‘a. ³⁰ Foaki kiate ia fulipē ‘oku kole kiate koe; pea ko ia ‘oku ne ‘ave ho‘o koloa ‘oua na‘a *toe kole ia*. ³¹ Pea ko ia te mou loto ke fai ‘e he kakai kiate kimoutolu, ko ia pe foki te mou fai kiate kinautolu.

³² “He kapau ‘oku mou ‘ofa kiate kinautolu *pe* ‘oku ‘ofa mai kiate kimoutolu, ko e hā ‘ae fakafeta’i ‘oku mou ma‘u? He ‘oku ‘ofa mai ‘ae kau angahala kiate kinautolu ‘oku ‘ofa ange kiate kinautolu.

³³ Pea kapau ‘oku mou fai lelei kiate kinautolu *pe* ‘oku fai lelei kiate kimoutolu, ko e hā ‘ae fakafeta’i ‘oku mou ma‘u? He ‘oku fai pehē ‘e he kau angahala. ³⁴ Pea kapau ‘oku mou ‘atu me‘a *kiate kinautolu pe* ‘oku mou ‘amanaki ke ma‘u mei ai, ko e hā ‘ae fakafeta’i te mou ma‘u? He ‘oku ‘atu me‘a ‘ae kau angahala ki he kau angahala, ke *toe* ma‘u hono tatau. ³⁵ Ka mou ‘ofa ki homou ngaahi fili, pea fai lelei, mo ‘atu me‘a, ‘i he ta‘e‘amanaki ke toe ma‘u; pea ‘e lahi ai ho‘omou totongi pea ‘e ui ‘akimoutolu ko e fānau ‘ae Fungani Mā‘olunga: he ‘oku angalelei ia ki he ta‘efakafeta’i pea mo e kovi.

³⁶ Ko ia mou manava‘ofa,
‘o hangē foki ko e manava‘ofa ‘a ho‘omou
Tamai.

³⁷ “‘Oua ‘e fakamaau,
pea ‘e ‘ikai fakamaau’i ‘akimoutolu:
‘oua na‘a fakahalaiā,
pea ‘e ‘ikai fakahalaiā ‘akimoutolu:
mou fakamolemole,
pea ‘e fakamolemolea ‘akimoutolu:

38 Foaki, pea 'e foaki ia kiate kimoutolu; ko e fua lahi, kuo fa' o lolo hifo, 'o lulu fakataha, pea fonu mahuohua, 'e 'atu ki homou fatafata. He ko e fuofua ko ia te mou fua 'aki, 'e toe fua 'aki ia kiate kimoutolu.” 39 Pea na'a ne lea 'aki 'ae fakatātā kiate kinautolu, “E fa'a taki 'e he kui 'ae kui? 'Ikai te na tō fakatou'osi ki he luo?” 40 'Oku 'ikai lahi hake 'ae ākongā 'i he'ene akonaki: ka ko ia kotoa pē 'oku haohaoa 'e hangē ia ko 'ene akonaki. 41 “Pea ko e hā 'oku ke tokanga ai ki he malamala 'i 'akau 'i he mata 'o ho kāinga, ka 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae fu'u 'akau 'oku 'i ho mata? 42 Pea 'e fēfē ha' o fa'a pehē ki ho kāinga, 'Kāinga, tuku mai ke u to' o 'ae malamala 'i 'akau 'oku 'i ho mata,' ka 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae fu'u 'akau 'oku 'i ho mata? Ko e mālualo koe, tomu'a lī 'ae fu'u 'akau mei ho mata, pea te ke toki 'ilo totonu ke to' o mai 'ae malamala 'i 'akau mei he mata 'o ho kāinga. 43 “He 'oku 'ikai ha 'akau lelei 'e tupu ai 'ae fua kovi; pe ha 'akau kovi 'e tupu ai 'ae fua lelei. 44 He 'oku 'ilo 'ae 'akau kotoa pē 'i hono fua 'o'ona. He 'oku 'ikai toli 'e he kakai 'ae fiki 'i he 'akau talatala, pe ko e fua 'oe vaine 'i he talatala'āmoa. 45 'Oku 'omi 'e he tangata angalelei 'aia 'oku lelei mei he koloa lelei 'i hono loto; pea 'oku 'omi 'e he tangata angakovi 'aia 'oku kovi mei he koloa kovi 'i hono loto: he 'oku lea 'a hono ngutu mei he me'a lahi 'oe loto.

46 ¶ “Pea ko e hā 'oku mou ui ai au, “Eiki, 'Eiki,' kae 'ikai fai 'ae ngaahi me'a 'oku ou tala? 47 Pea ko ia fulipē 'oku ha'u kiate au, 'o fanongo ki he'eku ngaahi lea, mo fai ki ai, te u fakahā kiate kimoutolu hono tatau: 48 'Oku tatau ia mo e tangata na'e langa 'ae fale, pea keli mā'ulalo, 'o ne ai hono tu'unga ki he *funga maka*; pea 'i he tupu 'ae

vaitafe, pea 'oho mālohi 'ae vai ki he fale ko ia, na'e 'ikai ngaue ia; he na'e fokotu'u ia ki he maka. ⁴⁹ Ka ko ia 'oku fanongo, kae 'ikai fai *ki ai*, 'oku tatau ia mo e tangata na'e langa 'ae fale 'i he kelekele ta'ehatu'unga; pea na'e 'oho mālohi 'ae vai ki ai, pea holo leva ia; pea ko e maumau 'oe fale ko ia ko e me'a lahi."

7

1 'Oku 'ilo 'e Kalaisi 'ae tui lahi ai 'eikitau: 10 'Oku fakamo'ui 'ene tamaio'eiki: 11 'Oku ne fokotu'u mo'ui mei he mate 'ae tama 'ae fefine 'o Neini kuo mate hono husepāniti: 19 Ko e tala ki he ongo tangata fekau 'a Sione: 24 'Oku ne fakahā hono loto kia Sione: 31 Ko e tala na'e 'ikai ke lelei 'ae kakai Siu 'i he anga 'a Sione pe ko Sisu: 36 'Oku ne fakahā 'i he'ene lea kia Mele Makitaline ko e kāinga ia 'oe angahala 'oku fakatomala.

¹ Pea kuo faka'osi 'e ia 'a 'ene tala kotoa pē 'i he 'ao 'oe kakai, pea 'alu ia ki Kapaneme. ² Pea na'e mahaki, 'o mei mate 'ae tamaio'eiki 'ae 'eikitau 'e taha, 'aia na'e 'ofa lahi ai ia. ³ Pea kuo fanongo ia kia Sisu, pea ne fekau 'ae kau mātu'a 'i he kakai Siu, ke fakakolekole kiate ia ke ne ha'u 'o fakamo'ui 'a 'ene tamaio'eiki. ⁴ Pea kuo nau omi kia Sisu, pea nau kole fakamātoato kiate ia, 'o pehē, "'Oku 'aonga ia te ke fai ki ai 'ae me'a ni: ⁵ He 'oku 'ofa ia ki hotau kakai, pea ko ia ia ne langa 'ae falelotu mo'omautolu." ⁶ Pea 'alu 'a Sisu mo kinautolu. Pea kuo hoko ia 'o vāofi mo e fale, pea fekau 'e he 'eikitau 'a hono kāinga, ke lea 'o pehē kiate ia, "'Eiki, 'oua na'a ke ongosia ange koe: he 'oku 'ikai te u 'aonga ke ke hū ki hoku fale: ⁷ Pea na'e 'ikai te u mahalo 'oku taau mo au ke u 'alu atu kiate koe:

ka ke fai ha'ō lea, pea 'e mo'ui ai 'eku tamaio'eiki. ⁸ He ko au ko e tangata pule'ia foki, ka 'oku ai 'ae kautau 'oku ou pule'i pea 'oku ou pehē ki ha taha, "Alu," pea 'alu ia; pea ki ha taha, 'Ha'u,' pea ha'u ia; pea ki he'eku tamaio'eiki, 'Fai eni,' pea 'oku ne fai ia. ⁹ Pea ofo 'a Sisu kiate ia, 'i he'ene fanongo ki he ngaahi me'a ni, pea tafoki ia, 'o ne pehē ki he kakai na'e muimui 'iate ia, "Oku ou tala atu kiate kimoutolu, Na'a mo 'Isileli, 'oku 'ikai te u 'ilo ai ha tui 'e pehē ni hono lahi." ¹⁰ Pea liu atu ki he fale 'akinautolu na'e fekau, 'onau 'ilo 'ae tamaio'eiki na'e mahaki kuo mo'ui ia.

¹¹ ¶ Pea 'i he 'aho na'a na feholoji, na'e 'alu ia ki he kolo na'e ui ko Neini: pea na'e 'alu mo ia 'a 'ene kau ākongā tokolahī, mo e fu'u kakai. ¹² Pea kuo ofi ia ki he matapā 'oe kolo, pea vakai, na'e fata mai kitua'ā 'ae tangata mate, kō e tama pe taha ia 'a 'ene fa'ē, pea ko e fefine ia kuo mate hono husepāniti: pea na'e 'iate ia 'ae kakai tokolahī 'oe kolo. ¹³ Pea kuo mamata ki ai 'ae 'Eiki, pea manava'ofa ia kiate ia, 'o ne pehē ki ai, "Oua 'e tangi." ¹⁴ Pea ha'u ia 'o ala ki he fata: pea tu'u pe 'ae kau fata. Pea pehē 'e ia, "Talavou, 'oku ou pehē kiate koe, Tu'u hake." ¹⁵ Pea nofo hake ia 'aia na'e mate, 'o kamata lea. Pea ne 'atu ia ki he'ene fa'ē. ¹⁶ Pea pukea kotoa pē 'i he manavahē: pea nau fakamālō ki he 'Otua, 'o pehē, "Kuo tu'u hake 'ae palōfita lahi 'iate kitautolu," pea, "Kuo 'a'ahi 'ae 'Otua ki hono kakai." ¹⁷ Pea na'e mafola 'a hono ongoongo ni 'i Siutea kotoa pē, pea mo e potu fonua kotoa pē ko ia.

¹⁸ ¶ Pea na'e fakahā 'e he kau ākongā 'a Sione kiate ia 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē. ¹⁹ Pea na'e

ui 'e Sione kiate ia 'ae toko ua 'o 'ene kau ākongā, 'o ne fekau 'akinaua kia Sisu, 'o ne pehē, "Ko koe ia na'e pehē 'e ha'u? Pe te mau 'amanaki ki ha taha?" ²⁰ Pea kuo ha'u 'ae ongo tangata kiate ia, 'o na pehē, "Kuo fekau 'akimaua kiate koe 'e Sione ko e Papitaiso, 'o pehē, 'Ko koe ia na'e pehē 'e ha'u? Pe te tau 'amanaki ki ha taha?" ²¹ Pea 'i he feitu'ula ā ko ia na'a ne fakamo'ui ai 'ae tokolahi mei he ngaahi mahaki, mo e ngaahi me'a fakamamahi, pea mo e kau laumālie kovi; pea na'a ne faka'ā 'ae tokolahi na'e kui. ²² Pea *toki* lea 'a Sisu, 'o pehēange kiate kināua, "Mo ō, 'o fakahā kia Sione 'ae ngaahi me'a kuo mo mamata mo fanongo ki ai: kuo 'a 'ae kui, kuo 'eve'eva 'ae pipiki, kuo ma'a 'ae kilia, kuo ongo 'ae tuli, kuo fokotu'u 'ae mate, pea 'oku malanga'aki 'ae ongoongolelei ki he masiva. ²³ Pea 'oku monū'ia ia 'aia 'e 'ikai tūkia 'iate au."

²⁴ ¶ Pea kuo 'alu 'ae ongo tangata fekau 'a Sione, pea toki lea ia ki he kakai 'ia Sione, "Na'a mou 'alu atu ki he toafa ke mamata ki he hā? Ki ha kaho 'oku lulu'i 'e he matangi? ²⁵ Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ki ha tangata kuo kofu'aki 'ae kofu molū? Vakai, he ko kinautolu 'oku kofu fakalaukau, mo kai lelei, 'oku 'i he fale 'oe ngaahi tu'i. ²⁶ Ka na'a mou 'alu atu ke mamata ki he hā? Ha palōfita? 'Io, 'oku ou tala atu kiate kimoutolu. 'Oku lahi hake ia 'i he palōfita. ²⁷ Ko ia ia kuo tohi ki ai, 'o *pehē*,

'Vakai, 'oku ou fekau atu hoku fakamelomelo ke mu'omu'a 'i ho 'ao,

Ke teuteu 'e ia ho hala kiate koe.'

²⁸ He 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'iate kinautolu 'oku fanau'i 'e he fefine 'oku 'ikai ha palōfita lahi hake 'ia Sione ko e Papitaiso: ka ko ia 'oku

si'i taha pe 'i he pule'anga 'oe 'Otua, 'oku lahi ia 'iate ia." ²⁹ Pea ko e kakai kotoa pē na'e fanongo *kiate ia*, mo e kau tānaki tukuhau, na'a nau fakahā 'ae angatonu 'ae 'Otua, 'i he'enau papitaiso 'i he papitaiso 'a Sione. ³⁰ Ka ko e kau Fālesi, mo e kau akonaki 'i he fono, na'a nau fakata'e'aonga 'ae finangalo 'oe 'Otua kiate kinautolu, he na'e 'ikai te nau papitaiso 'iate ia. ³¹ Pea pehē 'e he 'Eiki, "Te u fakatatau ki he hā 'ae kakai 'oe to'utangata ni? Pea 'oku nau tatau mo e hā? ³² 'Oku nau tatau mo e tamaiki 'oku nofo 'i he potu fakatau, 'oku nau feui'aki, 'o pehē, 'Kuo mau ifi fangufangu kiate kimoutolu, Ka na'e 'ikai te mou me'e; Kuo mau hiva fakamamahi kiate kimoutolu, Ka na'e 'ikai te mou tangi.' ³³ He na'e 'ikai ha'u 'a Sione ko e Papitaiso 'o kai mā mo inu uaine; pea 'oku mou pehē, "Oku 'iate ia ha tēvolo.' ³⁴ Kuo ha'u 'ae Foha 'oe tangata 'o kai mo inu; ka mou pehē, 'Vakai, ko e tangata fa'a kai, mo fa'a inu uaine, ko e kāinga 'oe kau tānaki tukuhau mo e angahala!' ³⁵ Ka 'oku fakatonuhia 'ae poto 'e he'ene fānau kotoa pē."

³⁶ ¶ Pea na'e kole kiate ia 'ae tokotaha 'i he Fālesi ke na kai fakataha mo ia. Pea ne hū ki he fale 'oe Fālesi, 'o nofo ai ke kai. ³⁷ Pea vakai, ko e fefine na'e angahala 'i he kolo, kuo 'ilo 'e ia 'oku nofo mo kai 'a Sisu 'i he fale 'ae Fālesi, pea ne 'omi 'ae puha 'alapasita 'oe lolo. ³⁸ Pea tu'u ia 'i hono va'e mei *hono tu'a*, 'o tangi, pea kamata fufulu 'e ia hono va'e 'aki hono lo'imata, 'o ne holoholo 'aki *ia* hono lou'ulu, pea 'uma ki hono va'e, 'o tākai 'aki *ia* 'ae lolo. ³⁹ Ka kuo mamata *ki ai* 'ae Fālesi 'aia na'e kole kiate ia, pea lea ia 'i hono loto, 'o pehē, "Ka ne ko hā palōfita 'ae tangata ni, *pehē*, kuo ne

‘ilo ‘ae fefine ni, mo ‘ene anga, ‘aia ‘oku ala kiate ia: he ko e angahala ia.” ⁴⁰ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange kiate ia, “Saimone, ‘oku ‘iate au ‘ae me‘a te u lea ai kiate koe.” Pea pehē ‘e ia, “‘Eiki, folofola mai.” ⁴¹ “Na‘e ai ‘ae tangata ‘e tokotaha pea na‘e totonu ke totongi kiate ia ‘e he toko ua: ko e tenali ‘e nimangeau ‘ae tokotaha, kae nimangofulu ‘ae tokotaha. ⁴² Pea kuo ‘ikai ha‘ana me‘a ke totongi ‘aki, pea ne fakamolemole *leva* ‘akinaua ‘osi pe. Ko ia ke ke tala mai, pe ko hai ‘iate kinaua ‘e ‘ofa lahi kiate ia?” ⁴³ Pea lea ‘a Saimone, ‘o pehē, “‘Oku ou mahalo ko ia pe na‘e lahi ‘ene fakamolemole ki ai.” Pea pehē ‘e ia kiate ia, “‘Oku totonu ho‘o mahalo.” ⁴⁴ Pea tafoki ia ki he fefine, mo ne pehē kia Saimone, “‘Oku ke mamata ki he fefine ni? Na‘aku hū ki ho fale, ka na‘e ‘ikai te ke ‘omi ha vai ki hoku va‘e; ka kuo fufulu ‘aki ‘e ia ‘a hoku va‘e ‘ae lo‘imata, mo holoholo ‘aki *ia* hono lou‘ulu. ⁴⁵ Na‘e ‘ikai te ke ‘uma kiate au: ka ko e fefine ni talu ‘eku hū mai mo e ‘ikai tuku ‘ene ‘uma ki hoku va‘e. ⁴⁶ Na‘e ‘ikai te ke pani ‘aki hoku ‘ulu ‘ae lolo: ka kuo tākai ‘e he fefine ni ‘a hoku va‘e ‘aki ‘ae lolo. ⁴⁷ Ko ia ‘oku ou tala atu ai kiate koe, Ko ‘ene angahala, ‘aia ‘oku lahi, kuo fakamolemole ia; ko ia ‘oku lahi ai ‘ene ‘ofa: ka ko ia ‘oku si‘i hono fakamolemole, ‘oku si‘i ‘ene ‘ofa.” ⁴⁸ Pea pehē ‘e ia kiate ia, “Kuo fakamolemole ho‘o ngaahi angahala.” ⁴⁹ Pea ko kinautolu na‘a nau nofo ‘o kai mo ia, na‘a nau kamata pehē ‘i honau loto, Ko hai eni ‘oku ne fakamolemole foki ‘ae angahala? ⁵⁰ Ka na‘e pehē ‘e ia ki he fefine, “Kuo fakamo‘ui koe ‘e ho‘o tui; ‘alu ‘i he fitemālie.”

8

3 'Oku tauhi 'a Kalaisi 'e he kau fefine 'aki 'enau koloa. 4 'Oku malanga 'e Kalaisi 'i he potu kehekehe, pea ne lea 'aki 'ae fakatātā 'oe tangata tūtūu'i, 16 Pea mo e maama: 21 'Oku ne fakahā 'ene fa'ē, mo hono kāinga: 22 'Oku lolomi 'ae matangi: 26 'Oku ne kapusi 'ae kau tēvolo 'i he tangata ki he fanga puaka: 37 'Oku 'ikai ma'u ia 'e he kakai 'a Katala: 43 'Oku ne fakamo'ui 'ae fefine mahaki, 49 Pea ne fokotu'u mei he mate 'ae 'ofefine 'o Sailosi.

¹ Pea pehē, kuo hili ia, na'a ne 'alu 'i he kolo mo e potu kakai kotoa pē, 'o malanga mo fakahā 'ae ongoongolelei 'oe 'Otua: pea na'e 'iate ia 'ae toko hongofulu ma toko ua, ² Pea mo e kau fefine na'e fakamo'ui mei he kau laumālie kovi, mo e ngaahi mahaki, ko Mele 'oku ui ko Makitaline, 'aia na'e 'alu ai 'ae tēvolo 'e toko fitu, ³ Mo Sioana ko e uaifi 'o Kusa ko e tauhi koloa 'o Helota, mo Susana, mo e tokolahi kehe, na'a nau tauhi 'aki ia 'enau koloa.

⁴ ¶ Pea kuo fakataha mai 'ae fu'u kakai, kuo ha'u mei he kolo kotoa pē kiate ia, pea pehē 'e ia 'i he fakatātā: ⁵ "Na'e 'alu atu 'ae tangata tūtūu'i ke tūtūu'i 'ene tenga; pea 'i he'ene tūtūu'i, na'e mokulu 'ae ni'ihiki ki he ve'e hala: pea malaki hifo ia, pea na'e kai 'o 'osi ia 'e he fanga manupuna 'oe 'atā. ⁶ Pea mokulu 'ae ni'ihiki ki he maka; pea kuo toki tupu hake ia, pea mae *leva*, koe'uhi na'e 'ikai viviku ia. ⁷ Pea mokulu 'ae ni'ihiki ki he 'akau talatala; pea tupu hake mo ia 'ae 'akau talatala, 'o kāsia ai ia. ⁸ Pea mokulu 'ae ni'ihiki ki he kelekele lelei, 'o tupu hake, pea tupu ai 'ae fua 'e teau." Pea kuo ne lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, pea kalanga ia, "Ko ia 'oku ne telinga. Ongō, ke ongo'i ia." ⁹ Pea

na'e fehu'i 'a 'ene kau ākongā kiate ia, 'o pehē, “Ko e hā nai *hono 'uhinga* 'oe fakatātā ni?” ¹⁰ Pea pehē 'e ia, “Kuo tuku ke 'ilo 'ekimoutolu 'ae ngaahi me'a lilo 'oe pule'anga 'oe 'Otua: ka ki he kakai kehe 'i he ngaahi fakatātā; koe'uhi kenau 'ā ka 'e 'ikai mamata, pea fanongo ka 'e 'ikai 'ilo. ¹¹ “Pea ko e fakatātā eni: Ko e tenga ko e folofola ia 'ae 'Otua. ¹² Ko kinautolu *eni* 'i he ve'e hala, 'oku nau fanongo; pea toki ha'u 'ae tēvolo, 'o ne to'o atu 'ae folofola 'i honau loto, telia na'a nau tui pea mo'ui ai. ¹³ Ko kinautolu *eni* 'i he maka, 'aia 'oku fanongo, pea ma'u 'ae folofola 'i he fiefia; ka 'oku 'ikai hanau aka, pea 'oku nau tui fuoloa si'i pe, pea 'i he 'aho 'oe 'ahi'ahi 'oku nau hinga ai. ¹⁴ Pea ko ia na'e mokulu ki he 'akau talatala, ko kinautolu eni 'oku fanongo pea 'alu atu, ka ko e tokanga *mamahi* mo e koloa mo e fiefia 'i māmani, 'oku kāsia ai ia, pea 'e 'ikai ai ha fua ke haohaoa. ¹⁵ Ka ko ia 'oku 'i he kelekele mo'ui, ko kinautolu eni 'oku nau fanongo ki he folofola, 'o ma'u ia ki he loto totonu mo lelei, pea fakatupu 'ae fua 'i he fakakukafi.

¹⁶ ¶ “'Oku 'ikai ha tangata te ne tutu 'ae maama, ke fakapulonga 'aki 'ae ipu, pe tuku ia ki he lalo mohenga; kae fokotu'u ia ki ha tu'unga, koe'uhi ke mamata ki he maama 'akinautolu 'oku 'i ai. ¹⁷ He 'oku 'ikai ha me'a 'oku lilo, 'e ta'efakahā; pea 'oku 'ikai ha me'a 'oku fufū, 'e ta'e'iloa pe ta'emafola kitu'a. ¹⁸ Ko ia mou tokanga ki ho'omou fanongo: he ko ia 'oku ma'u, 'e foaki kiate ia pea ko ia 'oku 'ikai te ne ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne mahalo kuo ne ma'u.”

¹⁹ ¶ Pea ha'u ai kiate ia 'a 'ene fa'ē mo hono kāinga, ka na'e 'ikai te nau ofi kiate ia, ko e me'a

‘i he kakai. ²⁰ Pea na‘e fakahā kiate ia, ‘o pehē, “Ko ho‘o fa‘ē mo ho kāinga ‘oku tutu‘u ‘itu‘a, ko ‘enau holi ke mamata kiate koe.” ²¹ Pea lea ia, ‘o pehēange kiate kinautolu, “Ko ‘eku fa‘ē mo hoku kāinga ‘akinautolu ni ‘oku fanongo ki he folofola ‘ae ‘Otua, mo fai ki ai.”

²² ¶ Pea pehē, ‘i he ‘aho ‘e taha, na‘e heka vaka ia mo ‘ene kau ākonga: pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ke tau ō ki he kauvai ‘e taha. Pea na‘a nau tuku atu.” ²³ Ka ‘i he‘enau folau na‘e mohe ia: pea na‘e tō hifo ki he tahi ‘ae taufa lahi: pea ngotofu‘u ‘ae vaka, pea nau tu‘utāmaki ai. ²⁴ Pea na‘a nau ha‘u, ‘o fafangu ia, mo nau pehē, “‘Eiki, ‘eiki, kuo tau mate.” Pea tu‘u hake ia, ‘o lolomi ‘ae matangi mo e hou ‘ae tahi; pea tuku ia, ‘o tofukī. ²⁵ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Kofa‘ā ho‘omou tui?” Ka na‘e manavahē mo ofo ‘akinautolu, ‘onau fepehē‘aki, “Ko hai nai ‘ae tangata ni! He ‘oku fekau ‘e ia ki he matangi mo e tahi, pea ‘oku talangofua ia kiate ia.”

²⁶ ¶ Pea na‘a nau tau ki he fonua ‘oe kakai Katala, ‘aia ‘oku hangatonu ki Kāleli. ²⁷ Pea ‘i he‘ene ‘alu ki ‘uta, na‘e fakafetaulaki mai kiate ia ‘ae tangata ‘e tokotaha mei he kolo, na‘e fuoloa ‘ae ulusino ‘iate ia ‘ae kau tēvolo, na‘e ‘ikai ke vala, pe nofo fale, ka ‘i he ngaahi fa‘itoka. ²⁸ Pea mamata ia kia Sisu, pea kalanga, mo fakatōmape‘e ‘i hono ‘ao, ‘o *tangi* le‘o lahi, ‘o pehē, “E Sisu, ‘Alo ‘oe fungani ‘Otua mā‘olunga, ko e hā au kiate koe? ‘Oku ou kole kiate koe, ‘oua ‘e fakamamahi‘i au.” ²⁹ (He kuo fekau ‘e ia ki he laumālie ‘uli ke ha‘u kitu‘a mei he tangata. He kuo liunga lahi hono puke ia: pea na‘e ma‘u ia ‘i hono ha‘isia ‘aki ‘ae ngaahi

ukamea fihifihi mo e ngaahi ukamea fakama'u; kae motuhi 'e ia 'ae ngaahi ha'i, pea tuli ia 'e he tēvolo ki he toafa.) ³⁰ Pea fehu'i 'a Sisu kiate ia, 'o pehē, "Ko hai ho hingoa?" Pea pehē 'e ia, "Ko Lisione:" koe'uhi kuo hū kiate ia 'ae kau tēvolo tokolahi. ³¹ Pea na'a nau kole kiate ia, ke 'oua te ne fekau 'akinautolu ke nau 'alu atu ki he loloto. ³² Pea na'e ai 'ae fanga puaka lahi na'e fafanga 'i he mo'unga: pea na'a nau kole kiate ia ke ne tuku ke nau hū ki ai. Pea ne tukuange ia. ³³ Pea 'alu atu *leva* 'ae kau tēvolo 'i he tangata, 'onau hū ki he fanga puaka; pea felele'i 'o 'oho 'ae fanga puaka 'i he potu tahifohifo ki tahi, 'o melema ai. ³⁴ Pea kuo mamata 'ae kau tauhimanu ki he me'a kuo fai, pea nau feholaiki, 'o 'alu 'o fakahā 'i he kolo mo e tuku'uta. ³⁵ Pea na'a nau 'alu atu ke vakai pe ko e hā kuo fai, 'o ha'u kia Sisu, pea 'ilo 'ae tangata, 'aia kuo 'alu ai 'ae kau tēvolo, 'oku nofo ia 'i he va'e 'o Sisu, kuo kofu, pea poto hono loto: pea na'a nau manavahē ai. ³⁶ Pea ko kinautolu foki na'e mamata *ki ai*, na'a nau tala kiate kinautolu 'ae ngāue kuo mo'ui ai ia, 'aia na'e ulusino ai 'ae kau tēvolo.

³⁷ ¶ Pea toki kole 'ae kakai kotoa pē 'oe fonua 'oe kau Katala ke 'alu ia 'iate kinautolu; he kuo nau pukea 'i he ilifia lahi: pea heka ia ki vaka, 'o *toe* liu mai. ³⁸ Pea ko e tangata na'e 'alu ai 'ae kau tēvolo, na'a ne kole kiate ia ke na nonofo mo ia: ka na'e fekau 'e Sisu ke 'alu ia, 'o ne pehē, ³⁹ "Toe 'alu koe ki ho fale, 'o fakahā 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e he 'Otua kiate koe." Pea na'e 'alu ia, 'o ne ongoongoa 'i he kolo kotoa pē 'ae ngaahi me'a lahi kuo fai 'e Sisu kiate ia.

⁴⁰ ¶ Pea pehē, kuo foki ange 'a Sisu, na'e *toe*

ma'u fiefia ia 'e he kakai: he na'a nau tatali kotoa pē kiate ia. ⁴¹ Pea vakai, na'e ha'u 'ae tangata ko Sailosi hono hingoa, ko e pule ia 'i he falelotu; pea ne fakatōmape'e ki he va'e 'o Sisu, 'o kole kiate ia ke ha'u ki hono fale: ⁴² He kuo taha pe hono 'ofefine, pea kuo hongofulu ma ua nai hono ta'u pea kuo tei mate ia. Ka 'i he'ene 'alu na'e faka'efi ia 'e he kakai.

⁴³ ¶ Pea ko e fefine 'e tokotaha na'e 'iate ia 'ae 'au 'oe toto, 'i he ta'u 'e hongofulu ma ua, pea kuo faka'osi 'e ia 'a 'ene me'a kotoa pē ki he kau faito'o, ka na'e 'ikai ke mo'ui ia 'i ha taha, ⁴⁴ Na'e ha'u ia ki hono tu'a, 'o ala ki he kapa 'o hono kofu: pea matu'u leva 'ae 'au 'o hono toto. ⁴⁵ Pea pehē 'e Sisu, "Ko hai kuo ala kiate au?" Pea kuo nau 'ikai kotoa pē, pea pehē 'e Pita mo kinautolu na'a nau 'iate ia, "'Eiki, 'oku faka'efi mo kāpui koe 'e he kakai, pea 'oku ke pehē, 'Ko hai kuo ala kiate au?" " ⁴⁶ Pea pehēange 'e Sisu, "Kuo ala ha taha kiate au: he 'oku ou 'ilo kuo 'alu 'ae mālohi 'iate au." ⁴⁷ Pea kuo 'ilo 'e he fefine 'oku 'ikai lilo ia, pea ha'u tetetete ia, 'o fakatōmape'e 'i hono 'ao, 'o ne fakahā kiate ia 'i he 'ao 'oe kakai kotoa pē hono 'uhinga 'o 'ene ala kiate ia, pea mo 'ene mo'ui ai leva. ⁴⁸ Pea pehē 'e ia kiate ia, "'Ofefine, ke ke fiemālie: kuo fakamo'ui koe 'e ho'o tui; 'alu 'o fiemālie."

⁴⁹ ¶ Pea na'e lolotonga 'ene lea, mo 'ene ha'u 'ae tokotaha mei he fale 'oe pule 'oe falelotu, 'o ne pehē kiate ia, "Kuo pekia ho 'ofefine; 'oua na'a fakafiu'i 'ae 'Eiki." ⁵⁰ Ka kuo fanongo ki ai 'a Sisu, pea lea ia, 'o pehē kiate ia, "'Oua te ke manavahē: kā ke tui pe, pea 'e fakamo'ui ia." ⁵¹ Pea kuo ha'u ia ki he fale, na'e 'ikai te ne tuku ke hū ki ai ha taha, ka ko Pita, mo Semisi, mo Sione, pea mo e tamai mo e fa'ē

‘ae ta‘ahine. ⁵² Pea na‘a nau tangi mo tangilāulau kotoa pē koe‘uhi ko ia: ka na‘a ne pehē, “‘Oua ‘e tangi; he ‘oku ‘ikai mate ia, ka ‘oku mohe *pe*.” ⁵³ Ka na‘a nau kakata manuki kiate ia, ko ‘enau ‘ilo kuo mate ia. ⁵⁴ Pea ne tuku ‘akinautolu kotoa pē kitu‘a, pea puke hono nima, ‘o ne ui, ‘o pehē, “Ta‘ahine, tu‘u hake.” ⁵⁵ Pea na‘e toe ha‘u ‘a hono laumālie, pea tu‘u hake leva ia: pea ne fekau ke ‘atu ha‘ane me‘akai. ⁵⁶ Pea ofo ai ‘a ‘ene mātu‘a: ka na‘e fekau ‘e ia kiate kinaua ke ‘oua na‘a na fakahā ki ha taha ‘aia kuo fai.

9

1 ‘Oku fekau ‘e Kalaisi ‘a ‘ene kau ‘aposestolo ke fai ‘ae ngaahi me‘a mana, pea malanga. 7 ‘Oku holi ‘e Helota ke mamata kia Kalaisi. 17 ‘Oku fafanga ‘e Kalaisi ‘ae toko nima afe: 18 ‘Oku ne fehu‘i ki he mahalo ‘ae kakai kiate ia: 22 Mo ‘ene fakahā ‘a ‘ene pekia: 23 ‘Oku ne fakahā ke muimui kotoa pē ki he‘ene fa‘a kātaki. 28 Ko e fakakehe. 37 ‘Oku ne fakamo‘ui ‘ae mahaki: 43 Pea ne toe tala ki he‘ene kau ākongā ‘a ‘ene pekia: 46 ‘Oku fakahā ke angavaivai: 51 ‘Oku ne fekau ke nau ‘ofa, pea ‘oua na‘a fie totongi kovi. 57 ‘Oku fie muimui ‘ae ni‘ihi kae fie fai mo e ngāue kehe.

¹ Pea na‘e toki ui ia ke fakataha ‘ene kau ākongā ‘e toko hongofulu ma toko ua, pea ne tuku kiate kinautolu ‘ae mālohi mo e pule ki he kau tēvolo kotoa pē, pea ke fakamo‘ui ‘ae ngaahi mahaki. ² Pea ne fekau atu ‘akinautolu ke malanga‘aki ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua, mo fakamo‘ui ‘ae mahaki. ³ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “‘Oua na‘a ‘ave ha me‘a ‘i ho‘omou fononga, ‘ae ngaahi tokotoko, pea

ha kato, pe ha mā, pe ha pa‘anga; pe te mou taki ua ‘ae kofutu‘a. ⁴ Pea ko e fale ko ia te mou hū ki ai, mou nofo ai, pea toki ‘alu ai. ⁵ Pea ko e potu ko ia ‘e ‘ikai te nau ma‘u ‘akimoutolu ‘i ai, ‘oka mou ka ‘alu ‘i he kolo ko ia, mou tūtuu‘i ‘ae efu ‘i homou va‘e ko e fakamo‘oni kiate kinautolu.” ⁶ Pea na‘a nau ‘alu, ‘o fononga ‘i he ngaahi potu kakai, pea malanga‘aki ‘ae ongoongolelei, mo nau fakamo‘ui ‘i he potu kotoa pē.

⁷ ¶ Pea na‘e fanongo ‘a Helota ko e tu‘i ki he me‘a kotoa pē kuo fai ‘e ia: pea na‘a ne puputu‘u ai, koe‘uhi na‘e pehē ‘e he ni‘ihi, “Kuo toetu‘u ‘a Sione mei he mate.” ⁸ Pea *pehē* ‘e he ni‘ihi, “Kuo hā mai ‘a ‘Ilaisiā; mo e ni‘ihi, Kuo toetu‘u ha taha ‘i he kau palōfita motu‘a.” ⁹ Pea pehē ‘e Helota, “Kuo u tutu‘u ‘ae ‘ulu ‘o Sione; ka ko hai eni, ‘oku ou fanongo ki ai ‘ae ngaahi me‘a ni?” Pea ne ne holi ke mamata kiate ia.

¹⁰ ¶ Pea kuo liu mai ‘ae kau ‘apostatolo, pea nau fakahā kotoa pē kiate ia ‘aia kuo nau fai. Pea na‘a ne ‘ave ‘akinautolu, ‘o afe fakafufū ki he potu lala ‘oe kolo ‘oku ui ko Petesaita. ¹¹ Pea kuo ‘ilo *ia* ‘e he kakai, na‘a nau muimui kiate ia: pea ne ma‘u ‘akinautolu, ‘o ne lea kiate kinautolu, ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua, pea na‘e fakamo‘ui ‘akinautolu ‘aia na‘e ‘aonga ke fakamo‘ui. ¹² Pea kuo tei ‘osi ‘ae ‘aho, pea ha‘u ‘ae toko hongofulu ma toko ua, ‘onau pehē kiate ia, “Fekau ke ‘alu ‘ae kakai, koe‘uhi ke nau ō ki he ngaahi potu kakai mo e ngaahi nofo‘anga kakai ofi mai, ‘o mohe ai, pea ma‘u ai ‘ae me‘a kai; he ‘oku tau ‘i heni ko e potu lala.” ¹³ Ka na‘e pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Mou ‘atu ha me‘akai kiate kinautolu.” Pea na‘a nau pehēange, “‘Oku ‘ikai ha‘atau me‘a ka ko e fo‘i

mā 'e nima mo e ika 'e ua, 'o kapau 'e 'ikai te mau ō, 'o fakatau me 'akai mā 'ae kakai ni kotoa pē.” ¹⁴ He na'e toko nima afe nai 'ae tangata. Pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, “Pule ke nau nofo hifo 'o tautau toko nimangofulu.” ¹⁵ Pea na'a nau fai ia, mo pule ke nau nofo hifo kotoa pē. ¹⁶ Pea to'o 'e ia 'ae fo'i mā 'e nima mo e ika 'e ua, pea hanga hake ia ki he langi, 'o ne tāpuaki ia, mo tofitofi, 'o 'atu ki he kau ākongā ke tufaki ki he kakai. ¹⁷ Pea na'a nau kai 'o mākona ai kotoa pē: pea na'e tākaki 'ae toenga kai na'e toe kiate kinautolu, pea pito ai 'ae kato 'e hongofulu ma ua.

¹⁸ ¶ Pea na'e pehē, 'i he'ene lotu tokotaha pe, kuo 'alu ange 'ene kau ākongā: pea fehu'i ia kiate kinautolu, 'o pehē, “Oku pehē 'e he kakai, ko hai au?” ¹⁹ Pea na'a nau lea, 'o pehēange, “Ko Sione ko e Papitaiso;” kae *pehē* 'e he ni'ihī, “Ko 'Ilaisiā;” pea *pehē* 'e he ni'ihī, “Kuo toetu'u ha taha 'i he kau palōfita motu'a.” ²⁰ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu. “Ka 'oku pehē 'ekimoutolu ko hai au?” Pea lea 'a Pita, 'o pehēange, “Koe Kalaisi koe 'oe 'Otua.” ²¹ Pea ne na'ina'i mālohi mo fekau 'e ia kiate kinautolu, ke 'oua na'a fakahā 'ae me'a ko ia ki ha taha; ²² 'O ne pehē, “E kātaki 'e he Foha 'oe tangata 'ae ngaahi me'a lahi, pea 'e si'aki ia 'e he kau mātu'a pea mo e kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi, pea 'e tāmata'i ia, pea toe fokotu'u 'i hono 'aho tolu.”

²³ ¶ Pea ne pehē kiate kinautolu kotoa pē, “Kapau 'e muimui ha taha kiate au, tuku ke si'aki ia 'e ia, pea to'o hake 'ene 'akau māfasia 'i he 'aho kotoa pē, pea muimui 'iate au. ²⁴ He ko ia 'e kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia; ka ko ia 'e mole 'ene mo'ui koe'uhi ko au, ko ia *pe* 'e ma'u ia. ²⁵ He ko e hā

hono 'aonga ki he tangata, 'o kapau 'e ma'u 'e ia 'a māmani kotoa pē, kae mole ia, pe liaki ia? ²⁶ He ko ia 'e mā 'iate au mo 'eku ngaahi lea, 'e mā ai 'ae Foha 'oe tangata, 'oka ha'u ia 'i hono nāunau 'o'ona, mo 'ene Tamai, pea mo e kau 'āngelo mā'oni'oni. ²⁷ Ka 'oku ou tala mo'oni atu kiate kimoutolu, 'Oku tutu'u 'ae ni'ihi 'i heni, 'e 'ikai te nau kamata 'ae mate, kae'oua ke nau mamata ki he pule'anga 'oe 'Otua."

²⁸ ¶ Hili 'ae ngaahi lea ni, ko e 'aho nai 'e valu, na'e 'ave 'e ia 'a Pita mo Sione mo Semisi, pea nau ō hake ki he mo'unga ke lotu. ²⁹ Pea 'i he'ene lotu, na'e fakafo'ou 'ae anga 'o hono fofonga, pea na'e hinehina 'o ngingila hono ngaahi kofu. ³⁰ Pea vakai, na'e alea mo ia 'ae tangata 'e toko ua, 'aia ko Mōsese mo 'Ilaisiā: ³¹ 'O na hā mai 'i he nāunau, 'onau alea ki he'ene pekia, 'aia te ne fai 'i Selūsalema. ³² Ka ko Pita mo kinaua na'e 'iate ia na'a nau māfasia 'i he *fie* mohe: pea 'i he'enu 'ā, na'a nau mamata ki hono nāunau, pea mo e ongo tangata na'a nau tutu'u mo ia. ³³ Pea pehē, 'i he 'ena 'alu 'iate ia, na'e pehē 'e Pita kia Sisu, "Eiki, 'oku lelei 'etau 'i heni: pea tuku ke mau ngaohi ha fale 'e tolu; ke 'o'ou 'ae taha, pea taha 'o Mōsese, pea taha 'o 'Ilaisiā:" ka na'e 'ikai 'ilo 'e ia 'ene lea. ³⁴ Pea lolotonga 'ene lea pehē, na'e fakamalū 'aki 'akinautolu 'ae 'ao: pea na'a nau manavahē 'i he'enu hū ki he 'ao. ³⁵ Pea na'e ongo mai 'ae le'o mei he 'ao, 'o pehē, "Ko hoku 'Alo 'ofa'anga eni: fanongo kiate ia." ³⁶ Pea hili 'ae lea, na'e 'ilo 'a Sisu 'oku tokotaha pe. Pea na'a nau fufū eni, 'o 'ikai fakahā ki ha tokotaha, 'i he ngaahi 'aho ko ia, ha me'a 'e taha kuo nau mamata ki ai.

³⁷ ¶ Pea pehē, 'i he pongipongi hake, na'a nau 'alu hifo mei he mo'unga, pea fakafetaulaki kiate ia 'ae fu'u kakai, ³⁸ Pea vakai, na'e kalanga mai 'ae tangata 'i he kakai, 'o pehē, "E 'Eiki, 'oku ou kole kiate koe, ke ke vakai ki hoku foha: he ko 'eku tamasi'i tokotaha pe ia. ³⁹ Pea vakai, 'oku puke ia 'e he laumālie, pea fokifā 'oku tangi kalanga ia; pea 'oku ne hae'i ke koā ai ia, pea 'oku ne ha'aki ia, pea 'alu ai 'i he ta'efie'alu." ⁴⁰ Pea ne u kole ki ho'o kau ākongā ke kapusi ia; ka na'e 'ikai te nau fa'a fai. ⁴¹ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange, "Ae to'utangata ta'etui mo angakovi, 'e fēfē hono fuoloa 'o 'etau nonofo, mo 'eku kātaki 'akimoutolu? 'Omi ho foha ki heni." ⁴² Pea 'i he'ene ha'u, na'e ha'aki ia 'e he tēvolo, mo hae'i. Pea na'e tautea 'e Sisu 'ae laumālie 'uli, mo fakamo'ui 'ae tamasi'i, 'o toe 'atu ia ki he'ene tamai.

⁴³ ¶ Pea na'a nau ofo kotoa pē 'i he māfimafi lahi 'oe 'Otua. Ka 'i he'enu ofo kotoa pē 'i he me'a fulipē na'e fai 'e Sisu, pea pehē 'e ia ki he'ene kau ākongā, ⁴⁴ "Tuku ke ongo ki ho 'o'ou telinga 'ae ngaahi lea ko eni: 'e tukuange 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kakai." ⁴⁵ Ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae lea ni, pea na'e fufū ia meiate kinautolu, pea 'ikai ai te nau 'ilo ia: pea na'a nau manavahē ke fehu'i kiate ia 'i he lea ko ia.

⁴⁶ ¶ Pea na'e tupu 'iate kinautolu 'ae fakakikihi, pe ko hai 'e lahi 'iate kinautolu. ⁴⁷ Pea 'ilo'i 'e Sisu 'ae mahalo 'a honau loto, pea to'o mai 'e ia 'ae tamasi'i, 'o tuku ia ke ofi kiate ia, ⁴⁸ 'O ne pehē kiate kinautolu, "Ko ia ia 'e ma'u 'ae tamasi'i ni 'i hoku huafa, 'oku ne ma'u au; pea ko ia ia 'oku ne ma'u au, 'oku ne ma'u 'aia na'a ne fekau au: he ko ia 'oku si'i 'iate kimoutolu kotoa pē, ko ia ia 'e lahi."

49 ¶ Pea lea ‘a Sione, ‘o pehēange, “‘Eiki, na‘a mau mamata ki ha taha ‘oku kapusi ‘ae kau tēvolo ‘i ho huafa; pea na‘a mau ta‘ofi ia, he ‘oku ‘ikai ke muimui ia mo kimautolu.” 50 Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “‘Oua na‘a ta‘ofi: he ko ia ‘oku ‘ikai angatu‘u kiate kitautolu ‘oku kau ia mo kitautolu.” 51 Pea pehē, ‘i he ofi ‘ae ngaahi ‘aho ke ma‘u hake ai ia ki ‘olunga, na‘a ne fakahangatonu hono fofonga ke ‘alu ki Selūsalema, 52 ‘O ne fekau ‘e ia ‘ae kau fakamelomelo ke mu‘omu‘a ‘i hono ‘ao: pea na‘a nau ō, ‘o hū ki he potu kakai ‘o Samēlia, ke teuteu ai kiate ia. 53 Ka na‘e ‘ikai te nau ma‘u ia, koe‘uhi na‘e hanga hono mata ‘o hangē ka ‘alu ia ki Selūsalema. 54 Pea kuo mamata ki ai ‘ene ākongā ko Semisi mo Sione, pea na pehē, “‘Eiki, ‘e lelei kiate koe ke ma fekau hifo ‘ae afi mei he langi, ‘o faka‘auha ‘akinautolu, ‘o hangē ko ia na‘e fai ‘e ‘Ilaisiā?” 55 Ka na‘e tangaki ia ki mui, ‘o valoki ‘akinaua, ‘o pehē, “‘Oku ‘ikai si‘i te mo ‘ilo ‘ae anga ‘o homo loto. 56 He na‘e ‘ikai ha‘u ‘ae Foha ‘oe tangata ke faka‘auha ‘ae mo‘ui ‘ae kakai, ka ke fakamo‘ui.” Pea na‘a nau ō ki he potu kakai ‘e taha.

57 ¶ Pea ‘i he‘enau ō ‘i he hala, na‘e pehē ‘e he tokotaha kiate ia, “‘Eiki, te u muimui kiate koe ‘i he potu kotoa pē te ke ‘alu ki ai.” 58 Ka na‘e pehē ‘e Sisu kiate ia, “‘Oku ma‘u ‘e he fanga fokisi ‘ae tafu, pea ‘oku ‘i he fanga manu ‘oe ‘atā ‘ae mohe‘anga; ka ‘oku ‘ikai ‘i he Foha ‘oe tangata ha potu ke tokoto ai hono ‘ulu.” 59 Pea pehē ‘e ia ki ha taha kehe, “‘Muimui mai kiate au.” Ka na‘e pehē ‘e ia, “‘Eiki, tuku au ke u tomu‘a ‘alu ‘o tanu ‘eku tamai.” 60 Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “‘Tuku ke tanu ‘e he mate honau mate; ka ke ‘alu koe ‘o malanga‘aki

‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ⁶¹ Pea na‘e pehē foki ‘e he tokotaha, “Eiki, te u muimui kiate koe; kae tuku au ke u tomu‘a ‘alu ‘o fe‘iloaki mo kinautolu ‘i hoku fale.” ⁶² Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Oku ‘ikai ha taha kuo ‘ai hono nima ki he huo toho, kae sio ki mui, ‘e ‘aonga ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua.”

10

1 ‘Oku fekau atu ‘e Kalaisi ‘ae toko fitungofulu ke fai ‘ae ngaahi me‘a mana, mo malanga: 17 ‘Oku ne ako ke nau angavaivai, mo e me‘a te nau fiefia ai: 21 ‘Oku ne fakafeta‘i ki he Tamai ‘i he‘ene ‘ofa: 23 ‘Oku ne fakahā ‘ae lelei ‘oe kakai tui: 25 Pea ne ako ki he akonaki ‘i he fono pe fēfē ‘ene ma‘u ‘ae mo‘ui ta‘engata, pea ke kaungā‘api ‘aki ‘akinautolu kotoa pē ‘oku ‘aonga ki ai ‘ae ‘ofa: 41 ‘Oku ne valoki‘i ‘a Mā‘ata, ko e loto lelei kia Mele ko hono tokoua.

¹ Pea hili ‘ae ngaahi me‘a ni, na‘e fakanofa ‘e he ‘Eiki ‘ae toko fitungofulu kehe, ‘o ne fekau ke nau ō, ‘o tautau toko ua, ke mu‘omu‘a ‘iate ia ki he kolo mo e potu kotoa pē ‘e ‘alu ia ki ai. ² Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko e mo‘oni ‘oku lahi ‘ae ta‘u, kae tokosi‘i ‘ae kau ngāue: ko ia mou kole ai ki he ‘Eiki ‘oe ta‘u, ke ne fekau atu ‘ae kau ngāue ki he‘ene ta‘u. ³ Mou ō: pea vakai, ‘oku ou tuku atu ‘akimoutolu ‘o hangē ko e fanga lami ‘i he lotolotonga ‘oe fanga ulofi. ⁴ ‘Oua na‘a to‘o ha kato pa‘anga, pe ha kato kai pe ha topuva‘e; pea ‘oua ‘e fetapa ki ha taha ‘i he hala. ⁵ Pea ko e fale ko ia te mou hū ki ai, mou tomu‘a lea, ‘Ke ‘i he fale ni ‘ae fiemālie.’ ⁶ Pea kapau ‘e ‘i ai ‘ae foha ‘oe fiemālie, ‘e hoko ki ai ho‘omou fakafiemālie; pea kapau ‘e ‘ikai, ‘e toe hoko ia kiate kimoutolu. ⁷ Pea mou

nofo 'i he fale ko ia, 'o kai mo inu ai 'ae ngaahi me'a tenau 'omi; he 'oku taau mo e tangata ngāue ke ne ma'u ha'ane tauhi. Pea 'oua na'a fehufaki ki he ngaahi fale. ⁸ Pea ko e kolo ko ia te mou hū ki ai, pea nau ma'u 'akimoutolu, mou kai 'ae ngaahi me'a te nau 'omi kiate kimoutolu. ⁹ Pea fakamo'ui 'ae mahaki 'i ai, pea mou pehē kiate kinautolu, 'Kuo ofi 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu.' ¹⁰ Ka ko e kolo te mou hū ki ai, pea 'ikai te nau ma'u 'akimoutolu, mou ō ki hono ngaahi hala, 'o lea *pehē*, ¹¹ 'Na'a mo e efu 'o ho'omou kolo, 'aia 'oku pikitai kiate kimautolu, 'oku mau tūtuu 'i ia kiate kimoutolu: ka mou 'ilo pau 'ae me'a ni, kuo hoko 'ae pule'anga 'oe 'Otua kiate kimoutolu.' ¹² Ka 'oku ou pehē kiate kimoutolu, 'E kātakingofua 'a Sotoma 'i he 'aho ko ia, 'i he kolo ko ia. ¹³ "'E mala'ia 'a koe, Kolesini! 'E mala'ia 'a koe, Petesaita! He ka ne fai 'i Taia mo Saitoni 'ae ngaahi ngāue lahi kuo fai 'iate kimoutolu, pehē, kuo loa 'enau fakatomala, 'onau nofo mo e tauanga'a 'i he efuefu. ¹⁴ Ka 'e kātakingofua 'a Taia mo Saitoni 'ae fakamaau, 'iate kimoutolu. ¹⁵ Pea ko koe, Kapaneume, 'a koe kuo hiki ki he langi, 'e fakahifo koe ki heli. ¹⁶ Ko ia 'oku fanongo kiate kimoutolu, 'oku fanongo ia kiate au; pea ko ia 'oku ne li'aki 'akimoutolu, 'oku ne li'aki au; pea ko ia 'oku ne li'aki au, 'oku ne li'aki ia kuo ne fekau au."

¹⁷ ¶ Pea na'e liliu mai 'ae toko fitungofulu 'i he fiefia, mo nau pehē, "'Eiki, kuo vaivai 'ae kau tēvolo kiate kimautolu 'i ho huafa." ¹⁸ Pea ne pehē kiate kinautolu, "Na'aku mamata ki he hinga 'a Sētane 'o hangē ko e 'uhila mei he langi. ¹⁹ Vakai, 'oku ou foaki 'ae mālohi kiate kimoutolu ke malaki hifo

‘ae ngaahi ngata, mo e sikopio, pea mo e mālohi kotoa pē ‘oe fili: pea ‘e ‘ikai ‘aupito ha me‘a ‘e lavea ai ‘akimoutolu. ²⁰ Kae ‘oua na‘a fiefia ‘i he me‘a ni, koe‘uhi kuo vaivai ‘ae kau laumālie kiate kimoutolu; ka mou fiefia mu‘a koe‘uhi kuo tohi homou hingoa ‘i he langi.”

²¹ ¶ Na‘e fiefia ‘a Sisu ‘i hono laumālie ‘i he feitu‘ula‘ā ko ia, ‘o ne pehē, “‘E Tamai, ko e ‘Eiki ‘oe langi mo māmani, ‘oku ou fakafeta‘i kiate koe, ‘i ho‘o fufū ‘ae ngaahi me‘a ni mei he kau poto mo e fie‘ilo‘ilo, ka kuo ke fakahā ia ki he kau valevale: ke pehē, ‘E Tamai; he ‘oku lelei ia ‘i ho ‘ao ke pehē.

²² Kuo tuku ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē kiate au ‘e he‘eku Tamai: pea ‘oku ‘ikai ke ‘ilo ‘e ha taha pe ko hai ‘ae ‘Alo, ka ko e Tamai *pe*; pe ko hai ‘ae Tamai, ka ko e ‘Alo *pe*, pea mo ia ‘e fakahā ia ki ai ‘e he ‘Alo.” ²³ Pea na‘e tafoki ia ki he‘ene kau ākonga, ‘o lea fufū, ‘o *pehē*, “‘Oku monū‘ia ‘ae mata ‘oku mamata ki he ngaahi me‘a ‘oku mou mamata ki ai:

²⁴ He ‘oku ou tala kiate kimoutolu, na‘e tokolahi ‘ae kau palōfita mo e ngaahi tu‘i na‘e holi ke mamata ki he ngaahi me‘a ‘oku mou mamata ki ai, ka na‘e ‘ikai te nau mamata; pea fanongo ki he ngaahi me‘a ‘oku mou fanongo ki ai, ka na‘e ‘ikai te nau fanongo *ai*.”

²⁵ ¶ Pea vakai, na‘e tu‘u hake ‘ae akonaki ‘i he fono, ‘o ‘ahi‘ahi kiate ia, ‘o pehē, “‘Eiki, ko e hā te u fai ke ma‘u ai ‘ae mo‘ui ta‘engata?” ²⁶ Pea ne pehē kiate ia, “Ko e hā kuo tohi ‘i he fono? ‘Oku fēfē ha‘o lau?” ²⁷ Pea lea ia, ‘o ne pehēange, “‘Ke ke ‘ofa kia Sihova ko ho ‘Otua ‘aki ho loto kotoa, mo ho laumālie kotoa, mo ho ‘atamai kotoa; pea ki ho kaungā‘api, ‘o hangē pe ko koe.’” ²⁸ Pea pehē

‘e ia kiate ia, “Kuo ke lea totonu: fai eni, pea te ke mo‘ui.” ²⁹ Ka ‘i he‘ene fie fakatonuhia ia, na‘a ne pehē kia Sisu, “Ko hai hoku kaungā‘api?” ³⁰ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange, “Ko e tangata ‘e tokotaha na‘e ‘alu hifo mei Selūsalema ki Seliko, pea mo‘ua ia ki he kau kaiha‘a, pea na‘a nau vete ‘iate ia ‘a hono ngaahi kofu, mo taa‘i ia, pea nau ‘alu mei ai kuo ne mei mate. ³¹ Mo ‘ene ‘alu ange ha taula‘eiki ‘i he hala ko ia; pea mamata ia ki ai, pea ne ‘alu ki he kau hala ‘e taha. ³² Pea mo ha Livaite foki, kuo hoko ia ki he potu, pea ha‘u ‘o mamata, pea ‘alu ia ki he kau hala ‘e taha. ³³ Ka na‘e fononga ha tangata Samēlia, pea hoko ia ki he potu na‘e ‘i ai ia: pea kuo mamata ia ki ai, pea ne manava‘ofa lahi, ³⁴ ‘O ne ‘alu ange, ‘o nono‘o hono lavea, pea lilingi ki ai ‘ae lolo mo e uaine, pea ne fakaheka ia ki he‘ene manu, ‘o ne ‘omi ia ki he fale talifononga, ‘o ne tauhi ia. ³⁵ Pea pongipongi ai, ‘i he‘ene ‘alu, na‘e to‘o ‘e ia ‘ae tenali ‘e ua, ‘o ‘atu ki he matāpule, ‘o ne pehē ki ai, ‘Ke ke tauhi ia; pea ko ia kotoa pē te ke toe ange *ma‘ana*, te u totongi kiate koe, ‘o kau ka toe ha‘u.’ ³⁶ ‘Oku ke mahalo, Ko hai ‘i he toko tolu ni na‘e kaungā‘api kiate ia na‘e mo‘ua ki he kau kaiha‘a?” ³⁷ Pea pehē ‘e ia, “Ko ia ia ne ne fai ‘ofa kiate ia.” Pea pehēange ‘e Sisu kiate ia, “‘Alu koe, pea ke fai pehē pe.”

³⁸ ¶ Pea pehē, kuo nau fononga, pea ne hoko ki he potu kakai ‘e taha, pea ko e fefine ko Mā‘ata hono hingoa, ne ne ma‘u ia ki hono fale. ³⁹ Pea na‘e ai ‘a hono tokoua na‘e ui ko Mele, na‘e nofo foki ia ‘i he va‘e ‘o Sisu, ‘o fanongo ki he‘ene lea. ⁴⁰ Ka kuo femou‘ekina ‘a Mā‘ata ‘i he tauhi lahi, pea ne ha‘u kiate ia, ‘o pehē, “‘Eiki, ‘oku ‘ikai te ke tokanga kuo

li'aki au 'e hoku tokoua ke u ngāue tokotaha pe? Ko ia ke ke fekau ia ke tokoni au.”⁴¹ Pea tala 'e Sisu, 'o ne pehēange kiate ia, “Mā'ata, Mā'ata, 'oku ke femou'ekina mo fetokanga'aki 'i he ngaahi me'a lahi: ⁴² ka ko e me'a pe taha 'oku 'aonga: pea kuo fili 'e Mele 'ae me'a lelei, 'aia 'e 'ikai to'o meiate ia.”

11

1 'Oku ako 'e Kalaisi ke lotu tāuma'u, 11 'Oku ne fakahā 'e foaki ai 'e he 'Otua 'ae ngaahi me'a lelei: 14 'Oku ne kapusi 'ae tēvolo noa, pea valoki'i 'ae kau Fālesi lea kovi: 28 'Oku ne fakahā 'ae monū'ia: 29 Mo ne malanga ki he kakai, 37 'Oku ne valoki'i 'ae fie mā'oni'oni 'ae kau Fālesi, mo e kau tangata tohi, mo e akonaki 'i he fono.

¹ Pea na'e pehē, na'e lotu ia 'i he potu 'e taha, pea hili ia, na'e pehē 'e he tokotaha 'o 'ene kau ākongā kiate ia, “Eiki, akonaki'i 'akimautolu ke lotu, 'o hangē ko e ako 'a Sione ki he'ene kau ākongā.”² Pea ne pehē kiate kinautolu, “Oka mou ka lotu, mou pehē,

Ko 'emau Tamai 'oku 'i he langi,

Ke tāpuhā ho huafa.

Ke hoko mai ho'o pule.

Ke fai 'a māmani ki ho finangalo, 'o hangē 'i he langi.

³ Ke foaki mai kiate kimautolu ha'amau me'akai 'i he 'aho kotoa pē.

⁴ Pea ke fakamolemole kiate kimautolu 'emau angahala;

He 'oku mau fakamolemole foki 'akinautolu kotoa pē 'oku angahala mai kiate kimautolu.

Pea 'oua na'a tuku kimautolu ki he 'ahi'ahi;

Kae fakamo‘ui ‘akimautolu mei he kovi.”

⁵ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko hai ‘iate kimoutolu ‘e ai hano kāinga, ‘e ‘alu atu kiate ia ‘i he tu‘uapō, ‘o pehē ki ai, ‘Kāinga, ko ‘eku nō ‘ae fo‘i mā ‘e tolu; ⁶ He ko e kāinga ‘o‘oku kuo ha‘u kiate au ‘i he fononga, pea ‘oku ‘ikai ha‘aku me‘a ke tuku ki hono ‘ao?’ ⁷ Pea ‘e lea mai ‘aia ‘oku ‘i loto fale, ‘o pehē, “Oua te ke fakafiu ‘i au; kuo tāpuni ‘ae matapā, pea kuo mau ‘i he mohenga mo ‘eku fānau; ‘e ‘ikai te u fa‘a tu‘u hake ‘o foaki kiate koe.’ ⁸ ‘Oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘E ‘ikai tu‘u hake ia ‘o foaki ai, koe‘uhi ko hono kāinga ia, ka ko e me‘a ‘i he‘ene kole tāuma‘u, ‘e tu‘u hake ai ia, ‘o foaki kiate ia ‘o fakatatau mo ‘ene masiva. ⁹ “Pea ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kole, pea ‘e foaki kiate kimoutolu; kumi, pea te mou ‘ilo; tukituki, pea ‘e to‘o kiate kimoutolu. ¹⁰ He ko ia ‘oku kole, ‘oku ne ma‘u; pea ko ia ‘oku kumi, ‘oku ne ‘ilo; pea ‘e to‘o kiate ia ‘oku tukituki. ¹¹ Ko e tamai fē ‘iate kimoutolu, kapau ‘e kole mā ‘a hono foha, te ne ‘ange ki ai ha maka? Pe ko e ika, ‘e tuku ‘ae ika kae ‘atu ki ai ha ngata? ¹² Pe ‘i he‘ene kole ‘ae fo‘i manu, te ne ‘atu ki ai ha sikopio? ¹³ Ko ia kapau ‘oku mou ‘ilo, ka ko e angakovi, ke foaki ‘ae ngaahi me‘a lelei ki ho‘omou fānau; ‘e fēfē hono lahi hake ‘oe *fie* foaki ‘e he Tamai ‘i he langi ‘ae Laumālie Mā‘oni‘oni kiate kinautolu ‘oku kole kiate ia?”

¹⁴ ¶ Pea na‘e kapusi ‘ae tēvolo, ‘aia na‘e noa. Pea ‘i he‘ene ‘alu kitu‘a ‘ae tēvolo, na‘e lea ‘ae noa; pea ofo *ai* ‘ae kakai. ¹⁵ Ka na‘e pehē ‘e honau ni‘ihi, “Oku ne kapusi ‘ae kau tēvolo ia Pelisipupe ko e ‘eiki ‘oe kau tēvolo.” ¹⁶ Pea ‘ahi‘ahi ‘e he ni‘ihi, ‘onau kumi ‘iate ia ha faka‘ilonga mei he langi. ¹⁷ Ka na‘e ‘ilo ‘e ia ‘enau mahalo, pea ne pehē kiate kinautolu,

“Ko e pule‘anga kotoa pē ‘oku fe‘ite‘itani, ‘e ‘auha ia; pea ko e fale ‘oku fe‘ite‘itani, ‘e holo ia. ¹⁸ Pea kapau ‘e fe‘ite‘itani ‘a Sētane kiate ia, ‘e tu‘u fēfē hono pule‘anga? He ‘oku mou pehē ‘oku ou kapusi ‘ae kau tēvolo ia Pelisipupe. ¹⁹ Pea kapau ‘oku ou kapusi ‘ae kau tēvolo ‘ia Pelisipupe, ‘oku kapusi ‘akinautolu ‘ia hai ‘e homou ngaahi foha? Ko ia ko ho‘omou kau fakamaau ‘akinautolu. ²⁰ Pea kapau ‘oku ou kapusi ‘ae kau tēvolo ‘aki ‘ae louhi‘i nima ‘oe ‘Otua, tā kuo hoko mo‘oni ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua kiate kimoutolu. ²¹ “‘Oka le‘ohi hono fale ‘e ha tangata mālohi mo e mahafutau, ‘oku malu pe ‘ene ngaahi me‘a: ²² Ka ‘i he hoko kiate ia ha taha ‘oku mālohi lahi, ‘o iku‘i ia, ‘oku ne fa‘ao ‘a ‘ene mahafu kotoa pē na‘e falala ia ki ai, pea tufaki ‘ene me‘a. ²³ “Ko ia ‘oku ‘ikai kau mo au, ‘oku angatu‘u ia kiate au: pea ko ia ‘oku ‘ikai te ma tākaki mo au, ‘oku fakahē ‘e ia. ²⁴ “‘Oka ‘alu ‘ae laumālie ‘uli ‘i ha tangata, ‘oku ‘alu fano ia ‘i he ngaahi potu mōmoa, ‘o kumi mālōlō‘anga, kae ‘ikai ‘ilo ia; pea pehē ‘e ia, ‘Te u toe ‘alu ki hoku fale na‘aku ha‘u mei ai.’ ²⁵ Pea ‘i he‘ene ha‘u, ‘oku ne ‘ilo ia kuo tafi mo teuteu. ²⁶ Pea toki ‘alu ai ia, ‘o ‘omi mo e laumālie ‘e toko fitu kehe ‘oku angahala lahi ‘iate ia; pea nau hū ‘o nofo ki ai: pea kovi lahi ‘a e *anga* ki mui ‘ae tangata ko ia ‘i he‘ene *anga* ‘i mu‘a.

²⁷ ¶ Pea pehē, na‘e lolotonga ‘ene lea ‘aki ‘ae ngaahi me‘a ni, mo e kalanga mai ‘ae fefine mei he kakai, ‘o ne pehē kiate ia, “‘Oku monū‘ia ‘ae manāva na‘a ne fua ‘aki koe, pea mo e huhu na‘a ke huhū ai.” ²⁸ Ka na‘e pehē ‘e ia, “‘Io, ka ‘oku monū‘ia lahi hake ‘akinautolu ‘oku nau fanongo ki he folofola ‘ae ‘Otua, pea fai ki ai.”

29 ¶ Pea kuo lolofi mai ‘ae kakai tokolahi, pea fua lea ia, ‘o *pehē*, “Ko e to‘utangata angakovi eni; ‘oku nau kumi ‘ae faka‘ilonga; ka ‘e ‘ikai ha faka‘ilonga ‘e tuku ki ai, ka ko e faka‘ilonga ‘oe palōfita ko Siona. 30 ‘O hangē ko e faka‘ilonga ‘a Siona ki he kakai Ninive, ‘e *pehē* foki ‘ae Foha ‘oe tangata ki he to‘utangata ni. 31 ‘E tu‘u hake ‘ae tu‘i-fefine ‘oe feitu‘u tonga ‘i he fakamaau mo e kakai ‘oe to‘utangata ni, ‘o fakahala‘ia ia; he na‘e ha‘u ia mei he potu mama‘o ‘o māmani ke fanongo ki he potu ‘a Solomone; pea vakai, ‘oku ‘i heni ‘aia ‘oku lahi ‘ia Solomone. 32 ‘E tu‘u hake ‘ae kakai ‘o Ninive ‘i he fakamaau mo e to‘utangata ni, ‘o fakahala‘ia ia: he na‘a nau fakatomala ‘i he malanga ‘a Siona; pea vakai, ‘oku ‘i heni ‘aia ‘oku lahi ‘ia Siona. 33 “‘Oku ‘ikai ha taha te ne tutu ha maama, pea tuku *ia* ki ha potu lilo, pe ‘i he lalo puha fua, ka ki he tu‘unga, koe‘uhi ke mamata ki he maama ‘akinautolu ‘oku hū ki ai. 34 Ko e maama ‘oe sino ‘ae mata: ko ia kapau ‘e haohaoa ho mata, ‘e pito foki ho sino kotoa ‘i he maama; ko ia kapau ‘oku kovi *ho mata*, ‘e fonu foki ho sino ‘i he po‘uli. 35 Ko ia vakai na‘a hoko ‘ae maama ‘oku ‘iate koe koe po‘uli. 36 Ko ia kapau ‘e māmangia ho sino kotoa, pea ta‘efakapo‘uli hano potu, ‘e māmangia kotoa pē, ‘o hangē ko e fakamaama ‘aki koe ‘ae fu‘u ulu ‘oe maama.”

37 ¶ Pea lolotonga ‘ene lea, mo ‘ene kole ‘ae Fālesi ‘e tokotaha kiate ia ke na kai mo ia: pea ‘alu ia ki ai, ‘o nofo hifo ke kai. 38 Pea ofo ‘ae Fālesi ‘i he‘ene mamata na‘e ‘ikai te ne tomu‘a fanofano, pea toki kai. 39 Pea *pehē* ‘e he ‘Eiki kiate ia, “Ko eni ‘akimoutolu, ‘ae kau Fālesi, ‘oku mou

fakama'a 'ae tu'a ipu inu mo e ipu kai, ka 'oku fonu homou loto 'i he fakamālohi mo e angakovi. ⁴⁰ 'Ae kau vale, 'ikai ko ia pe na'a ne ngaohi 'aia 'oku 'itu'a, na'e ngaohi foki 'aia 'oku 'i loto? ⁴¹ Ka mou foaki mu'a 'ae ngaahi me'a'ofa mei he me'a 'oku mou ma'u; pea vakai, 'oku ma'a 'ae me'a kotoa pē kiate kimoutolu. ⁴² "Kae mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau Fālesi! He 'oku mou tukuhau 'i he mini mo e pekano mo e ngaahi 'akau iiki kotoa pē, ka 'oku mou ta'etokanga ki he fakamaau mo e 'ofa ki he 'Otua: na'e totonu ke fai eni, kae'oua na'a li'aki 'ena. ⁴³ "'E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau Fālesi! He 'oku mou manako ki he ngaahi nofo'anga mā'olunga 'i he ngaahi falelotu, mo e fetapa 'i he ngaahi potu fakatau. ⁴⁴ 'E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau tangata tohi mo e Fālesi, ko e mālualo! He 'oku mou tatau mo e ngaahi fa'itoka 'oku 'ikai hā mai, pea 'oku 'ikai 'ilo ia 'e he kakai 'oku 'eve'eva ai."

⁴⁵ ¶ Pea toki lea mai 'ae tokotaha 'oe kau akonaki 'i he fono, 'o pehēange kiate ia, "'Eiki, 'i ho'o pehē mai, 'oku ke valoki ai 'akimautolu foki."
⁴⁶ Pea pehē 'e ia, "'E mala'ia 'akimoutolu foki, 'ae kau akonaki 'i he fono! He 'oku mou hili ki he kakai 'ae ngaahi kavenga 'oku fakamamahi hono fua, ka 'oku 'ikai ala 'ekimoutolu ha'amou tuhu 'e taha ki he ngaahi kavenga. ⁴⁷ 'E mala'ia 'akimoutolu! He 'oku mou langa 'ae ngaahi fonu-aloto 'oe kau palōfita, 'akinautolu na'e tāmata'i 'e ho'omou ngaahi tamai. ⁴⁸ Ko e mo'oni 'oku mou fakamo'oni 'oku mou lelei'ia 'i he faianga 'o ho'omou ngaahi tamai: he na'a nau tāmata'i 'akinautolu, pea 'oku mou langa honau ngaahi

fonualoto. ⁴⁹ Ko ia na'e pehē ai foki 'ae potu 'ae 'Otua, 'Te u fekau atu kiate kinautolu 'ae kau palōfita mo e kau 'apōsetolo, pea ko honau ni'ihī te nau tāmāte'i mo fakatanga:' ⁵⁰ Koe'uhi ke 'eke ki he to'utangata ni 'ae toto 'oe kau palōfita kotoa pē, 'aia na'e lilingi talu mei he tupu'anga 'o māmani; ⁵¹ Mei he toto 'o 'Epeli, 'o a'u ki he toto 'o Sakalaia, 'aia na'e tāmāte'i 'i he vaha'a 'oe 'esifeilaulau mo e potu toputapu: ko e mo'oni 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'eke ia mei he to'utangata ni. ⁵² "E mala'ia 'akimoutolu, 'ae kau akonaki 'i he fono! He kuo mou 'ave 'ae ki 'oe 'ilo, pea 'oku 'ikai te mou hū ki ai 'akimoutolu, pea ko kinautolu na'e teu ke hū ki ai na'a mou ta'ofi." ⁵³ Pea 'i he'ene lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni kiate kinautolu, na'e kamata fai fakamatalili mo langa'i ia 'e he kau tangata tohi mo e kau Fālesi, ke ne lea ki he ngaahi me'a lahi: ⁵⁴ 'O nau lamasi, mo kumi ke femio'ekina ia mei hono ngutu, koe'uhi ke nau talatalaaki'i ia.

12

1 'Oku malanga 'a Kalaisi ki he'ene kau ākongā ke 'oua na'a nau māluāloi, pe manavahē ke fakahā ia mo 'ene ngāue: 13 'Oku ne valoki 'aki 'ae fakatātā 'oe tangata vale na'e ma'ume'a, ke 'oua 'e manumanu. 22 Ke 'oua na'a tau feinga ki he ngaahi me'a 'o māmani, 31 Kae kumi ki he pule'anga 'oe 'Otua, 33 Ke fa'a foaki, 36 Ke tali teuteu pe ki he 'Eiki. 41 Ke vakai 'e he kau faifekau 'a Kalaisi ki he kakai kuo tuku ke nau tauhi, 49 Mo 'amanaki fakatanga. 54 Ke ngāue 'i he 'a'ahi 'ofa, 58 Koe'uhi ko e me'a fakailifia ke mate ta'efakalelei mo e 'Otua.

¹ Pea fe'unga mo ia, kuo fakakātoa 'ae fu'u kakai

ta'efa'alaua, 'onau femalaki'aki 'akinautolu, pea kamata lea ai ia, 'o fuofua fai ki he'ene kau ākonga, "Mou vakai telia 'ae me'a fakatupu 'ae kau Fālesi, 'aia ko e mālualoi. ² He 'oku 'ikai ha me'a 'oku 'ufi'ufi, 'e ta'efakahā; pe fufū, 'e ta'e'iloa ia. ³ Pea ko ia kotoa pē kuo mou lea 'aki 'i he po'uli, 'e fanongo ia 'i he maama; pea ko ia kuo mou fanafana 'aki 'i he ngaahi loki, 'e kalangaekina ia mei he tu'a fale." ⁴ "Pea 'oku ou tala atu kiate kimoutolu ko hoku kāinga, "Oua te mou manavahē kiate kinautolu 'oku tāmāte'i 'ae sino, pea hili ia 'oku 'ikai mo ha me'a te nau fa'a fai. ⁵ Ka te u fakahā kiate kimoutolu 'aia te mou manavahē ki ai: manavahē kiate ia, 'a ia, 'oka hili 'ene tāmāte'i, 'oku ne fa'a fai ke lī ki heli; 'io, 'oku ou pehē kiate kimoutolu, manavahē kiate ia. ⁶ "I'ikai 'oku fakatau 'ae kihi'i manupuna 'e nima 'aki 'ae pa'anga si'i 'e ua? Pea 'oku 'ikai ngalo hanau taha 'i he 'ao 'oe 'Otua. ⁷ Ka ko e ngaahi tu'oni lou'ulu 'o homou 'ulu kuo lau kotoa pē. Ko ia 'oua 'e manavahē: *he* 'oku mou mahu'inga hake 'i he fanga kihi'i manu lahi. ⁸ "Oku ou tala foki kiate kimoutolu, Ko ia ia te ne fakahā au 'i he 'ao 'oe kakai, 'e fakahā foki ia 'e he Foha 'oe tangata 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua. ⁹ Ka ko ia 'oku ne si'aki au 'i he 'ao 'oe kakai, 'e si'aki ia 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua. ¹⁰ "Pea ko ia 'e lea kovi ki he Foha 'oe tangata, 'e fakamolemole ia kiate ia; ka ko ia 'oku ne lohiaki'i 'ae Laumālie Mā'oni'oni, 'e 'ikai fakamolemolea ia. ¹¹ "Pea ka nau ka 'omi 'akimoutolu ki he ngaahi falelotu, mo e kau fakamaau, mo e kau pule, 'oua na'a mou feinga pe fēfē pe ko e hā te mou tali 'aki, pe ko ia te mou fakahā: ¹² Koe'uhi 'e ako 'e he Laumālie Mā'oni'oni kiate kimoutolu 'i he feitu'ula'ā ko ia,

‘aia ‘oku totonu ke *mou* lea ‘aki.”

13 ¶ Pea na‘e pehē ‘e he tokotaha ‘oe kakai kiate ia, “‘Eiki, ke ke leaange ki hoku tokoua ke ma vaeua mo au ‘ae tofi‘a.” 14 Pea pehē ‘e ia ki ai, “Tangata, Ko hai ne ne fakanofu au ko e fakamaau pe ko e tufaki kiate kimoutolu?” 15 Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Tokanga pea vakai, telia ‘ae manumanu: he ko e mo‘ui ‘ae tangata ‘oku ‘ikai ‘i hono lahi ‘oe ngaahi me‘a ‘oku ne ma‘u.” 16 Pea na‘a ne lea ‘aki ‘ae fakatātā kiate kinautolu, ‘o pehē, “Na‘e fua ‘o lahi ‘aupito ‘ae fonua ‘oe tangata koloa‘ia ‘e tokotaha: 17 Pea fifili ia ‘i hono loto, ‘o pehē, ‘Ko e hā te u fai, he ‘oku ‘ikai ha potu ke fetuku ki ai ‘eku ngaahi fua?” 18 Pea ne pehē, “Te u fai eni: te u vete hifo ‘a hoku ngaahi feleoko, ‘o langa ke lalahi; pea teu fetuku ki ai ‘a ‘eku ngaahi fua kotoa pē mo ‘eku koloa. 19 Pea te u pehē ki hoku laumālie, “Laumālie, kuo fokotu‘uma‘u ‘ae ngaahi me‘a lelei lahi ki he ta‘u lahi; ke ke fiemālie pe, ‘o kai, mo inu, mo fiefia.”’ 20 Ka na‘e pehē ‘e he ‘Otua kiate ia, ‘Ko e vale koe, ‘e to‘o ‘iate koe ‘i he poōni ‘a ho laumālie: pea ‘e *hoko* ko e ngaahi me‘a ‘a hai ‘aia kuo ke tokonaki?’ 21 “Pea ‘oku pehē ia ‘aia ‘oku ne fokotu‘u koloa ma‘ana, ka ‘oku ‘ikai ma‘ume‘a ki he ‘Otua.”

22 ¶ Pea pehē ‘e ia ki he‘ene kau ākongā, “Ko ia ‘oku ou pehē ai kiate kimoutolu, ‘oua na‘a mou tokanga ki ho‘omou mo‘ui, ki ha me‘a te mou kai; pe ki he sino, pe ko e hā te mou ‘ai ki ai. 23 ‘Oku lahi hake ‘ae mo‘ui ‘i he me‘akai, mo e sino ‘i he kofu. 24 Tokanga ki he fanga leveni, he ‘oku ‘ikai te nau tūtuu‘i pe tu‘usi; pea ‘oku ‘ikai hanau fale koloa, pe feleoko ka ‘oku fafanga ‘e he ‘Otua ‘akinautolu

pea 'ikai 'oku mou lelei hake 'aupito 'i he fanga manu? ²⁵ Pea ko hai ia 'iate kimoutolu 'i he'ene tokanga 'e fa'a fakalōloa si'i ki he'ene mo'ui? ²⁶ Pea kapau 'oku 'ikai te mou mafai 'aia 'oku si'i taha pe, ko e hā 'oku mou tokanga ai ki he me'a kehe? ²⁷ Tokanga ki he tupu hake 'oe fisi'i 'akau: 'oku 'ikai ke nau ngāue, pea 'oku 'ikai ke filo; ka 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, na'e 'ikai tatau 'ae teunga 'o Solomone 'i hono nāunau fulipē mo ha taha 'iate kinautolu ni. ²⁸ Ko ia kapau 'e fakakofu pehē 'e he 'Otua 'ae mohuku, 'aia 'oku 'i he ngoue he 'aho ni, kae lī ki he ngoto'umu 'apongipongi; 'ikai 'e lahi hake kiate kimoutolu, 'akimoutolu 'oku si'i ho'omou tui? ²⁹ "Pea 'oua na'a mou kumi ki ha me'a te mou kai, mo e me'a te mou inu, pea 'oua na'a mou loto fakata'eta'etui. ³⁰ He ko e me'a kotoa pē eni 'oku kumi ki ai 'e he ngaahi kakai 'o māmani; pea 'oku 'ilo 'e ho'omou Tamai 'oku mou masiva 'i he ngaahi me'a ni. ³¹ Kae kumi mu'a 'akimoutolu ki he pule'anga 'oe 'Otua: pea 'e fakalahi 'aki kiate kimoutolu 'ae ngaahi me'a ni kotoa pē.

³² ¶ "Ae fanga sipi si'i, 'Oua 'e manavahē he ko e finangalo lelei 'o ho'omou Tamai ke foaki 'ae pule'anga kiate kimoutolu. ³³ Fakatau atu 'aia 'oku mou ma'u, pea fa'a foaki; tokonaki ma'amoutolu 'ae ngaahi kato 'e 'ikai faka'a'au ke motu'a, ko e koloa 'i he langi 'e 'ikai 'osi, pea 'e 'ikai ofi ki ai ha kaiha'a, pe fakapopo ia 'e he ane. ³⁴ He ko e potu 'oku 'i ai ho'omou koloa, 'e 'i ai foki mo homou loto. ³⁵ "Tuku ke nono'o pe homou no'otanga vala, pea ulo *ho'omou* ngaahi maama. ³⁶ Pea ke tatau 'akimoutolu mo e kau tangata 'oku tatali ki he liliu mai 'a honau 'eiki mei he ta'ane; koe'uhi ka ha'u

ia 'o tukituki, ke nau to'o leva kiate ia. ³⁷ 'Oku monū'ia 'ae kau tamaio'eiki ko ia, 'oka ha'u 'ae 'eiki pea ne 'ilo 'oku nau le'o: ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, te ne nono'o ia, 'o pule ke nau nofo hifo ki he kai, pea ha'u ia 'o tauhi 'akinautolu. ³⁸ Pea kapau 'e ha'u ia 'i hono ua 'oe le'o, pe ha'u 'i hono tolu 'oe le'o, pea ne 'ilo 'oku pehē pe, 'e monū'ia 'ae kau tamaio'eiki ko ia. ³⁹ Pea 'ilo eni, ka ne 'ilo 'e he 'eiki 'oe fale 'a e feitu'upō ko ia 'e ha'u ai 'ae kaiha'a, *pehē*, ne le'o ia, ka 'e 'ikai tuku ke hae hono fale. ⁴⁰ Ko ia mou teuteu pe foki: he ko e feitu'ula'ā 'oku 'ikai te mou 'amanaki ki ai, 'e ha'u ai 'ae Foha 'oe tangata."

⁴¹ ¶ Pea toki pehē 'e Pita kiate ia, "Eiki, 'oku ke lea 'aki mai 'ae fakatātā ni kiate kimaoutolu, pe ki *he kakai* kotoa pē?" ⁴² Pea pehē 'e he 'Eiki, "He ko hai 'ae tauhi angatonu mo poto, 'e fakanofa 'e he'ene 'eiki ke pule ki hono kau nofo'anga, ke 'atu 'ae tufakanga 'i hono feitu'u totonu? ⁴³ 'E monū'ia 'ae tamaio'eiki ko ia, 'oka ha'u 'ene 'eiki 'o ne 'ilo 'oku fai pehē pe ia. ⁴⁴ Ko 'eku tala mo'oni kiate kimoutolu, Te ne fakanofa ia ke pule ki he'ene me'a kotoa pē. ⁴⁵ Pea ka pehē 'e he tamaio'eiki ko ia 'i hono loto, "Oku fakatuotuai 'e he'eku 'eiki 'a 'ene ha'u,' pea hanga ia 'o taa'i 'ae kau tamaio'eiki mo e kau kaunanga, pea kai mo inu ke konā: ⁴⁶ 'E ha'u 'ae 'eiki 'oe tamaio'eiki ko ia 'i ha 'aho 'e 'ikai 'amanaki ia ki ai, pea 'i ha feitu'ula'ā 'e 'ikai tokanga ai ia, 'o tu'usi ia, pea tu'utu'uni ke ne 'inasi fakataha mo e ta'etui. ⁴⁷ Pea ko e tamaio'eiki ko ia na'e 'ilo 'ae loto 'o 'ene 'eiki, ka na'e 'ikai ke teuteu, pe fai 'o fakatahu mo hono loto, 'e taa'i 'aki ia 'ae ngaahi tā lahi. ⁴⁸ Ka ko ia na'e 'ikai 'iloa, pea fai 'e

ia ‘ae ngaahi me‘a ‘oku ngali mo e tautea, ‘e taa‘i ‘aki ia ‘ae ngaahi tā si‘i. He ko ia ia kuo tuku ki ai ‘ae me‘a lahi, ‘e ‘amanaki lahi ‘iate ia; pea ko ia kuo tuku ki ai ‘e he kakai ‘ae me‘a lahi, ‘e lahi ai ‘enau ‘amanaki ‘iate ia.

⁴⁹ ¶ “Kuo u ha‘u ke tuku ‘ae afi ki māmani; pea ko e hā hoku loto, ‘o kapau kuo tutu ni ia? ⁵⁰ ‘Oku ai ‘ae papitaiso ke u papitaiso ai; pea ‘oku ou feinga kae‘oua ke fai ia! ⁵¹ ‘Oku mou mahalo kuo u ha‘u ke tuku ‘ae melino ki māmani? ‘Oku ou tala kiate kimoutolu, ‘Ikai; ka ko e mavahevahe: ⁵² Ngata heni ‘e fe‘ite‘itani ‘ae toko nima ‘i he fale pe taha, ko e toko tolu ki he toko ua, mo e toko ua ki he toko tolu. ⁵³ ‘E fe‘ite‘itani ‘ae tamai ki he foha, mo e foha ki he tamai; ko e fa‘ē ki he ta‘ahine, mo e ta‘ahine ki he fa‘ē; ko e fa‘ē ‘i he fono ki he‘ene ta‘ahine ‘i he fono, mo e ta‘ahine ‘i he fono ki he‘ene fa‘ē ‘i he fono.”

⁵⁴ ¶ Pea na‘a ne pehē foki ki he kakai, “Oka mou ka mamata ki he ‘alu hake ‘ae ‘ao mei he tokanga la‘ā, ‘oku mou pehē leva, ‘Oku ha‘u ‘ae ‘uha; pea ‘oku pehē. ⁵⁵ Pea ‘oka angi mai ‘ae matangi mei he feitu‘u tonga, ‘oku mou pehē, ‘E pupuha pea ‘oku pehē. ⁵⁶ ‘Ae kau mālualo, ‘oku mou ‘ilo ‘ae mata ‘oe fonua pea mo e langi; ka ko e hā ‘oku ‘ikai te mou ‘ilo ai ‘ae kuonga ni? ⁵⁷ ‘Io, pea ko e hā ‘oku ‘ikai te mou ‘ilo ‘ekimoutolu ‘aia ‘oku totonu?”

⁵⁸ ¶ “Oka ke ka ‘alu mo ho fili ki he fakamaau, ke ke fai feinga ‘i he hala, koe‘uhi ke ke hao meiate ia, telia na‘a ne ‘ave koe ki he fakamaau, pea tukuange Koe ‘e he fakamaau ki he matāpule pea ‘e lī koe ‘e he matāpule ki he fale fakapōpula. ⁵⁹ ‘Oku ou tala kiate koe, ‘E ‘ikai te ke ‘alu mei ai, kae‘oua ke ke ‘atu ‘ae totongi kotoa pē.”

13

1 'Oku malanga'aki 'e Kalaisi 'ae fakatomala mei he tautea 'oe kau Kāleli, mo e kakai ni'ihī. 6 Ke 'oua 'e tu'u ai pe 'ae fiki ta'efua. 11 'Oku ne fakamo'ui 'ae fefine na'e mapelu 'i he mahaki: 18 Ko e lea fakatātā 'oe tenga'i musita, mo e me'a fakatupu: 24 'Oku ne ako ke hū 'i he matapā fāsi'i, 31 Pea ne valoki 'a Helota mo Selūsalema.

¹ Na'e 'i ai 'ae ni'ihī 'i he kuonga ko ia, na'a nau fakahā kiate ia 'ae kau Kāleli, 'akinautolu na'e hui 'aki 'e Pailato honau toto 'a 'enau ngaahi feilaulau. ² Pea folofola 'a Sisu, 'o pehēange kiate kinautolu, "'Oku mou mahalo na'e angahala lahi 'ae kau Kāleli ko ia 'i he kakai Kāleli kotoa pē, koe'uhi na'e hoko 'ae me'a pehē kiate kinautolu?' ³ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai: pea kapau 'e 'ikai te mou fakatomala, te mou mala'ia kotoa pē foki. ⁴ Pe ko e toko hongofulu ma toko valu ko ia, na'e ta'omia 'i he holo 'ae fale le'o 'o Seiloame, pea mate ai 'akinautolu, 'oku mou mahalo ko e kau angahala lahi taha pe 'akinautolu 'i he kakai fulipē na'e nofo 'i Selūsalema?' ⁵ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'Oku 'ikai: pea kapau 'e 'ikai te mou fakatomala, te mou mala'ia kotoa pē foki."

⁶ ¶ Pea na'a ne lea 'aki foki 'ae fakatātā ni; "Na'e tō 'i he ngoue vaine 'ae tangata 'e tokotaha 'ae 'akau ko e fiki; pea ha'u ia 'o kumi fua mei ai, ka na'e 'ikai 'iloia. ⁷ Pea toki pehē 'e ia ki he tauhi ngoue vaine, 'Vakai, ko e ta'u 'e tolu kuo u ha'u 'o kumi fua 'i he 'akau ko e fiki ni, kae 'ikai 'iloia: tā hifo ia; ko e hā 'oku ne fakata'e'aonga ai 'ae kelekele?' ⁸ Pea lea ia, 'o pehēange kiate ia, "Eiki, tuku ai pe ia 'i he ta'u ni foki, kae'oua ke u keli

tā kai, mo taufetuku *ki ai*. ⁹ Hei 'ilo 'e toki fua ia, pea kapau 'e 'ikai, pea ke toki tā hifo ia.' ”

¹⁰ ¶ Pea na'e ako ia 'i he falelotu 'e taha 'i he 'aho Sāpate. ¹¹ Pea vakai, na'e 'i ai ha fefine na'e 'iate ia 'ae laumālie fakamahaki 'i he ta'u 'e hongofulu ma valu, pea na'e mapelu ia ki lalo, pea na'e 'ikai 'aupito ke fa'a tu'u hake ia. ¹² Pea 'i he mamata ki ai 'a Sisu, na'a ne ui *ia*, mo ne pehē kiate ia, “Fefine, kuo veteki koe mei ho'o mahaki.” ¹³ Pea ne hilifaki hono nima kiate ia; pea na'e toki tu'u totonu leva ia, mo fakamālō ki he 'Otua. ¹⁴ Pea lea 'ita ange 'ae pule 'oe falelotu, koe'uhi na'e fakamo'ui 'e Sisu 'i he 'aho Sāpate, 'o ne pehē ki he kakai, “Oku ono 'ae 'aho 'oku totonu ke ngāue ai 'ae kakai: ko ia mou ha'u ai ke mou mo'ui, kae'oua 'i he 'aho Sāpate.” ¹⁵ Pea folofola ange 'ae 'Eiki, 'o pehēange kiate ia, “Ko e mālualo koe! 'Ikai 'oku mou taki taha vete 'ene pulu, pe ko 'ene 'asi, mei hono tu'unga, 'o tataki *ia* ke fakainu, 'i he 'aho Sāpate? ¹⁶ Pea 'e 'ikai lelei ke vete 'i he 'aho Sāpate, mei he ha'i ni, 'ae fefine ni, ko e 'ofefine 'o 'Epalahame 'aia kuo ha'isia 'e Sētane, 'i he ta'u 'e hongofulu ma valu ni?” ¹⁷ Pea 'i he'ene lea 'aki 'ae ngaahi me'a ni, na'e ma hono ngaahi fili kotoa pē; kae fiefia 'ae kakai kotoa pē, koe'uhi ko e ngaahi me'a ongoongolelei kotoa pē kuo ne fai.

¹⁸ ¶ Pea pehē 'e ia, “Oku tatau mo e hā 'ae pule'anga 'oe 'Otua? Pea te u fakatatau ia ki he hā? ¹⁹ 'Oku tatau ia mo e fo'i tenga'i musita, na'e to'o 'e ha tangata, 'o lī ki he'ene ngoue, pea tupu ia, 'o hoko ko e 'akau lahi; pea nofo ai 'ae fanga manu 'oe 'atā 'i hono ngaahi va'a.” ²⁰ Pea toe pehē 'e ia, “Te u fakatatau 'ae pule'anga 'oe 'Otua ki he hā?

21 ‘Oku tatau ia mo e me‘a fakatupu, na‘e to‘o ‘e ha fefine, ‘o fufū ‘i he fua mahoa‘a ‘e tolu, ke ‘oua ke fakatupu ‘aki kotoa pē ia.”

22 ¶ Pea na‘e ‘alu ia ‘i he ngaahi kolo mo e potu kakai, ‘o ako, mo fononga atu ki Selūsalema. 23 Pea toki pehē ‘e he tokotaha kiate ia, “‘Eiki, ko e tokosi‘i *pe* te nau mo‘ui?” Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, 24 “Fai feinga ke hū ‘i he matapā fāsi‘i: he ‘oku ou tala kiate kimoutolu, ‘E kumi ‘e he tokolahi ke hū ki ai, kae ‘ikai te nau mafai. 25 Pea ka tu‘u hake ‘ae ‘eiki ‘oe fale, ‘o tāpuni ‘ae matapā, pea te mou tutu‘u leva ‘i he matapā ‘itu‘a, ‘o tukituki, mo pehē *ai*, “‘Eiki, ‘Eiki, to‘o kiate kimautolu;’ pea ‘e lea ia, ‘o pehē mai kiate kimoutolu, “Oku ‘ikai te u ‘ilo pe ko ho‘omou ha‘u mei fē;’ 26 Pea te mou lea leva, ‘o *pehē*, ‘Na‘a mau kai mo inu ‘i ho ‘ao, pea na‘a ke akonaki ‘i homau ngaahi hala.’ 27 Ka ‘e pehē ‘e ia, “Oku ou tala atu kiate kimoutolu, ‘Oku ‘ikai te u ‘ilo pe ko ho‘omou ha‘u mei fē; ‘alu ‘iate au ‘akimoutolu kotoa pē ‘oku fai angahala.’ 28 ‘E ai ‘ae tangi mo e fengai‘itaki ‘oe nifo, ‘oka mou ka mamata kia ‘Epalahame, mo ‘Aisake, mo Sēkope, mo e kau palōfita kotoa pē, ‘i he pule‘anga ‘oe ‘Otua, ka kuo kapusi ‘akimoutolu kitua‘ā. 29 Pea te nau ha‘u mei he potu hahake mo hihifo, mei he tokelau mo e tonga, mo nau nofo hifo ‘i he pule‘anga ‘oe ‘Otua. 30 Pea vakai, ‘oku ai ‘ae ki mui te nau mu‘omu‘a; pea ‘oku ai ‘ae ki mu‘a te nau muimui.”

31 ¶ Pea na‘e ha‘u ‘i he ‘aho ko ia ‘ae ni‘ihi ‘oe kau Fālesi, ‘onau pehē kiate ia, “‘Alu koe, pea ke mole ‘i heni: he ‘oku loto ‘a Helota ke tāmata‘i koe.” 32 Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Mou ō,

‘o tala ki he fokisi ko ia, ‘Vakai, ko e ‘aho ni mo e ‘apongipongi ‘oku ou kapusi ai ‘ae kau tēvolo, mo fai ‘ae fakamo‘ui, pea ‘i hono ‘aho tolu te u haohaoa.’ ³³ Ka ko e mo‘oni teu ‘eve‘eva ‘i he ‘aho ni, mo e ‘apongipongi, mo e ‘aho ‘oku hokomo ia: koe‘uhi ‘e ‘ikai tāmata‘i ha palōfita ka ‘i Selūsalema pe. ³⁴ “E Selūsalema, Selūsalema, ‘a Koe ‘oku ke tāmata‘i ‘ae kau palōfita, mo ke lisingi ‘aki ‘ae maka ‘akinautolu kuo fekau kiate koe, kuo tu‘o fiha ‘eku fie tānaki fakataha ho‘o fānau, ‘o hangēko e tānaki ‘e he motu‘a moa hono ‘uhiki ‘i hono lalo kapakau, ka na‘e ‘ikai te mou lotoki ai. ³⁵ Vakai, kuo si‘aki homou fale kiate kimoutolu ke lala: pea ko ‘eku tala mo‘oni kiate kimoutolu, ‘E ‘ikai te mou mamata kiate au, kae‘oua ke mou pehē, “Oku monū‘ia ia ‘oku ha‘u ‘i he huafa ‘oe ‘Eiki.’ ”

14

2 ‘Oku fakamo‘ui ‘e Kalaisi ‘ae fulavai ‘i he ‘aho tapu: 7 ‘Oku ne ako ke angavaivai: 12 Ke fafanga ‘ae masiva: 15 ‘Oku ne fakahā ‘i he fakatātā ‘oe kātoanga kai, ‘ae tāpuni mei he mo‘ui ‘ae kakai anga fakamama. 25 Ko kinautolu ‘e fie hoko ko ‘ene kau ākongā, ke nau tomu‘a fifili ki ai, telia na‘a nau si‘aki ia ‘amui, 34 Pea hoko ‘o ta‘e‘aonga ‘aupito, ‘o hangē ko e māsimā kuo ‘osi hono kona.

¹ Pea pehē, ‘i he‘ene hū ki he fale ‘oe ‘eiki ‘e tokotaha ‘oe kau Fālesi ke kai mā ‘i he ‘aho Sāpate, na‘a nau lamasi ia. ² Pea vakai, na‘e ‘i hono ‘ao ha tangata na‘e fulavai. ³ Pea lea ‘a Sisu ki he kau akonaki ‘i he fono mo e kau Fālesi, ‘o ne pehē, “Oku ngofua ke fakamo‘ui ‘i he ‘aho Sāpate?” ⁴ Pea nau fakalongo pe. Pea ne ‘omi ‘o fakamo‘ui ia, pea tukuange ke ‘alu; ⁵ Pea leaange ia, ‘o pehē kiate

kinautolu, “Ko hai ‘iate kimoutolu kapau ‘e tō ‘ene ‘asi pe ko ‘ene pulu ki ha luo, ‘e ‘ikai to‘o leva ia *mei ai* ‘i he ‘aho Sāpate?” ⁶ Pea na‘e ‘ikai te nau fa‘a tali ia ‘i he ngaahi me‘a ni.

⁷ ¶ Pea ‘i he‘ene vakai kiate kinautolu na‘e tala *ki ai*, ‘oku nau fili ki he ngaahi potu lelei, pea ne lea ‘aki ‘ae fakatātā, ‘o ne pehē kiate kinautolu. ⁸ “Oka tala kiate koe ‘e ha taha *ke ke ‘alu* ki he ta‘ane, ‘oua na‘a ke nofo hifo ‘i ha potu mā‘olunga ‘aupito; telia kuo tala ‘e ia ki ha taha ‘oku lahi ‘iate koe; ⁹ Pea ha‘u ia, ‘aia ne ne tala kiate koe mo ia, ‘o ne pehē kiate koe, ‘Faka‘ata‘atā ki he tangata ni;’ pea ke toki mā ai, ‘o ‘alu ki he potu mā‘ulalo. ¹⁰ Ka ‘oka tala kiate koe, pea ke ‘alu ‘o nofo ‘i he potu mā‘ulalo: koe‘uhi ‘oka ha‘u ia na‘e tala kiate koe, te ne pehē kiate koe, ‘Kāinga, ‘alu koe ki ‘olunga:’ pea te ke ma‘u ‘ae fakamālō ‘i he ‘ao ‘okinautolu ‘oku mou nofo ‘o kai. ¹¹ He ko ia ia ‘oku hiki hake ia, ‘e fakavaivai ia; pea ko ia ‘oku fakavaivai ia, ‘e hakeaki‘i ia.”

¹² ¶ Pea pehē ai foki ‘e ia kiate ia ne ne tala kiate ia, “Oka ke ka teuteu ‘ae kai ho‘atā pe ‘ae ‘ohomohe, ‘oua na‘a ke ui *ki ai* ho kaume‘a, pe ho ngaahi temomo, pe ho kāinga, pe ko e kaungā‘api koloa‘ia, telia na‘a nau toe tala kiate koe, pea totongi ai kiate koe. ¹³ Ka ‘oka ke ka teu ‘ae katoanga, ui ‘ae kau masiva, mo e lavea, mo e pipiki, mo e kui: ¹⁴ ‘E monū‘ia ai ‘a koe; he ‘oku ‘ikai te nau fa‘a totongi kiate koe: ka ‘e totongi kiate koe ‘i he toetu‘u ‘oe angatonu.”

¹⁵ ¶ Pea ko e tokotaha na‘e nofo ‘o kai mo ia, ‘i he‘ene fanongo ki he ngaahi me‘a ni, na‘a ne pehē kiate ia, “‘E monū‘ia ia ‘aia te ne kai mā ‘i he

pule'anga 'oe 'Otua.” ¹⁶ Pea toki pehē 'e ia kiate ia, “Na'e te u 'e he tangata 'e tokotaha 'ae 'ohomohe lahi, 'o ne tala ia ki he tokolahi: ¹⁷ Pea hoko 'ae feitu'upō ke kai, pea ne fekau 'ene tamaio'eiki ke fakahā kiate kinautolu na'e tala ki ai, 'Ha'u he kuo teuteu 'ae me'a kotoa pē.’ ¹⁸ Pea na'a nau loto taha kotoa pē 'o kamata fakafisi. Na'e pehē 'e he 'uluaki kiate ia, 'Kuo u fakatau 'ae potu fonua, pea 'oku ngali ke u 'alu 'o vakai ia:’ 'oku ou kole kiate koe, ke ke tukuange au. ¹⁹ Pea pehē 'e he tokotaha, 'Kuo u fakatau 'ae taulua pulu 'e nima, pea 'oku ou 'alu ko hono 'ahi'ahi: 'oku ou kole kiate koe, ke ke tukuange au.’ ²⁰ Pea pehē 'e he tokotaha, 'Kuo u mali mo e fefine, pea ko ia 'e 'ikai te u fa'a 'alu ai:’ ²¹ Pea liu mai 'ae tamaio'eiki ko ia, 'o fakahā ki he'ene 'eiki 'ae ngaahi me'a ni. Pea tuputāmaki 'ae 'eiki 'oe fale, 'o ne pehē ki he'ene tamaio'eiki, “Alu fakavave ki he ngaahi hala motu'a mo e ngaahi hala si'i 'oe kolo, 'o 'omi ki heni 'ae masiva, mo e mutu, mo e pipiki, mo e kui.’ ²² Pea pehē 'e he tamaio'eiki, “Eiki, kuo fai 'o hangē ko ho'o fekau, ka 'oku kei 'ata'atā pe.’ ²³ Pea pehē 'e he 'eiki ki he'ene tamaio'eiki, “Alu ki he ngaahi hala motu'a mo e ngaahi manga'i hala, 'o fakaafe'i 'akinautolu ke ha'u, kae fonu ai hoku fale. ²⁴ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai ha tokotaha 'i he kakai ko ia na'e tala ki ai te ne kamata 'eku 'ohomohe.’ ”

²⁵ ¶ Pea na'e 'alu mo ia 'ae fu'u kakai, pea tafoki ia, 'o ne pehē kiate kinautolu, ²⁶ “Kapau 'e ha'u ha taha kiate au, kae 'ikai fehi'a ki he'ene tamai, mo e fa'ē, mo e uaifi, mo e fānau, mo e ngaahi tokoua, mo e ngaahi tuofefine, 'io, ki he'ene mo'ui foki, 'e 'ikai si'i hoko ia ko 'eku ākongā. ²⁷ Pea ko ia 'e

‘ikai te ne fua ‘ene ‘akau māfasia, ‘o muimui kiate au, ‘e ‘ikai si‘i hoko ia ko ‘eku ākongā. ²⁸ He Ko hai ‘iate kimoutolu ‘oku te u langa ha fale, kae ‘ikai tomu‘a nofo hifo ia ‘o lau hono totongi, pe ‘oku ‘iate ia ke fa‘a faka‘osi ‘aki? ²⁹ Telia na‘a hili hono ‘ai ‘ae tu‘unga, ka ‘oku ‘ikai te ne fa‘a faka‘osiia, ‘e kamata manuki kiate ia ‘akinautolu kotoa pē ‘e mamata ai, ³⁰ ‘o pehē, ‘Ko e tangata eni na‘e kamata fokotu‘u, ka na‘e ‘ikai fa‘a faka‘osi.’ ³¹ Pe ko e tu‘i fē ‘oku te u tau ki ha tu‘i ‘e taha, ‘oku ‘ikai ke tomu‘a nofo hifo, ‘o fakakaukau pe te ne fa‘a tau‘i ‘aki ‘ae toko mano, ‘aia ‘oku ha‘u kiate ia mo e toko ua mano? ³² Pea ka ‘ikai, ‘oku ne kouna ha talafekau, ‘i he kei mama‘o ‘ae tokotaha, ‘o kole ke na fakalelei. ³³ Pea ‘oku pehē foki, ko ia ia ‘iate kimoutolu ‘oku ‘ikai te ne si‘aki ‘aia kotoa pē ‘oku ne ma‘u, ‘e ‘ikai hoko ia ko ‘eku ākongā.

³⁴ ¶ “‘Oku lelei ‘ae māsima: pea kapau kuo mole ‘i he māsima hono kona, ‘e *toe* fakakona ia mei fē? ³⁵ ‘Oku ‘ikai ‘aonga ia ki he kelekele, pe ki he tu‘unga ‘oto‘ota; ka ‘oku lī ia kitu‘a. Ko ia ‘oku ne telinga ongo, ke ongo‘i ia.”

15

1 Ko e lea fakatātā ‘oe sipi na‘e mole: 8 Mo e pa‘anga: 11 Mo e foha na‘e maumau koloa.

¹ Pea na‘e fe‘unui atu ai kiate ia ‘ae kau tānaki tukuhau mo e kau angahala kotoa pē, ke fanongo kiate ia. ² Pea na‘e lāunga ‘ae kau Fālesi mo e kau tangata tohi, ‘o pehē, “‘Oku ma‘u ‘e he tangata ni ‘ae kau angahalā, ‘o kai mo kinautolu.”

³ ¶ Pea ne lea ‘aki ‘ae fakatātā ni kiate kinautolu, ‘o pehē, ⁴ “Ko hai ha tangata ‘iate kimoutolu ‘oku teau ‘ene sipi, pea ka mole honau taha, ‘e ‘ikai

tuku 'ae hivanofulu ma hiva 'i he toafa, kae 'alu 'o kumi 'aia kuo mole, kae'oua ke ne 'ilo ia? ⁵ Pea ka 'ilo 'i 'e ia, 'oku ne hili ia ki hono uma, pea fiefia. ⁶ Pea ka ha'u ia ki 'api, 'oku ne ui ke fakataha 'ae kāinga mo e kaungā'api, 'one pehē kiate kinautolu, 'Tau fiefia mo au, he kuo u 'ilo 'a 'eku sipi 'aia na'e mole.' ⁷ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E pehē foki 'ae fiefia 'i he langi 'o lahi 'i he fakatomala 'ae angahala 'e tokotaha, 'i he angatonu 'e toko hivanofulu ma toko hiva, 'oku 'ikai 'aonga ke nau fakatomala.

⁸ ¶ “Pea ko hai ha fefine 'oku hongofulu 'ene pa'anga siliva, pea ka mole ha pa'anga 'e taha, 'e 'ikai te ne tutu 'ae maama, mo tafi 'ae fale, 'o kumi lahi, kae'oua ke 'ilo ia? ⁹ Pea ka 'iloia, 'oku ne ui ke fakataha 'ae kāinga mo e kaungā'api, 'o ne pehē, 'Tau fiefia mo au, he kuo u 'ilo 'ae pa'anga na'e mole 'iate au.' ¹⁰ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'Oku pehē 'ae fiefia 'i he 'ao 'oe kau 'āngelo 'ae 'Otua 'i he fakatomala 'ae angahala 'e tokotaha.”

¹¹ ¶ Pea pehē 'e ia, “Na'e ai 'ae tangata na'e toko ua hono foha. ¹² Pea pehē 'e he kimui ki he'ene tamai, 'Tamai, tuku mai haku tufakanga 'i he koloa 'oku 'a'aku.' Pea ne vaeua kiate kinaua 'a 'ene me'a. ¹³ Pea hili 'ae ngaahi 'aho si'i, na'e tānaki 'e he foha ki mui 'a 'ene me'a kotoa pē, 'o fononga ki he fonua mama'o, 'o maumau'i ai 'ene koloa 'i he'ene mo'ui angakovi. ¹⁴ Pea kuo faka'osi 'e ia kotoa pē, na'e tō 'ae honge lahi ki he fonua ko ia; pea hoko ia 'o fiekaia. ¹⁵ Pea 'alu ia 'o nofo ki he tangata 'e tokotaha 'oe fonua ko ia; pea ne fekau ia ki hono potu fonua ke tauhi 'ae fanga puaka. ¹⁶ Pea na'e feinga ia ke fakamākona 'aki ia 'ae nge'esi na'e

kai 'e he fanga puaka: he na'e 'ikai ha taha 'e foaki kiate ia. ¹⁷ "Pea kuo poto ia, pea ne pehē, "Oku toko fiha 'ae kau tamaio'eiki totongi 'a 'eku tamai kuo lahi mo toe 'enau mā, ka 'oku ou mate 'i he fiekaia! ¹⁸ Te u tu'u hake 'o 'alu ki he'eku tamai, pea te u pehē kiate ia, "Tamai, kuo u fai angahala ki he langi, pea 'i ho 'ao; ¹⁹ Pea 'oku 'ikai te u kei 'aonga ke ui ko ho foha; ka ke tuku au ke u tatau mo ha taha 'i ho'o kau tamaio'eiki totongi." ' ²⁰ "Pea na'e tu'u hake ia, 'o 'alu ki he'ene tamai. Ka 'i he'ene kei mama'o 'aupito, na'e mamata 'a 'ene tamai kiate ia, pea manava'ofa, mo lele, pea fā'ufua ia, 'o 'uma kiate ia. ²¹ Pea pehē 'e he foha kiate ia, 'Tamai, kuo u angahala ki he langi, pea 'i ho 'ao, pea 'oku 'ikai te u kei 'aonga ke ui ko ho foha.' ²² "Ka na'e pehē 'e he tamai ki he'ene kau tamaio'eiki, "Omi 'ae pulupulu fungani lelei, 'o 'ai kiate ia; pea 'ai mo e mama ki hono nima, mo e topuva'e ki hono va'e: ²³ Pea 'omi ki heni 'ae 'uhiki pulu sino, 'o tāmata'i ia; pea ke tau kai, mo fiefia: ²⁴ He ko hoku foha eni na'e mate, pea kuo toe mo'ui; na'e mole ia, pea kuo 'ilo'i.' Pea na'a nau kamata fiefia. ²⁵ "Pea na'e 'i he ngoue 'a hono 'uluaki foha; pea 'i he'ene ha'u 'o ofi ki he fale, na'e fanongo ia ki he me'a faiva mo e me'e. ²⁶ Pea na'a ne ui ki ha taha 'oe kau tamaio'eiki, 'one fehu'i ki hono 'uhinga 'oe ngaahi me'a ni. ²⁷ Pea ne tala kiate ia, 'Kuo ha'u ho tehina; pea kuo tāmata'i 'e ho'o tamai 'ae 'uhiki pulu sino,' koe'uhi kuo ne ma'u ia 'oku mo'ui lelei pe. ²⁸ Ka na'e 'ita ia, pea 'ikai 'alu ki ai: ko ia na'e ha'u ai kitu'a 'a 'ene tamai, 'o fakakolekole kiate ia. ²⁹ Pea lea ia, 'o pehēange ki he'ene tamai, 'Vakai, ko e ngaahi ta'u lahi ni mo 'eku tauhi'i koe, pea na'e

‘ikai teu talangata ‘a ki ho‘o fekau ‘i ha me‘a ‘e taha: ka na‘e ‘ikai si‘i te ke foaki kiate au ha ‘uhiki‘i kosi, koe‘uhi ke u fakafiefia ai mo hoku kāinga. ³⁰ Ka kuo ha‘u leva ho foha ko eni, ‘aia na‘e maumau‘i ho‘o koloa mo e kau fa‘a fe‘auaki, pea ke tāmata‘i ma‘ana ‘ae ‘uhiki pulu sino.’ ³¹ “Pea ne pehē kiate ia, ‘Foha, ‘oku ta nofoma‘u mo au, pea ko ia kotoa pē ‘oku ‘a‘aku ‘oku ‘a‘au ia. ³² Na‘e taau ‘emau fakafiefia mo nekeneka: he ko ho tehina eni na‘e mate, ka kuo toe mo‘ui ia; pea na‘e mole, ka kuo ‘ilo ia.’ ”

16

1 Ko e fakatātā ‘oe tauhi ta‘eangatonu. 13 ‘Oku valoki ‘e Kalaisi ‘ae mālualo ‘oe kau Fālesi manu-manu. 19 ‘Ae tangata mā‘ume‘a, mo Lasalosī ko e paea.

¹ Pea na‘a ne pehē foki ki he‘ene kau ākongā, “Na‘e ai ha tangata koloa‘ia, na‘e ai ‘ene tauhi, pea na‘e faka‘ilo kiate ia kuo ne maumau‘i ‘ene koloa. ² Pea ne ui ia, ‘o pehē ki ai, ‘Ko e hā eni ‘oku ou fanongo ai ‘iate koe? Fakamatala mai ho‘o tauhi; he ‘oku ‘ikai te ke kei tauhi.’ ³ Pea pehē ‘e he tauhi ‘i hono loto, ‘Ko e hā te u fai? He ‘oku to‘o ‘iate au ‘ae tauhi ‘e he‘eku ‘eiki: ‘e ‘ikai te u fa‘a keli; pea ‘oku ou mā ‘i he kole.’ ⁴ Kuo pau hoku loto ki he me‘a te u fai, koe‘uhi ke nau ma‘u au ki honau ngaahi fale, ‘oka tukuange au ‘i he tauhi.’ ⁵ “Pea ne ui ‘ae kau fakatau koloa kotoa pē ‘e he‘ene ‘eiki, ‘o ne pehē ki he ‘uluaki, “Oku fiha nai ‘ae me‘a ‘oku te‘eki te ke totongi ai ki he‘eku ‘eiki?” ⁶ Pea pehē ‘e ia, ‘Ko e puha fua ‘e teau ‘oe lolo.’ Pea ne pehē kiate ia, “To‘o ho‘o tohi, pea ke nofo ke vave, ‘o tohi ai ko e nimangofulu.’ ⁷ Pea pehē ‘e

ia ki he taha kehe, ‘Pea ‘oku fiha ‘a e me‘a ‘oku te‘eki te ke totongi ‘e koe?’ Pea pehē ‘e ia, ‘Ko e puha fua ‘e teau ‘oe uite.’ Pea ne pehē kiate ia, ‘To‘o ho‘o tohi, ‘o tohi ai ko e valungofulu.’ ⁸ Pea fakamālō ‘ae ‘eiki ki he tauhi koloa ta‘efaitotonu, ko e me‘a ‘i he‘ene fai fakapotopoto: he ‘oku poto hake ‘ae fānau ‘a māmani ‘i honau to‘utangata, ‘i he fānau ‘ae maama. ⁹ “Pea ‘oku ou tala kiate kimoutolu, “Ngaohi kiate kimoutolu ‘aki ‘ae koloa ta‘emā‘oni‘oni ‘ae ngaahi kāinga; koe‘uhi, ‘oka mou ka mate, kenau ma‘u ‘akimoutolu ki he ngaahi nofo‘anga ta‘engata. ¹⁰ Ko ia ‘oku angatonu ‘i he me‘a si‘i, ‘oku angatonu foki ia ‘i he me‘a lahi; pea ko ia ‘oku ta‘eangatonu ‘i he me‘a si‘i, ‘oku ta‘eangatonu ia ‘i he me‘a lahi. ¹¹ Ko ia kapau na‘e ‘ikai te mou angatonu ‘i he koloa ta‘emā‘oni‘oni, Ko hai ‘e tuku ‘a e *koloa* mo‘oni ke mou tauhi? ¹² Pea kapau na‘e ‘ikai te mou angatonu ‘i he me‘a ‘ae taha kehe, Ko hai ‘e foaki kiate kimoutolu ‘ae me‘a ‘oku ‘amoutolu?

¹³ ¶ “‘Oku ‘ikai ha tamaio‘eiki te ne fa‘a tauhi ‘ae ‘eiki ‘e toko ua: koe‘uhi ‘e fehi‘a ia ki he tokotaha, kae ‘ofa ki he tokotaha; pe pikitai ki he tokotaha, kae manuki ki he tokotaha. ‘E ‘ikai si‘i te mou fa‘a tauhi ‘ae ‘Otua mo e koloa.” ¹⁴ Pea ko e kau Fālesi foki na‘e manumanu, ne nau fanongo ki he ngaahi me‘a ni kotoa pē: pea na‘a nau taukae kiate ia. ¹⁵ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko kimoutolu eni ‘oku mou fakatonuhia ‘akimoutolu ‘i he ‘ao ‘oe kakai ka ‘oku ‘ilo ‘e he ‘Otua ‘a homou loto: he ko ia ‘oku lelei lahi ki he kakai, ‘oku fakalielia ia ‘i he ‘ao ‘oe ‘Otua. ¹⁶ “Na‘e ai ‘ae fono mo e kau palōfita ‘o a‘u kia Sione: pea talu mei ai mo e malanga‘aki ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua, pea ‘oku ului ki ai ‘ae kakai

kotoa pē. ¹⁷ Pea ‘oku faingofua hake ke mole ‘ae langi mo māmani, ‘i he mole ha kupu‘i lea ‘e taha ‘oe fonon. ¹⁸ “Ko ia ‘oku ne tukuange hono uaifi, kae mali mo ha taha, ‘oku tonon fefine ia: pea ko ia ‘oku ne mali mo ia kuo tukuange mei hono husepāniti, ‘oku tonon fefine ia.

¹⁹ ¶ “Na‘e ai ha tangata koloa‘ia, na‘a ne ‘ai ‘ae kofu kulokula mo e tupenu mahu‘inga, pea kai ‘e ia ‘ae me‘a lelei ‘i he ‘aho kotoa pē: ²⁰ Pea na‘e ai ha tangata paea, ko Lasalosi hono hingoa, na‘e fakatokoto ia ‘i hono matapā, kuo tofu ‘i he papala, ²¹ ‘O ne holi ke fafanga ‘aki ia ‘ae momo‘i me‘akai na‘e ngangana mei he keinanga‘anga ‘ae tangata ma‘ume‘a: pea na‘e ha‘u foki ‘ae fanga kulī, ‘o ‘emo hono papala. ²² Pea pehē, na‘e mate ‘ae tangata paea, pea fua ia ‘e he kau ‘āngelo ki he fatafata ‘o ‘Epalahame: pea mate foki ‘ae tangata ma‘ume‘a, pea tanu ia; ²³ Pea hanga hake ia hono mata ‘i heli, ‘oku ongosia ia, pea ne mamata kia ‘Epalahame ‘i he mama‘o ‘aupito, mo Lasalosi ‘i hono fatafata. ²⁴ “Pea tangi ia, ‘o pehē, “E tamai ko ‘Epalahame, ke ke ‘ofa mai kiate au, pea fekau ‘a Lasalosi ke ne ‘ai hono mu‘a tuhu ki he vai, mo fakamomoko hoku ‘elelo: he ‘oku ou feinga ‘i he afi ni.’ ²⁵ Ka na‘e pehē ‘e ‘Epalahame, ‘Foha, ke ke manatu na‘a ke ma‘u ho‘o ngaahi me‘a lelei ‘i ho‘o mo‘ui, pea na‘e ‘ia Lasalosi foki ‘ae ngaahi me‘a kovi; ka ko eni, ‘oku fiemālie ia, ka kuo ke feinga koe. ²⁶ Kae‘uma‘ā eni kotoa pē, ‘oku ai ‘ae fu‘u vanu lahi ‘i he vaha‘a ‘o kimautolu mo kimoutolu: ko ia ‘e ‘ikai lava atu ‘akinautolu ‘oku fie ‘alu ‘i heni kiate kimoutolu; pea ‘e ‘ikai fa‘a ha‘u kiate kimautolu ‘akinautolu *‘oku fie ha‘u mei hena.*’

27 “Pea toki pehē ‘e ia, ‘Ko ia ‘oku ou kole ai kiate koe, ‘e tamai, ke ke fekau ia ki he fale ‘o ‘eku tamai: 28 He ‘oku toko nima hoku kāinga koe‘uhi ke ne valoki‘i ‘akinautolu, telia na‘a nau ha‘u foki ki he potu fakamamahi ni.’ 29 Pea pehē ‘e ‘Epalahame kiate ia, “Oku nau ma‘u ‘a Mōsese mo e kau palōfita; tuku ke nau fanongo ki ai.’ 30 Pea pehē ‘e ia, “E ‘ikai, ‘e tamai ko ‘Epalahame, ka ‘oka ‘alu ha taha mei he mate kiate kinautolu, te nau fakatomala.’ 31 Pea pehē mai ‘e ia kiate ia, ‘Kapau ‘e ‘ikai te nau fanongo kia Mōsese mo e kau palōfita, ‘e ‘ikai te nau tui ‘o kapau ‘e toetu‘u ha taha mei he mate.’ ”

17

1 ‘Oku ako ‘e Kalaisi ke ‘oua ‘e fakahala. 3 Ke fefakamolemole‘aki. 6 Ko e mālohi ‘oe tui. 7 Ke ‘oua na‘a mahalo ‘e he‘ene kau ākongā ‘oku nau ‘aonga. 11 ‘Oku ne fakama‘a ‘ae kilia ‘e toko hongofulu. 22 ‘Oku ne lea ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua, mo e hā‘ele mai ‘ae Foha ‘oe tangata.

1 Pea toki pehē ‘e ia ki he kau ākongā, “E ‘ikai mafai ke ta‘ofi ‘ae hoko ‘oe ngaahi fakahala: ka ‘e mala‘ia ia ‘oku hoko mei ai ia!” 2 ‘Oku lelei kiate ia ‘oka ne taupunga‘i ‘aki ia ‘ae maka momosi ‘i hono kia, pea lī ki he moana, ‘i he‘ene fakahala‘i ha tokotaha ‘iate kinautolu ni ‘oku si‘i.

3 ¶ Mou vakai kiate kimoutolu: “Kapau ‘e fai angahala kiate koe ‘e ho kāinga, valoki ia; pea kapau ‘e fakatomala, fakamolemole ia. 4 Pea kapau ‘e fai angahala ‘e ia kiate koe ‘o liunga fitu ‘i ha ‘aho, kae tafoki ia kiate koe ‘o liunga fitu ‘i ha ‘aho, mo pehē ‘e ia, “Oku ou fakatomala;” ke ke fakamolemole ia.” 5 Pea pehē ‘e he kau ‘apōsetolo

ki he 'Eiki, "Fakalahi 'emau tui." ⁶ Pea pehē 'e he 'Eiki, "Ka ne mou ma'u 'ae tui ke tatau mo e fo'i tenga'i musita, te mou lea ki he 'akau ko e sukamino ni, 'Ke mata'aki fu'u hake koe, pea tō koe 'i he tahi;' pea 'e talangofua ia kiate kimoutolu. ⁷ Ka ko hai 'iate kimoutolu 'oku ai 'ene tamaio'eiki, 'oku keli pe tauhimanu, 'e pehē leva ki ai, 'oka ha'u ia mei he ngoue, 'Ha'u koe 'o nofo hifo ke kai?" ⁸ Kae 'ikai pehē mu'a ki ai, 'Teuteu haku 'ohomohe, pea ke nono'o koe, 'o tauhi au, kae'oua ke u kai mo inu; pea hili ia te ke toki kai koe mo inu?" ⁹ 'Oku fakafeta'i 'e ia ki he tamaio'eiki ko ia, koe'uhi ko 'ene fai 'ae ngaahi me'a kuo fekau kiate ia? 'Oku ou pehē 'oku 'ikai. ¹⁰ Pea ke pehē foki 'akimoutolu, 'oka 'osi hono fai 'oe me'a kotoa pē kuo fekau kiate kimoutolu, mou pehē, 'Ko e kau tamaio'eiki ta'e'aonga 'akimautolu: kuo mau fai 'aia na'e totonu pe ke mau fai.' "

¹¹ ¶ Pea pehē, 'i he'ene 'alu ki Selūsalema, na'e fononga atu ia 'i Samēlia mo Kāleli. ¹² Pea 'i he'ene hū ki he potu kakai 'e taha, na'e fakafetaulaki kiate ia 'ae kau tangata kilia 'e toko hongofulu, pea nau tutu'u mama'o atu: ¹³ Pea na'a nau kalanga le'o lahi, 'o pehē, "Sisu, 'Eiki, ke ke 'alo'ofa mai kiate kimautolu." ¹⁴ Pea 'i he'ene mamata, na'a ne pehē kiate kinautolu, "Mou ō, 'o fakahā 'akimoutolu ki he kau taula'eiki." Pea pehē, 'i he'enau 'alu na'e fakama'a 'akinautolu. ¹⁵ Pea na'e foki mai honau tokotaha, 'i he'ene mamata kuo fakamo'ui ia, 'o ne fakamālō 'aki 'ae le'o lahi ki he 'Otua, ¹⁶ 'O fakafeta'ohifo ia ki hono va'e, 'i he fakafeta'i kiate ia: ka ko e Samēlia ia. ¹⁷ Pea lea 'a Sisu, 'o pehēange, "Ikai na'e fakama'a 'ae toko hongofulu? Ka kofa'ā

‘ae toko hiva? ¹⁸ ‘Oku ‘ikai ‘iloa ke foki mai ha taha ke fakamālō ki he ‘Otua, ka ko e muli ni pe.”

¹⁹ Pea ne pehē kiate ia, “Tu‘u hake, pea ke ‘alu: kuo fakamo‘ui koe ‘e ho‘o tui.”

²⁰ ¶ Pea ‘i he ‘eke ‘ae kau Fālesi kiate ia, pe ‘e hoko ‘afē ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua, na‘e leaange ‘e ia kiate kinautolu, ‘o pehē, “‘Oku ‘ikai hoko ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua mo e fakaongongoaki ai: ²¹ Pea ‘e ‘ikai te nau pehē, ‘Vakai heni!’ pe, ‘Vakai hena!’ He ko eni, ‘oku ‘iate kimoutolu ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ²² Pea pehē ‘e ia ki he kau ākongā, “‘E hoko mai ‘ae ngaahi ‘aho, te mou holi ai ke mamata ki ha ‘aho ‘e taha ‘oe Foha ‘oe tangata, ka ‘e ‘ikai te mou mamata ki ai. ²³ Pea ka nau ka pehē kiate kimoutolu, ‘Vakai heni,’ pe, ‘Vakai hena:’ ‘oua na‘a ‘alu atu, pe muimui ki ai. ²⁴ He ‘oku hangē ko e ‘asi mai ‘ae ‘uhila mei he potu langi ‘e taha, pea ulo ‘o a‘u ki he potu langi ‘e taha, ‘e pehē foki ‘ae Foha ‘oe tangata ‘i hono ‘aho. ²⁵ Ka ‘e tomu‘a kātaki ‘e ia ‘ae ngaahi me‘a lahi, pea ‘e li‘aki ia ‘e he to‘utangata ni. ²⁶ Pea hangē ko e fai ‘i he ngaahi ‘aho ‘o Noa, ‘e pehē foki ‘i he ngaahi ‘aho ‘oe Foha ‘oe tangata. ²⁷ Na‘a nau kai, mo inu, na‘a nau mali uaifi, pea foaki ke mali, ‘o a‘u ki he ‘aho na‘e hū ai ‘a Noa ki he vaka, pea ‘oho mai ‘ae vai, ‘o faka‘auha ‘akinautolu kotoa pē. ²⁸ Pea hangē foki ko e fai ‘i he ngaahi ‘aho ‘o Lote, na‘a nau kai, mo inu, na‘a nau fefakatau‘aki, na‘a nau tōngoue, pea nau langa fale; ²⁹ Ka ‘i he ‘aho ko ia na‘e ‘alu atu ai ‘a Lote ‘i Sotoma, na‘e ‘uha afi mo e maka vela mei he langi, ‘o faka‘auha ‘akinautolu kotoa pē. ³⁰ ‘E pehē pe foki ‘i he ‘aho ‘e fakahā ai ‘ae Foha ‘oe tangata. ³¹ “Pea ko ia ia ‘e ‘i he tu‘a fale ‘i he ‘aho

ko ia, ka 'oku 'i loto fale 'ene me'a, ke 'oua na'a 'alu hifo ia ko hono 'ave: pea ko ia 'e 'i he ngoue, ke 'oua foki na'a liu mai. ³² Manatu'i 'ae uaifi 'o Lote. ³³ Ko ia ia 'e kalofaki 'ene mo'ui, 'e mole ia 'iate ia; ka ko ia ia 'e tuku'ene mo'ui 'e ma'u 'e ia ia. ³⁴ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, 'I he pō ko ia 'e ai 'ae tangata 'e toko ua 'i he mohenga pe taha; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha. ³⁵ 'E fakataha 'ae fefine 'e toko ua 'o momosi; 'e 'ave 'ae tokotaha, ka 'e tuku 'ae tokotaha. ³⁶ 'E ai 'ae tangata 'e toko ua 'i he ngoue ko e tokotaha 'e 'ave, ka 'e tuku 'ae tokotaha." ³⁷ Pea na'a nau leaange, 'o pehē kiate ia, "Eiki, kofa ā ia?" Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ilonga 'ae potu 'e 'i ai 'ae 'anga'anga, 'e kātoa ki ai 'ae fanga 'ikale."

18

3 Ko e kole tāuma'u 'ae fefine kuo mate hono husepāniti. 9 Ko e Fālesi mo e tānaki tukuhau. 15 'Oku 'omi 'ae tamaiki kia Kalaisi. 18 Ko e matāpule na'e fie muimui kia Kalaisi, ka na'e ta'ofi 'e he'ene koloa. 28 Ko e me'a 'e ma'u 'ekinautolu 'oku liaki kotoa pē koe'uhi ko Sisū. 31 'Oku ne fakahā 'ene pekia. 35 'Oku ne faka'ā 'ae tangata kui.

¹ Pea na'a ne fakahā kiate kinautolu 'i he fakatātā, 'oku lelei ke lotu ma'uaipē 'ae kakai, pea 'oua na'a fiu; ² 'O ne pehē, "Na'e 'i he kolo 'e taha 'ae fakamaau, na'e 'ikai manavahē ki he 'Otua, pe tokanga ki he tangata. ³ Pea na'e 'i he kolo ko ia 'ae fefine kuo mate hono husepāniti; pea ha'u ia ki ai, 'o ne pehē, 'Fakamaau au mo totongi totonu ki hoku fili.' ⁴ Pea na'e 'ikai tokanga leva ia ki ai: kae toki fakakaukau ia, 'o pehē, "Oku 'ikai

pe te u manavahē ki he 'Otua, pe tokanga ki he tangata; ⁵ Ka koe'uhi 'i he fakafiu'i au 'e he fefine ni kuo mate hono husepāniti, te u fakamaau'i ia, telia 'i he'ene fa'a ha'u te ne fakakina'i au.' ” ⁶ Pea pehē 'e he 'Eiki, “Fanongo ki he lea 'ae fakamaau ta'eangatonu. ⁷ Pea 'e 'ikai fakamaau 'e he 'Otua 'a hono kakai 'o'ona kuo fili, 'aia 'oku tangi kiate ia 'i he 'aho mo e pō, 'o kapau 'e fakatuotuai ia kiate kinautolu? ⁸ 'Oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E fakamaau vave 'e ia 'akinautolu. Ka 'i he ha'u 'ae Foha 'oe tangata, te ne 'ilo 'ae tui 'i he fonua?” ⁹ Pea na'a ne lea 'aki 'ae fakatātā ni ki he ni'ihi na'a nau falala kiate kinautolu kuo nau mā'oni'oni, mo nau manuki'i 'ae kakai kehe: ¹⁰ “Na'e 'alu hake 'ae ongo tangata ki he falelotu lahi ke lotu; ko e tokotaha ko e Fālesi, pea ko e tānaki tukuhau 'ae tokotaha. ¹¹ Na'e tu'u atu pe 'ae Fālesi, pea lotu, 'o pehē, “E 'Otua, 'oku ou fakafeta'i kiate koe, 'oku 'ikai te u hangē ko e kau tangata kehe, ke fakamālohi, mo ta'eangatonu, mo tonono fefine, pe hangē ko e tānaki tukuhau ni. ¹² 'Oku liunga ua 'eku 'aukai 'i he uike, pea 'oku ou 'atu 'ae tukuhau 'i he'eku me'a fulipē.’ ¹³ Ka na'e tu'u mama'o atu 'ae tānaki tukuhau, pea 'ikai fa'a hanga hake hono mata ki he langi, ka na'e si fatafata ia, mo pehē, “E 'Otua, ke ke 'alo'ofa mai kiate au ko e angahala.’ ¹⁴ 'Oku ou tala kiate kimoutolu, na'e 'alu hifo 'ae tangata ni ki hono fale kuo fakatonuhia ia, ka 'ikai pehē 'ae tokotaha: he ko ia kotoa pē 'oku ne hiki hake ia, 'e fakavaivai'i ia; pea ko ia 'oku ne fakavaivai'i ia, 'e hiki hake ia.” ¹⁵ Pea na'a nau 'omi foki kiate ia 'ae tamaiki iiki, koe'uhi ke ne ala kiate kinautolu: ka 'i he mamata ki ai 'ae kau ākongā, na'a nau lolomi

‘akinautolu. ¹⁶ Ka na‘e ui ‘e Sisu ke nau ha‘u, ‘o ne pehē, “Tuku pe ‘ae tamaiki iiki ke ha‘u kiate au, pea ‘oua na‘a ta‘ofi ‘akinautolu: he ‘oku ‘oe kakai pehē ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua. ¹⁷ Ko e mo‘oni ‘oku ou tala kiate kimoutolu, Ko ia ia ‘e ‘ikai te ne ma‘u ‘ae pule‘anga ‘oe ‘Otua ‘o hangē ko e tamasi‘i si‘i ‘e ‘ikai ‘aupito hū ia ki ai.” ¹⁸ Pea toki fehu‘i ‘ae matāpule ‘e taha kiate ia, ‘o pehē, “Eiki lelei, ko e hā te u fai ke u hoko ai ki he mo‘ui ta‘ehili?” ¹⁹ Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Ko e hā kuo ke ui ai au ko e lelei? Ko e tokotaha pe ‘oku lelei, ‘aia ko e ‘Otua. ²⁰ ‘Oku ke ‘ilo ‘ae ngaahi fekau, “Oua na‘a ke tonofefine,” “Oua na‘a ke fakapō,” “Oua na‘a ke kaiha‘a,” “Oua na‘a ke fakamo‘oni loi,” ‘Faka‘apa‘apa ki ho‘o tamai mo ho‘o fa‘ē.” ²¹ Pea pehē ‘e ia, “Kuo u fai eni kotoa pē talu ‘eku si‘i.” ²² Pea kuo fanongo ‘a Sisu ki he ngaahi lea ni, pea ne pehē kiate ia, “Ko e me‘a ‘e taha ‘oku ke kei hala ai: fakatau ‘aia kotoa pē ‘oku ‘a‘au, ‘o tufaki ki he masiva, pea te ke ma‘u ‘ae ‘ene koloa ‘i he langi: pea ke ha‘u, ‘o muimui ‘iate au.” ²³ Pea kuo fanongo ia ki ai, na‘a ne mamahi ‘aupito: he na‘e lahi ‘ene koloa. ²⁴ Pea kuo mamata ‘a Sisu kuo mamahi ‘aupito ia, pea ne pehē, “E faingata‘a ‘aupito kiate kinautolu ‘oku koloa‘ia ke hū ki he pule‘anga ‘oe ‘Otua.” ²⁵ He ‘oku faingofua hake ‘ae hū ‘ae kāmeli ‘i he ava‘i hui, ‘i he hū ‘ae tangata koloa‘ia ki he pule‘anga ‘ae ‘Otua! ²⁶ Pea ko kinautolu na‘e fanongo na‘a nau fepehē‘aki, “Pea ko hai ‘e mo‘ui?” ²⁷ Pea pehē ‘e ia, “Ko e ngaahi me‘a ‘oku ‘ikai mafai ‘e he tangata, ‘oku mafai ia ‘e he ‘Otua.” ²⁸ Pea toki pehē ‘e Pita, “Vakai, kuo mau liaki ‘ae me‘a kotoa pē, ‘o muimui ‘iate koe.” ²⁹ Pea ne pehe kiate kinautolu, “Ko e mo‘oni ‘oku

ou tala atu kiate kimoutolu, “Oku ‘ikai ha tangata kuo li‘aki ‘e ia ai fale, pea ‘ae mātu‘a, pe ko e ngaahi kāinga, pe ko e uaifi, pe ‘ae fānau, koe‘uhi ko e pule‘anga ‘oe ‘Otua,³⁰ Ka te ne ma‘u ‘o lahi ‘aupito hake ‘i he mo‘ui ni, pea ‘i he maama ‘e ha‘u ‘ae mo‘ui ta‘engata.”

³¹ ¶ Pea ne omi ‘ae toko hongofulu ma toko ua, ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Vakai, ‘oku tau ‘alu hake ki Selūsalema, pea ‘e fakamo‘oni ki he Foha ‘oe tangata ‘aia kotoa pē kuo tohi ‘e he kau palōfita.³² He koe‘uhi ‘e tukuange ia ki he Senitaile, pea ‘e manuki‘i ia, mo fai me‘a kovi kiate ia, mo ‘a‘anu ki ai: ³³ Pea te nau kau‘imaea mo tāmata‘i ia: pea ‘i hono ‘aho tolu ‘e toetu‘u ia.” ³⁴ Ka na‘e ‘ikai te nau ‘ilo ‘ae ngaahi me‘a ni; pea na‘e puli ‘iate kinautolu ‘ae lea ni, ‘o ‘ikai te nau ‘ilo ‘ae ngaahi me‘a kuo lea ‘aki.

³⁵ ¶ Pea pehē, ‘i he‘ene ofi atu ki Seliko, na‘e nofo ‘i he ve‘ehala ‘ae tangata kui ‘o kole: ³⁶ Pea fanongo ia ki he ‘alu ange ‘ae fononga, pea fehu‘i ia ki hono ‘uhinga. ³⁷ Pea na‘a nau tala kiate ia, “Ko Sisu ‘o Nāsaleti” ‘oku ‘alu ange. ³⁸ Pea kalanga ia, ‘o pehē, “Sisu, Foha ‘o Tevita, ‘alo‘ofa mai kiate au.” ³⁹ Pea ko kinautolu na‘e mu‘omu‘a na‘a nau lolomi ia, ke tuku ‘ene longoa‘a: ka na‘e ‘āsili ai ‘ene kalanga, “Foha ‘o Tevita, ‘alo‘ofa mai kiate au.” ⁴⁰ Pea tu‘u ‘a Sisu, ‘o fekau ke ‘omi ia kiate ia: pea kuo ‘unu mai ia ‘o ofi, pea ne fehu‘i ange kiate ia, ⁴¹ ‘O pehē, “Ko e hā ho loto ke u fai kiate koe?” Pea pehē ‘e ia, “Eiki, ke ‘ā hoku mata.” ⁴² Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Ke ‘ā ho mata: kuo fakamo‘ui koe ‘e ho‘o tui.” ⁴³ Pea ‘ā fakafokifā pe ia, ‘o muimui ‘iate ia, pea fakamālō ki he ‘Otua: pea ‘i he mamata ki ai ‘ae kakai kotoa

pē, na‘a nau fakamālō ki he ‘Otua.

19

1 Ko Sakiasi ko e t̄anaki tukuhau. 11 Ko e fakatātā ‘oe pa‘anga ‘e hongofulu. 28 ‘Oku ‘alu ‘a Sisu ki Selūsalema kuo heka ‘i he ‘asi. 41 ‘Oku ne tangi ai: 45 ‘Oku ne kapusi ‘ae kau fefakatau‘aki ‘i he falelotu lahi: 47 ‘Oku ne malanga ai, pea fie t̄amate‘i ia ‘e he kau matāpule, ka kuo nau manavahē ki he kakai.

¹ Pea na‘e fononga atu ‘a Sisu ‘i Seliko, ‘o ‘alu ai.
² Pea vakai, ko e tangata ko Sakiasi hono hingoa, ko e matāpule ia ‘i he kau t̄anaki tukuhau, pea na‘e koloa‘ia ia. ³ Na‘e holi ia ke mamata pe ko e tangata ‘oku fēfē ‘a Sisu; ka na‘e ‘ikai mafai ia koe‘uhi ko e kakai, he ko e pukupuku ia. ⁴ Pea na‘e lele mu‘omu‘a ia, ‘o kaka ‘i he ‘akau ko e sukamino, ke mamata kiate ia: koe‘uhi ‘e ‘alu ange ai ia. ⁵ Pea kuo hoko ‘a Sisu ki he potu, na‘a ne sio hake, ‘o mamata kiate ia, pea ne pehē ki ai, “Sakiasi, ‘alu hifo ke vave, he te u nofo ‘i ho fale ‘i he ‘aho ni.”
⁶ Pea fakavave ia, ‘o ‘alu hifo, ‘o ne tali ia ‘i he fiefia. ⁷ Pea kuo nau mamata ki ai, pea nau lāunga kotoa pē, ‘o pehē, “Kuo ‘alu ia ke nofo mo e tangata angahala.” ⁸ Pea tu‘u hake ‘a Sakiasi, ‘o ne pehē ki he “‘Eiki; ‘Eiki, vakai, ‘oku ou foaki hono vaeua ‘o ‘eku koloa ki he masiva; pea kapau ne u ma‘u ha me‘a ‘i he lohiaki‘i ha taha, ‘oku ou totongi ‘o liunga f̄akiate ia.” ⁹ Pea pehē ‘e Sisu kiate ia, “Kuo hoko ‘i he ‘aho ni ‘ae fakamo‘ui ki he fale ni, koe‘uhi ko e foha foki ia ‘o ‘Epalahame. ¹⁰ He kuo ha‘u ‘ae Foha ‘oe tangata ke kumi mo fakamo‘ui ‘aia kuo mole.” ¹¹ Pea ‘i he‘enau fanongo ki he ngaahi me‘a ni, na‘a ne toe lea ‘aki ‘e ia ‘ae fakatātā,

koe'uhi kuo ofi ia ki Selūsalema, pea ko e me'a 'i he'enau mahalo 'e hoko leva 'ae pule'anga, 'oe 'Otua. ¹² Ko ia ne ne pehē ai, "Na'e 'alu 'ae 'eiki 'e tokotaha ki he fonua mama'o, ke ma'u mo'ona 'ae pule'anga, pea toki liliu mai. ¹³ Pea ne ui 'ae toko hongofulu 'o 'ene kau tamaio'eiki, 'o ne tuku kiate kinautolu 'ae mina 'e hongofulu, mo ne pehē kiate kinautolu, 'Ngāue'aki eni kae'oua ke u ha'u.' ¹⁴ Ka na'e fehi'a 'a hono kakai kiate ia, 'onau kouna 'ae talafekau ke 'alu, mo pehē, "E 'ikai te mau ma'u 'ae tangata ni ke pule'i 'akimautolu.' ¹⁵ "Pea pehē, 'i he'ene liu mai, kuo ne ma'u 'ae pule'anga, pea toki fekau 'e ia ke ui mai 'ae kau tamaio'eiki ko ia, 'aia na'a ne tuku ki ai 'ae pa'anga, koe'uhi ke ne 'ilo pe ko e hā kuo ma'u 'e he tangata taki taha 'i he'ene fakatau. ¹⁶ Pea ha'u 'ae 'uluaki, 'o ne pehē, "Eiki, kuo ma'u 'aki 'a ho'o mina 'ae mina 'e hongofulu.' ¹⁷ Pea ne pehē kiate ia, 'Mālō, ko e tamaio'eiki lelei koe;' ko e me'a 'i ho'o angatonu 'i he me'a si'i, ma'u 'e koe 'ae pule ki he kolo 'e hongofulu. ¹⁸ Pea ha'u hono tokō ua, 'o ne pehē, "Eiki, kuo ma'u 'aki 'a ho'o mina 'ae mina 'e nima' ¹⁹ Pea na'e pehē foki kiate ia, 'Ke ke pule'i foki 'ae kolo 'e nima.' ²⁰ Pea ha'u 'ae tokotaha, 'o ne pehē, "Eiki, vakai, ko ho'o mina, 'aia kuo u tauhi, 'o kofu'aki ia 'ae holoholo. ²¹ He na'aku manavahē kiate koe, koe'uhi ko e tangata faingata'a koe: 'oku ke to'o hake 'aia na'e 'ikai te ke tuku hifo, mo tu'usi 'aia na'e 'ikai te ke tūtuu'i.' ²² Pea pehē 'e ia kiate ia, 'Mei ho ngutu 'o'ou te u fakamaau koe, 'ae tamaio'eiki angakovi. Na'a ke 'ilo ko e tangata faingata'a au, 'oku ou to'o hake 'aia na'e 'ikai te u tuku hifo, mo tu'usi 'aia na'e 'ikai te u tūtuu'i: ²³ Ko e hā ia na'e 'ikai ai te ke

tuku 'eku pa'anga ki he tuku'anga koloa, koe'uhi 'i he'eku ha'u te u ma'u ia mo hono tupu?' ²⁴ Pea ne pehē kiate kinautolu na'e tutu'u 'i ai, "To'o 'iate ia 'ae mina, 'o atu kiate ia 'oku hongofulu 'ene mina.' ²⁵ (Pea nau pehē kiate ia, "Eiki, 'oku hongofulu 'ene mina.')" ²⁶ He 'oku ou pehē kiate kimoutolu, 'Ko ia fulipē 'oku ne ma'u, 'e foaki kiate ia; pea ko ia 'oku 'ikai te ne ma'u, 'e to'o meiate ia 'aia 'oku ne ma'u. ²⁷ Ka ko kinautolu ni ko hoku ngaahi fili, na'e 'ikai te nau lelei ke u pule'i 'akinautolu, 'omi ki heni, pea tāmata'i 'i hoku 'ao.' "

²⁸ ¶ Pea kuo hili 'ene lea pehē, pea mu'omu'a ia, 'o fononga atu ki Selūsalema. ²⁹ Pea pehē, 'i he'ene ha'u 'o ofi ki Petefesi mo Pētani, ki he mo'unga 'oku ui ko 'Olive, ne ne fekau 'ene ongo ākongā 'e toko ua. ³⁰ 'O pehē, "Mo ō ki he potu kakai 'oku hangatonu mai; pea 'i ho'omo hū ki ai te mo 'ilo 'ae 'uhiki'i 'asi kuo no'otaki, 'oku te'eki heka ai ha tangata: vete ia, 'o taki mai." ³¹ Pea kapau 'e 'eke 'e ha taha kiate kimoua, 'Ko e hā 'oku mo vete ai ia?' Te mo pehē kiate ia, 'Koe'uhi 'oku 'aonga ia ki he 'Eiki.' " ³² Pea na'a na ō 'akinaua na'e fekau, 'o na 'ilo 'o hangē ko ia ne ne fakahā kiate kināua. ³³ Pea 'i he'ena vete 'ae 'uhiki'i 'asi, na'e pehē 'ekinautolu 'oku 'anautolu ia kiate kināua, "Ko e hā 'oku mo vete ai 'ae 'uhiki'i 'asi?" ³⁴ Pea na pehē, "'Oku 'aonga ia ki he 'Eiki.'" ³⁵ Pea na'a na taki ia kia Sisū: pea na 'ai hona kofu ki he 'uhiki'i 'asi, 'o na fakaheka ki ai 'a Sisū. ³⁶ Pea 'i he'enau ō, na'a nau folahi honau ngaahi kofu 'i he hala. ³⁷ Pea kuo ha'u ia 'o ofi, 'i he tahifohifo 'oe mo'unga ko 'Olive, pea kamata fiefia mo fakamālō 'ae kau ākongā kotoa pē ki he 'Otua 'aki 'ae le'o lahi, koe'uhi ko e ngaahi

ngāue lahi kotoa pē kuo nau mamata ki ai; ³⁸ ‘O pehē, “‘Oku monū‘ia ‘ae Tu‘i ‘oku hā‘ele mai ‘i he huafa ‘o Sihova:’ Ke fiemālie ‘i he langi, pea fakamālō fungani lahi ‘i ‘olunga.” ³⁹ Pea ko e Fālesi ni‘ihi ‘i he kakai na‘a nau pehē kiate ia, “‘Eiki, lolomi ho‘o kau ākongā.” ⁴⁰ Pea lea ia, ‘o pehēange kiate kinautolu, “‘Oku ou tala atu kiate kimoutolu, Kapau ‘e fakalongo pē ‘akinautolu ni, ‘e kalanga leva ‘ae ngaahi maka.”

⁴¹ ¶ Pea kuo ha‘u ia ‘o ofi, pea vakai ia ki he kolo, pea tangi ai, ⁴² ‘o pehē, “Taumaiā na‘a ke ‘ilo, ‘io, ‘e koe, ‘i ho ‘aho ko eni, ‘ae ngaahi me‘a ‘oku kau ki ho‘o fiemālie! Ka ko eni kuo fufū ia mei ho mata. ⁴³ Koe‘uhi ‘e hoko ‘ae ngaahi ‘aho kiate koe, ‘e tanu puke ai ‘a ho ngaahi fili, ‘o takatakai koe, mo kāpui koe, pea tāpuni ko e mei he potu kotoa pē. ⁴⁴ Pea ‘e holoki hifo ko e ‘o a‘u ki he kelekele, mo ho‘o fānau ‘iate koe; pea ‘e ‘ikai te nau tuku ‘iate koe ha maka *kuo fokotu‘u* ki ha maka; koe‘uhi na‘e ‘ikai te ke ‘ilo ‘ae kuonga ‘o ho ‘a‘ahi ‘anga.” ⁴⁵ Pea na‘e hū ia ki he falelotu lahi, ‘o ne kamata kapusi kitu‘a ‘akinautolu na‘e fefakatau‘aki ai; ⁴⁶ ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Kuo tohi, ‘Ko hoku fale ko e falelotu:’ ka kuo mou ngaohi ia ‘ko e ‘ana ‘oe kau kaiha‘a.’” ⁴⁷ Pea na‘e ako ia ‘i he falelotu lahi ‘i he ‘aho kotoa pē. Ka na‘e holi ke tāmāte‘i ia ‘e he kau taula‘eiki lahi mo e kau tangata tohi mo e kau matāpule ‘oe kakai. ⁴⁸ Ka na‘e ‘ikai te nau ‘ilo pe ko e hā te nau fai: he kuo tokanga lahi ‘ae kakai kotoa pē ke nau fanongo kiate ia.

20

1 ‘Oku fakahā ‘e Kalaisi ‘ene pule ‘i he‘ene fehu‘i

ki he papitaiso 'a Sione. 9 Ko e fakatātā 'oe ngoue vaine. 19 Ki he tukuhau kia Sisa. 27 'Oku ne fakahā 'ae toetu'u ki he kau Sātusi. 41 Ko e foha fēfē 'o Tevita 'a Kalaisi. 45 'Oku ne ta'ofi eni kau ākongā ke nau vakai ki he kau tangata tohi.

¹ Pea pehē, ko e 'aho 'e taha 'i he ngaahi 'aho ko ia, 'i he'ene akonaki ki he kakai 'i he falelotu lahi, mo malanga'aki 'ae ongoongolelei, na'e ha'u 'ae kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi pea mo e mātu'a, ² Mo nau lea kiate ia, 'o pehē, "Talamai kiate kimautolu pe ko e pule fē 'oku ke fai ai 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko hai ia ne ne tuku 'ae pule ni kiate koe?" ³ Pea lea ia, 'o pehēange kiate kinautolu, "Te u fehu'i foki kiate kimoutolu ha me'a 'e taha; pea tala mai kiate au: ⁴ Ko e papitaiso 'a Sione, na'e mei he langi ia, pe mei he tangata?" ⁵ Pea nau fealēlea'aki, 'o pehē, "Kapau te tau pehē, 'Mei he langi,' te ne pehē mai, 'Ko e hā na'e 'ikai ai te mou tui kiate ia?' ⁶ Pea kapau te tau pehē, 'Mei he tangata;' 'e lisingi 'aki 'ae maka 'akitautolu 'e he kakai kotoa pē: he 'oku nau 'ilo pau ko e palōfita 'a Sione." ⁷ Pea na'a nau pehēange, kuo 'ikai te nau 'ilo pe na'e mei fē ia. ⁸ Pea pehē 'e Sisu kiate kinautolu, "Pea 'e 'ikai te u tala kiate kimoutolu pe ko e pule fē 'oku ou fai ai 'ae ngaahi me'a ni." ⁹ Pea na'a ne kamata lea 'aki 'ae fakatātā ni ki he kakai; "Ko e tangata 'e tokotaha na'a ne tō 'ae ngoue vaine, 'o ne tuku ia ki he kau tauhi ngoue, pea fononga mama'o ia 'o fuoloa ai. ¹⁰ Pea hokosia 'ae to'ukai, pea ne fekau 'ae tamaio'eiki ki he kau tauhi ngoue, koe'uhi ke nau 'omi kiate ia ha fua 'oe ngoue vaine: ka na'e te'ia ia 'e he kau tauhi ngoue, 'onau kapusi ia ta'eha'aneme'a. ¹¹ Pea toe fekau

‘e ia ‘ae tamaio‘eiki ‘e taha: pea na‘a nau te‘ia foki ia, pea lahi ‘enau fai kovi *kiate ia*, mo nau kapusi ta‘eha‘aneme‘a. ¹² Pea toe fekau ‘e ia ‘a hono toko tolu: pea na‘a nau te‘ia foki ia, ‘onau lī *ia* kitua‘ā. ¹³ Pea toki pehē ‘e he ‘eiki ‘oe ngoue vaine, ‘Ko e hā te u fai? Te u fekau atu hoku foha ‘ofa‘anga: hei‘ilo ka nau ka mamata ai te nau faka‘apa‘apa kiate ia.’ ¹⁴ Ka kuo mamata ki ai ‘ae kau tauhi ngoue, pea nau fealēlea‘aki, ‘o pehē, ‘Ko eni ‘ae foha hoko: ha‘u ke tau tāmata‘i ia, kae ‘atautolu ‘ae tofi‘a.’ ¹⁵ Pea na‘a nau lī ia kitua‘ā ngoue vaine, ‘o tāmata‘i *ia*. “Pea ko e hā ‘e fai ‘e he ‘eiki ‘oe ngoue vaine kiate kinautolu? ¹⁶ ‘E ha‘u ia ‘o faka‘auha ‘ae kau tauhi ngoue ko ia, pea tuku ‘ae ngoue ki he kakai kehe.” Pea ‘i he‘enau fanongo *ai*, na‘a nau pehē, “Ke ‘oua ‘aupito.” ¹⁷ Pea vakai atu ‘e ia kiate kinautolu, ‘o ne pehē, “Ka ko e hā eni kuo tohi, ‘Ko e maka na‘e li‘aki ‘e he kau tufunga, kuo hoko ia ko e fungani *maka* tuliki?”

¹⁸ Ko ia ia ‘e tō ki he maka ko ia, ‘e mafesifesi ai ia; ka ko ia ‘e tō ki ai ia, ‘e momosi ia ‘o efu.”

¹⁹ ¶ Pea na‘e holi ‘ae kau taula‘eiki lahi mo e kau tangata tohi ‘i he feitu‘ula‘ā pe ko ia ke nau puke ia; ka na‘a nau manavahē ki he kakai: he na‘a nau ‘ilo kuo ne lea ‘aki ‘ae fakatātā ni kiate kinautolu. ²⁰ Pea na‘a nau lamasī *ia*, ‘onau fekau atu ‘ae kau mataki ke nau fai fakafieangatonu, koe‘uhi ke nau femioekina ia ‘i he‘ene lea, ka nau tukuange ai ia ki he mālohi mo e pule ‘ae pule. ²¹ Pea na‘a nau fehu‘i kiate ia, ‘o pehē, “‘Eiki, ‘oku mau ‘ilo ‘oku ke lea mo ako totonu, pea ‘oku ‘ikai te ke fai filifilimānako, ka ‘oku ke akonaki ‘aki ‘ae hala ‘oe ‘Otua ‘i he mo‘oni. ²² ‘Oku ngofua ke mau ‘atu ‘ae tukuhau kia Sisa, pe ‘ikai?” ²³ Ka na‘e ‘ilo ‘e ia ‘enau kākā, pea ne

pehē kiate kinautolu, “Ko e hā ‘oku mou ‘ahi‘ahi‘i ai au?” ²⁴ Fakahā mai ‘ae tenali. “Ko e mata mo e tohi ‘a hai ‘oku ‘i ai?” Pea nau lea, ‘o pehēange, “‘A Sisa.” ²⁵ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko ia ‘atu kia Sisa ‘ae ngaahi me‘a ‘a Sisa, pea ki he ‘Otua ‘ae ngaahi me‘a ‘ae ‘Otua.” ²⁶ Pea na‘e ‘ikai te nau fa‘a femioekina ia, ‘i he‘ene ngaahi lea ‘i he ‘ao ‘oe kakai: pea na‘a nau ofo ‘i he‘ene lea, mo nau fakalongo pe.

²⁷ ¶ Pea na‘e toki ha‘u ‘ae ni‘ihi ‘oe Satusi, ‘akinautolu ‘oku pehē ‘oku ‘ikai ha toetu‘u; ‘onau fehu‘i kiate ia, ²⁸ “‘o pehē, ‘Eiki, na‘e tohi ‘e Mōsese kiate kinautolu, “‘Kapau ‘e mate ‘ae tokoua ‘o ha tangata, ka ‘oku ai hono uaifi, pea mate ia ta‘eha‘anefānau, ke ma‘u ‘e hono tokoua ‘a hono uaifi, ‘o fakatupu ‘ae hako ki hono tokoua. ²⁹ Pea na‘e ai ‘ae kāinga ‘e toko fitu: pea ma‘u ‘e he ‘uluaki ‘ae uaifi, pea mate ia ta‘eha‘anefānau. ³⁰ Pea ma‘u ia ‘e he toko ua ko hono uaifi, pea mate ia ta‘eha‘anefānau. ³¹ Pea ma‘u ia ‘e hono toko tolu; pea pehē pe ō a‘u ki hono toko fitu: ka na‘a nau mate ta‘eha‘anaufānau. ³² Pea mate fakamui foki ‘ae fefine. ³³ Ko ia ‘i he toetu‘u ko e uaifi ‘o hai ia ‘iate kinautolu? He na‘e ma‘u ia ‘e he toko fitu ko honau uaifi.” ³⁴ Pea lea ‘a Sisu, ‘o pehēange kiate kinautolu, “Ko e fānau ‘a māmani ‘oku mali pea foaki ke mali: ³⁵ Ka ko kinautolu ‘e ‘aonga ke ma‘u ‘ae mama ko ia, mo e toetu‘u mei he mate, ‘e ‘ikai te nau fakamaau pe foaki ke fakama‘u: ³⁶ Pea ‘e ‘ikai te nau toe mate: he ko e fānau ‘ae ‘Otua ‘akinautolu ‘o hangē ko e kau ‘āngelo; mo e fānau ‘oe toetu‘u. ³⁷ Ka ko e fokotu‘u ‘oe mate, na‘e fakahā ia ‘e Mōsese, mei he ‘ulu‘akau, ‘i he‘ene ui ‘ae ‘Eiki ‘ko e ‘Otua ‘o ‘Epalahame, mo e ‘Otua ‘o ‘Aisake, mo e

‘Otua ‘o Sēkope.’ ³⁸ He ‘oku ‘ikai ko e ‘Otua ia ‘oe mate, ka ko e mo‘ui: he ‘oku mo‘ui kotoa pē kiate ia.”

³⁹ ¶ Pea leaange ‘ae ni‘ihi ‘oe kau tangata tohi, ‘o pehē, “‘Eiki, kuo ke lea totonu.” ⁴⁰ Pea hili ia na‘e ‘ikai te nau fa‘a fai mo ha fehu‘i kiate ia. ⁴¹ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “‘Oku fēfē ‘enau lau ko Kalaisi ko e foha ‘o Tevita? ⁴² Kae pehē ‘e Tevita ‘i he tohi ‘oe ngaahi Saame,

‘Na‘e folofola ‘a Sihova ki hoku ‘Eiki,

Nofo koe ki hoku nima to‘omata‘u,

⁴³ Kae‘oua ke u ngaohi ho ngaahi fili ko ho tu‘ungava‘e.” ⁴⁴ Ko ia na‘e ui ia ‘e Tevita ko e “‘Eiki,’ pea ko hono foha fēfē ia?”

⁴⁵ ¶ Pea toki pehē ‘e ia ki he‘ene kau ākongā, ‘i he ‘ao ‘oe kakai kotoa pē, ⁴⁶ “‘Vakai ki he kau tangata tohi, ‘akinautolu ‘oku nau manako ke ‘alu mo e kofu fakatōtōlofa, mo nau lelei‘ia ‘i he fetapa ‘i he ngaahi potu fakatau, mo e nofo‘anga mā‘olunga ‘i he ngaahi falelotu, mo e potu lelei ‘i he ngaahi kātoanga; ⁴⁷ ‘Oku nau fa‘ao ‘ae ngaahi fale ‘oe kau fefine kuo mate honau husepāniti, mo fai fakalōloa ‘ae ngaahi lotu ‘i he kākā: ‘e ma‘u ‘ekinautolu ni ‘ae mala‘ia lahi.”

21

1 ‘Oku lelei ‘a Kalaisi ‘i he ngāue ‘ae fefine masiva kuo mate hono husepāniti. 5 ‘Oku ne fakahā ‘ae faka‘auha ‘oe falelotu lahi, mo e kolo ko Selūsalema. 25 Ko e ngaahi faka‘ilonga ‘e mu‘omu‘a ‘i he ‘aho fakamui. 34 ‘Oku ne ako ke nau fa‘a le‘o.

¹ Pea vakai atu ‘e ia, ‘o ne mamata ki he lī ‘e he kakai koloa‘ia ‘enau me‘a foaki ki he tuku‘anga

koloa. ² Pea mamata foki 'e ia ki he fefine masiva, kuo mate hono husepāniti, 'oku ne lī ki ai 'ae kihi'i pa'anga 'e ua. ³ Pea pehē 'e ia, "Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, ko e fefine ni kuo mate hono husepāniti mo paea, kuo ne lī ki ai 'o lahi hake 'iate kinautolu kotoa pē: ⁴ He kuo lī 'ekinautolu ni kotoa pē ki ai 'ae ngaahi me'a foaki ki he 'Otua, mei he'enua koloa lahi: ka kuo lī 'e ia ki ai, mei he'ene masiva, 'a 'ene mo'ui kotoa pē."

⁵ ¶ Pea 'i he lea 'ae ni'ihi ki he falelotu lahi, ki hono teunga'aki 'ae ngaahi maka lelei mo e ngaahi me'a foaki, ne pehē 'e ia, ⁶ "Ko e ngaahi me'a 'oku mou mamata ki ai ni, 'e hoko 'ae ngaahi 'aho 'e 'ikai mahili ai ha maka ki ha maka, ka 'e laku kotoa pē ki lalo." ⁷ Pea na'a nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, "Eiki, 'e hoko afe 'ae ngaahi me'a ni? Pea ko e hā 'ae faka'ilonga 'oka hoko 'ae ngaahi me'a ni?" ⁸ Pea pehē 'e ia, "Vakai, telia na'a kākaa'i 'akimoutolu: koe'uhi 'e ha'u 'ae tokolahi 'i hoku hingoa 'onau pehē, 'Ko au ia;' pea "Oku ofi mai 'ae 'aho:' ko ia 'oua na'a mou muimui kiate kinautolu. ⁹ Ka 'oka mou ka fanongo ki he ngaahi tau mo e ngaahi maveuveu, 'oua na'a mou ilifia: koe'uhi 'e tomu'a hoko 'ae ngaahi me'a ni; ka 'e 'ikai vave 'ae ngata'anga." ¹⁰ Pea toki pehē 'e ia kiate kinautolu, "E tu'u hake 'ae kakai ki he kakai, mo e pule'anga ki he pule'anga; ¹¹ Pea 'e hoko 'ae ngaahi mofuike lahi 'i he potu kehekehe, mo e honge, mo e ngaahi mahaki lahi; pea 'e hā mai mei he langi 'ae ngaahi me'a fakailifia mo e ngaahi faka'ilonga lahi. ¹² Kae te'eki ai ke hoko eni, te nau pukea 'akimoutolu, mo fakatanga'i, mo tukuange 'akimoutolu ki he ngaahi falelotu, mo e

ngaahi fale fakapōpula, 'onau 'omi 'akimoutolu ki he 'ao 'oe ngaahi tu'i mo e pule, koe'uhi ko hoku hingoa. ¹³ Pea 'e hoko ia ko e fakamo'oni kiate kimoutolu. ¹⁴ Ko ia ke fakapapau homou loto, ke 'oua na'a tomu'a fakakaukau 'aia te mou tali 'aki: ¹⁵ He te u foaki kiate kimoutolu 'ae ngutu mo e poto, 'e 'ikai fa'a tali pe ta'ofia 'e homou ngaahi fili kotoa pē. ¹⁶ Ka 'e lavaki'i 'akimoutolu 'e he mātu'a, mo e tokoua, mo e kāinga, mo e kaume'a; pea te nau tāmata'i homou ni'ihi. ¹⁷ Pea 'e fehi'anekina 'akimoutolu 'i he kakai kotoa pē koe'uhi ko hoku hingoa. ¹⁸ Ka 'e 'ikai mole ha tu'oni lou'ulu 'i homou 'ulu. ¹⁹ Mou ma'u 'i ho'omou fa'a kātaki 'a homou laumālie. ²⁰ "Pea 'oka mou ka mamata ki he kāpui 'o Selūsalema 'aki 'ae ngaahi matatau, mou toki 'ilo kuo ofi hono faka'auha. ²¹ Pea tuku ke toki feholaiki ai ki he ngaahi mo'unga 'akinautolu 'oku 'i Siutea; pea ko kinautolu 'oku 'i kolo ke nau 'alu atu; pea 'oua na'a hū ki ai 'akinautolu 'oku nofo 'i he tuku'uta. ²² He ko e 'ngaahi 'aho eni 'oe totongi,' koe'uhi ke fakamo'oni 'ae me'a kotoa pē kuo tohi. ²³ Ka 'e mala'ia 'akinautolu 'e feitama, mo kinautolu 'e toutama, 'i he ngaahi 'aho ko ia! Koe'uhi 'e ai 'ae mamahi lahi ki he fonua, mo e houhau ki he kakai ni. ²⁴ Pea 'e tō 'akinautolu 'i he mata 'oe heletā, pea 'e taki pōpula ki he pule'anga kotoa pē: pea 'e malaki hifo 'a Selūsalema 'e he kakai Senitaile, kae'oua ke kakato 'ae kuonga 'oe kakai Senitaile.

²⁵ ¶ "Pea 'e ai 'ae ngaahi faka'ilonga 'i he la'ā, mo e māhina, mo e ngaahi fetu'u; pea 'e 'i he māmani 'ae mamahi 'oe ngaahi kakai, mo e puputu'u, koe'uhi ko e 'u'ulu 'ae tahi mo e ngaahi peau:

²⁶ Ka 'e mole 'ae loto 'oe kakai 'i he manavahē,

mo tu'otu'atamaki ki he ngaahi me'a 'e hoko ki māmani: koe'uhi 'e ngalulululu 'ae ngaahi mālohi 'oe langi. ²⁷ Pea te nau toki mamata ki he Foha 'oe tangata 'oku ha'u 'i he ngaahi 'ao, mo e mālohi mo e nāunau lahi. ²⁸ Pea 'i he kamata hoko mai 'ae ngaahi me'a ni, mou sio hake, pea hanga hake homou 'ulu; he 'oku ofi mai homou huhu'i." ²⁹ Pea na'e lea 'aki 'e ia 'ae fakatātā kiate kinautolu; "Vakai ki he 'akau ko e fiki, pea mo e ngaahi 'akau kotoa pē; ³⁰ 'Oka tupu hono muka, 'oku mou mamata, pea mou 'ilo ai 'oku ofi mai 'ae fa'ahita'u mafana. ³¹ Pea 'e pehē foki 'akimoutolu, 'oka mou ka mamata ki he hoko 'oe ngaahi me'a ni, mou 'ilo 'oku ofi mai 'ae pule'anga 'oe 'Otua. ³² "Ko e mo'oni 'oku ou tala kiate kimoutolu, 'E 'ikai mole 'ae to'utangata ni, kae'oua ke fakamo'oni kotoa pē. ³³ 'E mole 'ae langi mo māmani; ka 'e 'ikai mole 'a 'eku ngaahi lea.

³⁴ ¶ "Kae vakai kiate kimoutolu, telia na'a 'iloange kuo ta'omia homou loto 'i he kai fekinaki, mo e kona, mo e tokanga ki he mo'ui ni, pea hoko fakafokifā ai 'ae 'aho ko ia kiate kimoutolu. ³⁵ Koe'uhi 'e hoko ia 'o hangē ko e hele kiate kinautolu kotoa pē 'oku nau nofo 'i he funga 'o māmani fulipē. ³⁶ Ko ia mou le'o, pea lotu ma'uaipē, koe'uhi ke mou 'aonga ke hao mei he ngaahi me'a ni kotoa pē 'e hoko, pea ke tutu'u 'i he 'ao 'oe Foha 'oe tangata." ³⁷ Pea na'e ako ia 'i he 'aho 'i he falelotu lahi; pea 'i he pō, na'a ne 'alu kitua'ā 'o nofo 'i he mo'unga 'oku ui ko 'Olive. ³⁸ Pea na'e ha'u hengihengi 'ae kakai kotoa pē kiate ia 'i he falelotu lahi, ke nau fanongo kiate ia.

22

1 'Oku loto 'ae kakai Siu ke fakapoongi 'a Kalaisi.
 3 'Oku hū 'a Sētane kia Siutasi ke ne lavaki'i 'a Kalaisi. 7 'Oku te u'e he kau 'apose'olo 'ae Lakaatu.
 19 'Oku fokotu'u 'e Kalaisi 'ae 'ohomohe tapu, 21 'Oku ne fakahā 'ae lavaki'i. 24 'Oku ne ta'ofi 'ene kau ākongā ke 'oua te nau fiela'hi. 31 'Oku ne fakahā kia Pita 'e 'ikai mate 'ene tui. 34 Ka te ne fakafisinga'i ia 'o liunga tolu. 39 'Oku ne hū 'i he ngoue, pea ne mamahi. 47 'Oku lavaki'i ia 'aki 'ae 'uma. 50 'Oku ne fakamo'ui 'ae telinga 'o Malikusi. 34 'Oku fakafisinga 'e Pita kiate ia 'o liunga tolu. 63 'Oku ngaohi kovi ia, 66 Pea ne fakahā ko e 'Alo ia 'oe 'Otua.

1 Pea na'e ofi mai 'ae kātōanga 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'aia 'oku ui ko e Lakaatu.
 2 Pea na'e fifili 'e he kau taula'eiki lahi mo e kau tangata tohi pe fēfee'i 'enau tāmāte'i ia; ka na'a nau manavahē ki he kakai.

3 ¶ Pea hū ai 'a Sētane kia Siutasi na'e hingoa ko 'Isikaliote, ko e taha ia 'i he toko hongofulu ma toko ua. 4 Pea 'alu ai ia, 'onau alea mo e kau taula'eiki lahi mo e kau matāpule, pe fēfē 'ene lavaki'i ia kiate kinautolu. 5 Pea na'a nau fiefia, 'o alea fakapapau ke 'atu ha pa'anga kiate ia. 6 Pea loto ia ki ai 'o ne lamasi ke tu'umālie 'ene lavaki ia kiate kinautolu 'i he 'ikai 'i ai ha kakai.

7 ¶ Pea hokosia 'ae 'aho 'oe mā ta'eme'afakatupu, 'aia 'oku totonu ke tāmāte'i ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu. 8 Pea fekau'i 'e ia 'a Pita mo Sione, 'o pehē, "Mo ō, 'o teuteu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu ma'atautolu, koe'uhi ke tau kai." 9 Pea na'a na pehē kiate ia, "Ko e potu fē 'oku ke loto ke ma teuteu ai?" 10 Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Vakai, 'i

ho'omo hū ki he kolo, te mo fetaulaki mo e tangata 'oku ne fua 'ae hina vai; mo muimui 'iate ia ki he fale 'e hū ia ki ai. ¹¹ Pea mo pehē ki he 'eiki 'oe fale, "Oku pehē mai 'ae 'Eiki kiate koe, "Kofa'ā ia 'ae potu te mau kai ai 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu mo 'eku kau ākongā?" ¹² Pea 'e fakahā 'e ia kiate kimoua 'ae potu lahi 'i 'olunga kuo teu'i: pea mo teuteu ai." ¹³ Pea na'a na ō, 'o na 'ilo 'o hangē ko 'ene lea kiate kinaua; pea na'a na teuteu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu. ¹⁴ Pea kuo hokosia 'ae feitu'u efiāfi, pea nofo hifo ia, mo e kau 'aposecolo 'e toko hongofulu ma toko ua. ¹⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Kuo u holi 'i he holi lahi, ke tau kai mo kimoutolu 'a e *feilaulau* 'oe Lakaatu ni 'i he te'eki ai te u mate. ¹⁶ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu. 'E 'ikai te u toe kai ia, kae'oua ke fakamo'oni ia 'i he pule'anga 'oe 'Otua." ¹⁷ Pea to'o 'e ia 'ae ipu, 'o ne fakafeta'i, 'o pehē, "To'o eni, 'o tufaki kiate kimoutolu: ¹⁸ He 'oku ou tala atu kiate kimoutolu, 'E 'ikai te u inu 'i he fua 'oe vaine, kae'oua ke hokosia 'ae pule'anga 'oe 'Otua."

¹⁹ ¶ Pea to'o 'e ia 'ae mā, 'o ne fakafeta'i, mo tofitofi ia, 'o ne 'atu kiate kinautolu, 'o pehē, "Ko hoku sino eni, 'aia kuo foaki koe'uhi ko kimoutolu: fai eni 'i he fakamanatu kiate au." ²⁰ Pea hili 'ae 'ohomohe na'eto'o foki'e ia 'ae ipu, 'o pehē, "Ko e ipu ni ko e fuakava fo'ou 'i hoku toto, 'aia 'oku lilingi koe'uhi ko kimoutolu.

²¹ ¶ "Kae vakai, ko e nima 'o ia 'oku ne lavaki'i au, 'oku 'iate au 'i he keinanga'anga. ²² Pea ko e mo'oni 'oku 'alu 'ae Foha 'oe tangata, 'o hangē ko ia kuo tu'utu'uni: ka 'e mala'ia 'ae tangata ko ia te ne lavaki'i ia!" ²³ Pea na'a nau kamata

fakafefehu'i'aki 'iate kinautolu, pe ko hai ia 'iate kinautolu 'e fai 'ae me'a ni.

²⁴ ¶ Pea na'e ai 'ae kikihi foki 'iate kinautolu, pe ko hai 'iate kinautolu 'e lahi. ²⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "Ko e ngaahi tu'i 'oe Senitaile 'oku nau pule'i 'akinautolu: pea ko kinautolu 'oku pule kakaha, 'oku nau ui 'akinautolu 'ko e angalelei.' ²⁶ Ka 'e 'ikai pehē 'iate kimoutolu: ka ko ia 'oku lahi 'iate kimoutolu, tuku ke tatau ia mo e ki mui; pea mo ia 'oku pule, ke tatau mo ia 'oku tauhi. ²⁷ He ko hai 'oku lahi, ko ia 'oku ne nofo 'o kai, pe ko ia 'oku ne tauhi? 'Ikai ko ia 'oku nofo 'o kai? Ka 'oku ou 'iate kimoutolu 'o hangē ko ia 'oku tauhi. ²⁸ "Ko kimoutolu ia kuo nofoma'u mo au, 'i hoku ngaahi 'ahi'ahi. ²⁹ Pea 'oku ou tu'utu'uni kiate kimoutolu ha pule'anga, 'o hangē ko e tu'utu'uni 'a 'eku Tamai kiate au; ³⁰ Koe'uhi ke mou kai mo inu 'i he'eku keinanga'anga 'i hoku pule'anga, mo nofo 'i he ngaahi nofo'a, 'o fakamaau 'ae fa'ahinga 'e hongofulu ma ua 'o 'Isileli.

³¹ ¶ "Pea na'e pehē 'e he 'Eiki, Saimone, Saimone, vakai, 'oku holi 'a Sētane kiate kimoutolu, koe'uhi ke ne fakatanga'i 'akimoutolu 'o hangē ko e uite. ³² Ka kuo u hūfia koe, ke 'oua na'a mate ho'o tui: pea 'oka ke ka toe liliu, ke ke tokoni ho kāinga." ³³ Pea pehē 'e ia kiate ia, "Eiki, te u 'alu mo koe ki he fale fakapōpula mo e mate." ³⁴ Pea pehē 'e ia, "Pita, 'oku ou tala kiate koe, 'E 'ikai 'u'ua 'ae moa 'i he 'aho ni, kae'oua ke tu'o tolu hao fakafisi, 'o pehē, 'oku 'ikai te ke 'ilo au." ³⁵ Pea pehē 'e ia kiate kinautolu, "I he'eku fekau atu 'akimoutolu ta'ehakatopa'anga, pe ha kato kai, pe ha topuva'e, na'a mou masiva 'i ha me'a?" Pea nau

pehē, “Ikai.” ³⁶ Pea pehē ai ‘e ia kiate kinautolu, “Ka ko eni, ko ia ‘oku ma‘u ‘ae kato pa‘anga, ke ne to‘o ia, pea mo e kato kai foki; pea ko ia ‘oku ‘ikai ha‘ane heletā, ke fakatau ‘e ia ‘a hono kofu, pea ma‘u ai ha taha.” ³⁷ He ‘oku ou tala atu kiate kimoutolu, ko e tohi ni, ‘Pea na‘e lau fakataha ia mo e kau angahala,’ ‘e fakamo‘oni ‘iate au: he ko e ngaahi me‘a ‘oku kau kiate au ‘e fakamo‘oni ki ai.” ³⁸ Pea na‘a nau pehē, “Eiki, vakai, ko eni ‘ae heletā ‘e ua.” Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Oku lahi.” ³⁹ Pea ha‘u kitua‘ā ia, ‘o ‘alu ki he mo‘unga ‘oe ‘Olive, ‘o hangē ko ‘ene fa‘a fai; pea muimui ‘a ‘ene kau ākongā kiate ia. ⁴⁰ Pea kuo hoko ia ki he potu, pea ne pehē kiate kinautolu, “Mou lotu ke ‘oua na‘a mou hinga ki he ‘ahi‘ahi.” ⁴¹ Pea mahu‘i ia ‘iate kinautolu, ‘o hangē ko e lisi‘anga maka *hono mama‘o*, pea tū‘ulutui, mo lotu, ⁴² ‘o ne pehē, “E Tamai, kapau ko ho finangalo, ‘ave ‘ae ipu ni ‘iate au: kae‘oua na‘a fai hoku loto, ka ko e finangalo ‘o‘ou.” ⁴³ Pea na‘e fakahā mai ‘ae ‘āngelo mei he langi kiate ia, ‘o ne fakamālohi ia. ⁴⁴ Pea mo‘ua ia ‘i he mamahi lahi, pea ‘āsili ai ‘ene lotu fakamātoato: pea ko ‘ene tauta‘a ko e ta‘ata‘a na‘e tō ‘i he tulutā lalahi ki he kelekele. ⁴⁵ Pea tu‘u hake ia mei he lotu, ‘o ha‘u ia ki he‘ene kau ākongā, ‘o ne ‘ilo ‘akinautolu ‘oku nau mo‘umohea ‘i he mamahi. ⁴⁶ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko e hā ‘oku mou mohe ai? Mou tu‘u ‘o lotu, telia na‘a mou tō ki he ‘ahi‘ahi.”

⁴⁷ ¶ Pea lolotonga ‘ene lea, vakai, ko e kakai, pea mo ia na‘e ui ko Siutasi, ko e taha ‘i he toko hongofulu ma toko ua, na‘e mu‘omu‘a ia kiate kinautolu, ‘o ne ‘unu‘unu atu kia Sisu ke ‘uma ki

ai. ⁴⁸ Ka na'e pehē 'e Sisu kiāte ia, "Siutasi, 'oku ke lavaki'i 'ae Foha 'oe tangata 'aki 'ae 'uma?" ⁴⁹ Pea kuo mamata 'akinautolu na'e 'iate ia 'aia 'e hoko, na'a nau pehē kiāte ia, "'Eiki, te mau taa'i 'aki 'ae heletā?"

⁵⁰ ¶ Pea na'e taa'i 'e honau tokotaha 'ae tamaio'eiki 'ae taula'eiki lahi, 'o ne motuhi hono telinga to'omata'u. ⁵¹ Pea leaange 'a Sisu, 'o pehē, "Tukuā, kuo lahi eni." Pea ne ala ki hono telinga, 'o fakamo'ui ia. ⁵² Pea pehē 'e Sisu ki he kau taula'eiki lahi, mo e kau pule 'oe falelotu lahi, mo e kau mātu'a, na'e ha'u kiāte ia, "Kuo mou omi mo e ngaahi heletā, mo e ngaahi 'akau, 'o hangē ki ha kaiha'a? ⁵³ 'I he'eku 'iate kimoutolu 'i he falelotu lahi 'i he 'aho kotoa pē, na'e 'ikai mafao atu ha nima kiāte au: ka ko homou feitu'upō eni, mo e mālohi 'oe fakapo'uli."

⁵⁴ ¶ Pea na'a nau puke ai ia, pea taki 'o 'omi ia ki he fale 'oe taula'eiki lahi. Pea na'e muimui mama'o atu 'a Pita. ⁵⁵ Pea kuo nau tafu 'ae afi 'i loto fale, 'onau nonofo fakataha, pea nofo ki lalo 'a Pita mo kinautolu. ⁵⁶ Ka na'e mamata kiāte ia 'ae kaunanga 'e tokotaha 'i he'ene nofo *ofi* ki he afi, 'o ne sio fakamama'u kiāte ia, mo pehē, "Na'e 'iate ia foki 'ae tangata ni." ⁵⁷ Pea fakafisi ia, 'o pehē, "'E fefine, 'oku 'ikai te u 'ilo ia." ⁵⁸ Pea toe si'i mo e mamata kiāte ia 'ae tokotaha kehe, 'o ne pehē, "'Oku ke 'onautolu foki." Pea pehēange 'e Pita, "'E tangata, 'oku 'ikai." ⁵⁹ Pea hili nai 'ae feitu'upō 'e taha, mo 'ene lea fakapapau 'ae tokotaha, 'o pehē, "Ko e mo'oni na'e 'iate ia foki 'ae siana ni; he ko e Kāleli ia." ⁶⁰ Pea pehēange 'e Pita, "'E tangata, 'oku 'ikai te u 'ilo 'aia 'oku ke lea ki ai." Pea fakafokifā pe, 'i he'ene kei lea, na'e 'u'ua 'ae moa. ⁶¹ Pea tafoki

‘ae ‘Eiki ki mui, ‘o ne sio kia Pita, pea manatu‘i ‘e Pita ‘ae lea ‘ae ‘Eiki, ‘i he‘ene pehē kiate ia, “‘E te‘eki ai ‘u‘ua ‘ae moa, kuo tu‘o tolu hao fakafisinga ‘iate au.” ⁶² Pea ‘alu kitu‘a ‘a Pita, ‘o tangi mamahi.

⁶³ ¶ Pea ko e kau tangata na‘e puke ‘a Sisu, na‘a nau manuki‘i ‘o taa‘i ia. ⁶⁴ Pea hili ‘enau nono‘o hono mata, na‘a nau sipi‘i hono mata, ‘o fehu‘i kiate ia, ‘o pehē, “Mate mai, Ko hai ia ‘oku ne sipi‘i koe?” ⁶⁵ Pea na‘e lahi ‘ae me‘a kovi kehekehe na‘a nau lea ‘aki kiate ia. ⁶⁶ Pea ‘i he‘ene ‘aho, na‘e fakataha leva ‘ae kau mātu‘a ‘oe kakai mo e kau taula‘eiki lahi mo e kau tangata tohi, ‘onau taki ia ki honau potu fakamaau, ‘onau pehē, ⁶⁷ “Ko koe ko e Kalaisi? Tala mai kiate kimautolu.” Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Kapau te u tala kiate kimoutolu, ‘e ‘ikai te mou tui: ⁶⁸ Pea kapau te u fehu‘i foki, ‘e ‘ikai te mou tala mai kiate au, pe tukuange au. ⁶⁹ Ka hili eni, ‘e nofo ‘ae Foha ‘oe tangata ‘i he nima to‘omata‘u ‘oe māfimafi ‘oe ‘Otua.” ⁷⁰ Pea nau pehē ai kotoa pē, “He ko e ‘Alo koe ‘oe ‘Otua?” Pea tala ‘e ia kiate kinautolu, “‘Oku mou pehē, pea ko au ia.” ⁷¹ Pea na‘a nau pehē, “Koe‘uma‘ā kiate kitautolu mo ha fakamo‘oni? He kuo tau fanongo ‘akitautolu mei hono fofonga ‘o‘ona.”

23

1 ‘Oku talatalaaki ‘a Sisu ‘i he ‘ao ‘o Pailato, pea fekau ia kia Helota. 8 ‘Oku manuki‘i ia ‘e Helota. 12 ‘Oku fe‘ofa‘ofani ‘a Helota mo Pailato. 13 ‘Oku tukuange ‘e Pailato ‘a Palāpasa ki he kakai, kae tuku ‘a Sisu ke tutuki ki he ‘akau. 27 ‘Oku tala ‘e Sisu ‘ae faka‘auha ‘o Selūsalema ki he kau fefine, ‘oku nau tēngihia ia: 34 ‘Oku ne huafa hono ngaahi fili. 39

‘Oku tutuki ki he ‘akau mo ia ‘ae ongo kovi. 46 Ko e pekia ‘a Sisu. 50 Ko e tuku ia ki ho fonualoto.

¹ Pea na’e tutu‘u ‘akinautolu kotoa pē, ‘o taki ia kia Pailato. ² Pea na’a nau kamata talatalaaki‘i ia, ‘o pehē, “Na’a mau ‘ilo ‘ae siana ni ‘oku ne veuveuki ‘ae kakai, ‘o ne ta’ofi ‘ae tukuhau kia Sisa, ‘o ne pehē, ko ia pe ko e Kalaisi ko e Tu‘i.” ³ Pea fehu‘i ‘a Pailato kiate ia, ‘o pehē, “Ko e Tu‘i koe ‘oe kakai Siu?” Pea leaange ‘e ia kiate ia, ‘o pehē, “Ko ia pe.” ⁴ Pea pehē ai ‘e Pailato ki he kau taula’eiki lahi mo e kakai, “‘Oku ‘ikai te u ‘ilo ha kovi ‘i he tangata ni.” ⁵ Pea ‘āsili ai ‘enau lili, ‘o pehē, “‘Oku ne veuveuki ‘ae kakai, ‘o ne ako ‘i Siutea kotoa, ngata mei Kāleli ‘o a‘u ki he potu ni.” ⁶ Pea kuo fanongo ‘a Pailato ki ai, pea fehu‘i ai ia pe ko e tangata Kāleli ia. ⁷ Pea ‘i he’ene ‘ilo ‘oku ne mei he feitu‘u ‘oku pule ai ‘a Helota, pea ne fekau ia kia Helota, ‘aia na’e ‘i Selūsalema foki ‘i he ngaahi ‘aho ko ia.

⁸ ¶ Pea ‘i he mamata ‘a Helota kia Sisu, na’e fiefia lahi ia; he kuo fuoloa mo ‘ene holi ke mamata ki ai, koe‘uhi kuo ne fanongo ki he ngaahi me‘a lahi ‘iate ia: pea ne faka‘amu ke mamata ki ha‘a ne fai ha me‘a mana. ⁹ Pea na’e lahi ‘ene ngaahi ‘eke kiate ia, ka na’e ‘ikai si‘i lea ‘e ia ki ai. ¹⁰ Pea na’e tutu‘u ‘ae kau taula’eiki lahi mo e kau tangata tohi, ‘onau talatalaaki mālohi ia. ¹¹ Pea taukaea ia ‘e Helota, mo ‘ene kautau, mo nau manuki‘i, pea nau ‘ai ‘ae kofu ngingila kiate ia, ‘o toe fekau ia kia Pailato.

¹² ¶ Pea ko e ‘aho ko ia na’e fe‘ofu‘ofani ai ‘a Pailato mo Helota: he kuo loa ‘ena fe‘ite‘itani.

¹³ ¶ Pea kuo fakataha ‘e Pailato ‘ae kau taula’eiki lahi, mo e kau matāpule, mo e kakai, ¹⁴ Pea ne pehē kiate kinautolu, “Kuo mou ‘omi ‘ae tangata ni kiate

au, 'o hangē ko ha taha 'oku ne veuveuki 'ae kakai pea vakai, kuo u 'ekeaia 'i homou 'ao; pea 'oku 'ikai te u 'ilo ha kovi 'oe tangata ni 'i he ngaahi me'a ko ia 'oku mou talatalaaki 'i ai ia: ¹⁵ Pea ko Helota foki; he na'aku fekau 'akimoutolu kiate ia; pea vakai, 'oku 'ikai ha me'a 'oku totonu ke mate ai ia." ¹⁶ Ko ia te u tautea ia, pea tukuange." ¹⁷ (He kuo totonu ke ne tukuange kiate kinautolu ha tokotaha 'i he kātoanga.) ¹⁸ Pea na'a nau kalanga fakataha kotoa pē, 'o pehē, "Ave 'ae tangata ni, kae tuku mai 'a Palāpasa kiate kinautolu." ¹⁹ ('Aia na'e lī ki he fale fakapōpula, koe'uhi ko 'ene fakaaaoa 'i he kolo, mo e fakapō.) ²⁰ Ka na'e loto 'a Pailato ke tukuange 'a Sisu, ko ia ne ne toe lea ai *kiate kinautolu*. ²¹ Ka na'a nau kalanga, 'o pehē, "Tutuki ki he 'akau, tutuki ia ki he 'akau." ²² Pea lea ia kiate kinautolu ko hono tu'o tolu, "Koe'uma'a, ko e hā ha kovi kuo ne fai? 'Oku 'ikai te u 'ilo ha me'a ke mate ai ia: ko ia te u tautea ia, pea tukuange." ²³ Ka na'e mālohi 'enau lea pea longoa'a lahi, 'onau pehē, "Ke tutuki ia ki he 'akau." Pea na'e mālohi 'ae le'o 'okinautolu mo e kau taula'eiki lahi. ²⁴ Pea fekau 'e Pailato ke fai 'o hangē ko honau loto. ²⁵ Pea ne tukuange kiate kinautolu ia na'a nau holi ki ai, 'aia na'e lī ki he fale fakapōpula, koe'uhi ko e fakaaaoa mo e fakapō; ka ne tukuange 'a Sisu ki honau loto.

²⁶ ¶ Pea 'i he'enau kei taki atu ia, na'a nau puke 'ae tokotaha ko Saimone, ko e Sailini, 'oku ha'u mei he tuku'uta, pea na'a nau hili kiate ia 'ae 'akau, ke ne fua 'o muimui ia Sisu. ²⁷ Pea na'e muimui kiate ia 'ae kakai tokolahi, mo e kau fefine, 'onau tangi mo tangilāulau koe'uhi ko ia. ²⁸ Ka na'e tafoki 'a Sisu kiate kinautolu, 'o ne pehē, "Ae ngaahi 'ofefine 'o Selūsalema, 'Oua na'a mou tangi

koe'uhi ko au, kae tangi koe'uhi ko kimoutolu, pea mo ho'omou fānau. ²⁹ Vakai, he 'oku ofi mai 'ae ngaahi 'aho te nau pehē ai, "Oku monū'ia 'ae pa'a, pea mo e manāva na'e 'ikai fānau, mo e huhū na'e 'ikai fakahuhū'aki.' ³⁰ Pea te nau toki kamata lea ai ki he ngaahi mo'unga, "Holo mai kiate kimautolu:" pea ki he ngaahi tafungofunga, "U'ufi 'akimautolu." ' ³¹ He kapau te nau fai 'ae ngaahi me'a ni ki he 'akau mata, ko e hā 'e fai ki he mōmoa?" ³² Pea na'e tataki mo ia foki 'ae ongo fai kovi 'e toko ua ke tāmata'i. ³³ Pea kuo nau hoko ki he potu 'oku ui ko Kalivali, na'a nau tuki ia 'i ai ki he 'akau, mo e ongo fai kovi, ko e tokotaha ki he nima to'omata'u, mo e tokotaha ki he nima to'ohema.

³⁴ ¶ Pea toki pehē 'e Sisu, "E Tamai, fakamole-mole 'akinautolu; he 'oku 'ikai te nau 'ilo 'aia 'oku nau fai." Pea na'a nau vahevahe 'a hono ngaahi kofu, 'o talotalo. ³⁵ Pea tu'u 'ae kakai, 'o mamata. Pea nau manuki mo e kau matāpulekiate ia, 'o pehē, "Na'e fakamo'ui 'e ia 'ae kakai; tuku ke ne fakamo'ui ia, 'o kapau ko e Kalaisi ia, ko e 'ofeina 'ae 'Otua." ³⁶ Pea manuki'i foki ia 'e he kau tau, mo nau 'alu ange, 'o 'atu 'ae vaimahi kiate ia, ³⁷ Mo nau pehē, "Kapau ko e tu'i koe 'oe kakai Siu, fakamo'ui koe." ³⁸ Pea na'e tohi foki 'i 'olunga 'iate ia, 'ae tohi 'i he lea fakaKiliki, mo e lea fakaLoma, mo e lea fakaHepelū, KO ENI 'AE TU'I 'OE KAKAI SIU.

³⁹ ¶ Pea na'e manuki kiate ia 'ae tokotaha 'oe ongo fai kovi na'e tautau, 'o ne pehē, "Kapau ko e Kalaisi koe, fakamo'ui koe mo kimaua." ⁴⁰ Ka na'e leaange 'a hono toko ua, 'o ne valoki ia, 'o pehē, "Ikai te ke manavahē koe ki he 'Otua, he 'oku ke mala'ia foki? ⁴¹ Pea 'oku totonu kiate kitaua, he

ko e totongi totonu 'o 'eta ngāue: ka na'e 'ikai ha kovi 'e fai 'e he tangata ni." ⁴² Pea pehē 'e ia kia Sisu, "Eiki ke ke manatu 'i au, 'oka ke ka hoko ki ho pule'anga." ⁴³ Pea pehēange 'e Sisu kiate ia, "Oku ou tala mo'oni kiate koe, Te ta 'i Palataisi mo au he 'aho ni." ⁴⁴ Pea ko hono ono nai ia 'oe feitu'ula'ā, pea na'e fakapo'uli 'ae fonua kotoa pē, 'o a'u ki hono hiva 'oe feitu'ula'ā. ⁴⁵ Pea fakapo'uli 'ae la'ā, pea mahae ua mālie 'ae puipui 'oe falelotu lahi.

⁴⁶ ¶ Pea tangi le'o lahi 'a Sisu, 'o ne pehē, "E Tamai, "oku ou tuku hoku laumālie ki ho nima: pea hili 'ene lea pehē, pea pekia ia.'" ⁴⁷ Pea kuo mamata 'ae 'eikitau ki he me'a kuo fai, pea fakamālō ia ki he 'Otua, 'o ne pehē, "Tā ko e mo'oni ko e tangata mā'oni'oni eni." ⁴⁸ Pea mo e kakai kotoa pē na'e kātoa ki he vakai 'oe me'a ko ia, 'i he'enu mamata ki he ngaahi me'a na'e fai, na'a nau si fatafata, 'o toe 'alu. ⁴⁹ Pea ko hono kāinga kotoa pē, mo e kau fefine na'e muimui 'iate ia mei Kāleli, na'a nau tutu'u mei he mama'o, 'o vakai ki he ngaahi me'a ni.

⁵⁰ ¶ Pea vakai, ko e tangata na'e hingoa ko Siosefa, ko e fakamaau, ko e tangata lelei pea angatonu: ⁵¹ (Na'e 'ikai loto ia ki he fakakaukau mo e ngāue 'anautolu:) ko e 'Alematea ia, ko e kolo 'oe kakai Siu: pea na'e tatali foki ia ki he pule'anga 'oe 'Otua. ⁵² Na'e 'alu ia kia Pailato, 'o ne kole 'ae sino 'o Sisu. ⁵³ Pea ne vete hifo ia, 'o fakakoloa 'aki ia 'ae tupenu lelei, 'o tuku ia ki he fonualoto kuo tā 'i he loto maka, 'aia na'e te'eki fakatokoto ai ha tokotaha. ⁵⁴ Pea ko e 'aho teuteu ia, pea kuo ofi 'ae Sāpate. ⁵⁵ Ko e kau fefine foki, na'e omi mo ia mei Kāleli, na'a nau muimui mai, 'o, mamata ki he

fonualoto, mo e tuku 'o hono sino. ⁵⁶ Pea na'a nau liu mai, 'o tokonaki 'ae ngaahi 'akau namu kakala mo e lolo tākai; pea nau mālōlō 'i he 'aho Sāpate 'o hangē ko e fekau.

24

1 'Oku fakahā 'ae toetu'u 'a Kalaisi 'e he ongo 'āngelo ki he kau fefine na'e ha'u ki he fonualoto. 9 'Oku fakahā 'ekinautolu ki he ni'ihī kehe. 13 'Oku fakahā 'a Kalaisi ki he ongo ākongā 'i he'ena fononga ki 'Emeasi: 36 Pea toki fakahā ia ki he kau 'aposestolo, 'o ne valoki'i 'enau ta'etui: 47 'Oku ne fēkau kiate kinautolu: 49 'Oku ne tala 'ae Laumālie Mā'oni'oni kiate kinautolu. 51 Ko 'ene hā'ele hake ki langi.

¹ Pea 'i he 'uluaki'aho 'oe uike, 'i he kei hengi-hengi, na'a nau omi mo e ni'ihī kehe ki he fonualoto, 'o 'omi 'ae ngaahi 'akau namu kakala kuo nau teuteu. ² Pea na'a nau vakai kuo teka'i 'ae maka mei he fonualoto. ³ Pea na'a nau hū atu, ka na'e 'ikai te nau 'ilo 'ae sino 'oe 'Eiki ko Sisū. ⁴ Pea lolotonga 'enau puputu'u lahi ai, vakai, na'e tu'u mai kiate kinautolu 'ae ongo tangata na'e huhulu hona kofu: ⁵ Pea 'i he'enau manavahē, 'o tulolo honau mata ki he kelekele, na'e pehē 'ekināua kiate kinautolu, "Ko e hā 'oku mou kumi ai 'ae mo'ui 'i he potu 'oe mate? ⁶ 'Oku 'ikai 'i heni ia, ka kuo tu'u hake: mou fakamanatu ki he'ene lea kiate kimoutolu, 'i he'ene kei 'i Kāleli, ⁷ 'o pehē, "E tukuange 'ae Foha 'oe tangata ki he nima 'oe kau tangata angahala, pea 'e tutuki ia ki he 'akau, pea 'e toetu'u ia 'i hono 'aho tolu." ⁸ Pea na'a nau manatu ki he'ene ngaahi lea, ⁹ 'O nau liu mai mei he fonualoto, 'o fakahā 'ae ngaahi me'a ni kotoa

pē ki he toko hongofulu ma tokotaha, mo e kakai kehe kotoa pē. ¹⁰ Pea ko Mele Makitaline, mo Soana, mo Mele *ko e fa'ē* 'a Semisi, pea mo e ni'ihina'e 'iate kinautolu, na'a nau fakahā 'ae ngaahi me'a ni ki he kau 'apose'etolo. ¹¹ Pea na'e tatau 'enau ngaahi lea kiate kinautolu mo e talanoa launoa, pea na'e 'ikai te nau tui kiate kinautolu. ¹² Pea toki tu'u 'a Pita, 'o lele ki he fonualoto; pea tulolo ia, 'o mamata ki he u kofu kuo tuku kehe, pea 'alu ia, 'o fakatumutumu 'i hono loto 'i he me'a kuo hoko.

¹³ ¶ Pea vakai, na'e 'o 'a honau toko ua, 'i he 'aho ko ia, ki he potu kakai na'e ui ko 'Emeasi, na'e mama'o mo Selūsalema, ko e maile 'e fitu. ¹⁴ Pea na'a na talanoa ki he ngaahi me'a ni kotoa pē kuo toki hoko, ¹⁵ Pea lolotonga 'ae fai 'ena talanoa mo 'ena fakakaukau, mo 'ene 'unu'unu atu 'a Sisu, 'o fononga mo kinaua. ¹⁶ Ka na'e ta'ofi 'a hona mata, ke 'oua na'a na 'ilo ia. ¹⁷ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Ko e talanoa hā ia 'oku mo fetalanoa'aki 'i ho'omo fononga, pea mo mamahi ai?" ¹⁸ Pea ko e tokotaha, ko Kaliopasi hono hingoa, na'e lea 'o pehē kiate ia, na'a ko Koe pe 'oku nofo 'i Selūsalema pea 'oku 'ikai te ke 'ilo 'ae ngaahi me'a kuo hoko 'i ai 'i he ngaahi 'aho ni? ¹⁹ Pea pehē 'e ia kiate kinaua, "Ko e hā 'ae me'a?" Pea na pehē kiate ia, "Kia Sisu 'o Nāsaleti, ko e palōfita na'e mālohi 'i he ngāue mo e lea 'i he 'ao 'oe 'Otua mo e kakai kotoa pē: ²⁰ Pea mo e tukuange ia 'e homau kau taula'eiki lahi mo e kau fakamaau ke tāmata'i, pea kuo tutuki ia ki he 'akau. ²¹ Ka na'a mau falala ko ia ia te ne huhu'i 'a 'Isileli: kae'uma'ā eni kotoa pē, ko hono 'aho tolu eni talu hono fai 'ae ngaahi me'a

ni. ²² 'Io, pea fakaofu kiate kinautolu 'e homau kau fefine ni'ihī, na'a nau 'alu hengihengi ki he fonualoto; ²³ Pea 'i he 'ikai te nau 'ilo hono sino, na'a nau ha'u, 'o pehē, kuo nau mamata foki ki he kau 'āngelo, pea nau pehē, kuo mo'ui ia. ²⁴ Pea ko homau ni'ihī na'e 'alu ki he fonualoto, 'onau 'ilo 'o hangē pe ko ia na'e fakahā 'e he kau fefine: ka na'e 'ikai te nau mamata kiate ia." ²⁵ Pea toki pehē 'e ia kiate kināua, "Ae kau vale, mo lotu tuai ke tui ki he me'a kotoa pē na'e lea 'aki 'e he kau palōfita: ²⁶ He 'ikai na'e totonu kia Kalaisi ke kātaki 'ae ngaahi me'a ni, pea hū ai ki hono nāunau?" ²⁷ Pea kamata ia meia Mōsese, 'o hoko ki he kau palōfita kotoa pē, 'a 'ene fakamatala kiate kināua mei he tohi 'ae ngaahi me'a kotoa pē 'oku kau kiate ia. ²⁸ Pea kuo nau ofi ki he potu kakai na'a nau ō ki ai; pea na'e fai 'e ia 'o hangē na'e fie 'alu atu pe. ²⁹ Ka na'a na ta'ofi ia, 'o pehē, "Ke tau nonofo; he kuo ofi 'ae po'uli, pea kuo tei 'osi 'ae 'aho." Pea na'e hū ia ki lotu, ke nau nonofo. ³⁰ Pea na'e hoko 'o pehē, 'i he'enua nofo mo ia 'i he kai, na'e to'o 'e ia 'ae mā, 'o ne tāpuaki, pea ne tofi 'o 'atu kiate kināua. ³¹ Pea 'ā ai hona mata, 'o na 'ilo ia pea 'iloange, kuo mole ia 'i hona 'ao. ³² Pea na'a na fepehē'aki, "'ikai na'e vela hota lotu 'iate kitāua, 'i he'ene talanoa mai 'i he hala kiate kitāua, mo 'ene fakahā 'ae tohi kiate kitāua?" ³³ Pea na tu'u hake 'i he feitu'u 'aho ko ia, 'o liu mai ki Selūsalema, 'o na 'ilo 'ae toko hongofulu ma tokotaha kuo kātoa, mo kinautolu na'e 'iate kinautolu, ³⁴ 'onau pehē, "Kuo toetu'u mo'oni 'ae 'Eiki, pea kuo fakahā ia kia Saimone." ³⁵ Pea tala 'ekināua 'ae ngaahi me'a *na'e fai* 'i he hala, pea mo 'ena 'ilo ia 'i he tofi 'oe mā.

³⁶ ¶ Pea lolotonga ‘enau lea pehē, mo e tu‘u ‘a Sisu ‘i honau ha‘oha‘onga, ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Fiemālie pe ‘akimoutolu.” ³⁷ Pea na‘a nau tāfu‘ua mo ilifia, ‘o mahalo kuo nau mamata ki ha laumālie. ³⁸ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko e hā ‘oku mou ilifia ai? Pea ko e hā ‘oku tupu ai ‘ae ngaahi mahalo ‘i homou loto? ³⁹ Vakai ki hoku nima mo hoku va‘e, ko au pe ia: ala mai kiate au, pea mou vakai; he ‘oku ‘ikai kakano mo hui ha laumālie, ‘o hangē ko ia ‘oku mou ‘ilo ni ‘iate au.” ⁴⁰ Pea hili ‘ene lea ko ia, na‘a ne toki fakahā kiate kinautolu ‘a hono nima mo hono va‘e. ⁴¹ Pea ‘i he te‘eki ai te nau tui, ko e me‘a ‘i he fiefia, ka nau ofo pe, pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “‘Oku ‘i heni ha me‘akai?” ⁴² Pea nau ange kiate ia ‘ae kongā ika kuo tunu, mo e nge‘esi hone. ⁴³ Pea ne to‘o ia, ‘o kai ‘i honau ‘ao. ⁴⁴ Pea pehē ‘e ia kiate kinautolu, “Ko eni ‘ae ngaahi lea na‘aku lea ‘aki kiate kimoutolu ‘i he‘eku kei ‘iate kimoutolu, koe‘uhi ke fakamo‘oni ‘ae ngaahi me‘a kotoa pē, ‘aia kuo tohi kiate au, ‘i he fono ‘a Mōsese, mo e kau palōfita, mo e ngaahi Saame.” ⁴⁵ Pea toki to‘o ‘e ia ‘a honau loto, koe‘uhi ke nau ‘ilo ‘ae ngaahi tohi, ⁴⁶ ‘o ne pehē kiate kinautolu, “Kuo pehē ‘ae tohi, pea ‘oku taau mo Kalaisi ke mamahi pehē, pea toetu‘u mei he mate ‘i hono ‘aho tolu: ⁴⁷ Pea ke malanga‘aki ‘ae fakatomala, mo e fakamolemole ‘oe angahala ‘i hono hingoa, ‘i he pule‘anga kotoa pē, ‘o fuofua fai ‘i Selūsalema. ⁴⁸ Pea ko e kau fakamo‘oni ‘akimoutolu ‘oe ngaahi me‘a ni. ⁴⁹ Pea vakai, te u fekau kiate kimoutolu ‘ae tala‘ofa ‘a ‘eku Tamai: ka mou tatali ‘i he kolo ko Selūsalema, kae‘oua ke mou ma‘u ‘ae mālohi mei ‘olunga.”

⁵⁰ ¶ Pea ne tataki atu ‘akinautolu ‘o a‘u ki Pētani, pea na‘a ne hiki hake hono nima, ‘o tāpuaki ‘akinautolu. ⁵¹ Pea ‘iloange ‘i he lolotonga ‘ene tāpuaki ‘akinautolu, na‘e mavahe ia meiate kinautolu, pea fua hake ia ki he langi. ⁵² Pea na‘a nau hū kiate ia, pea liu mai ki Selūsalema ‘i he fiefia lahi: ⁵³ Mo nau nofoma‘u ‘i he falelotu lahi, ‘o fakamālō mo fakafeta‘i ki he ‘Otua. ‘Emeni.

civ

KO E TOHI TAPU KĀTOA
The Holy Bible in the Tongan language of Tonga,
Revised West Version

Public Domain

Language: Tongan

Translation by: James Baxley

Cover and title page artist: Kitione Vailea

Digital editions and layout: Michael Johnson

Web site: <https://ebible.org/ton/>

Translator support: <https://worldoutreach.org/325>

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Nov 2021

2362cc12-5c8d-5627-ad4b-c1c163858892